



วารสาร อัล-ฮิกมะฮ์

AL-HIKMAH JOURNAL

ISSN 3057 - 1413 (Online) مجلة الحكمة

ISSN:3057-1413 (ONLINE)

วารสารอัล-ฮิกมะฮ์

# AL-HIKMAH JOURNAL

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 (ม.ค.-มิ.ย. 2569)  
Vol. 16 No. 31 (January – June 2026)

อุทยานแห่งการเรียนรู้ สู่สังคมคุณธรรม  
วารสารอัล-ฮิกมะฮ์

[HTTP://SO01.TCI-THAIJO.ORG/INDEX.PHP/HIKMAH](http://SO01.TCI-THAIJO.ORG/INDEX.PHP/HIKMAH)

## บทบรรณาธิการ

วารสาร อัล-ฮิกมะฮ์ เป็นวารสารที่ตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ (Article) บทความวิจัย (Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย ในการเป็นสื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชาสหวิทยาทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้คณาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไป ได้มีความคิดสร้างสรรค์ด้านผลงานวิชาการและงานวิจัยสู่สังคม เพื่อเป็นสื่อกลางการนำเสนอสาระความรู้ด้านวิชาการต่างๆ แก่นักวิชาการและบุคคลทั่วไป บทความที่ได้ปรากฏในวารสารฉบับนี้ทุกบทความได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิตรงตามสาขาวิชา (Peer Review) วารสารฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 16 ฉบับที่ 31 (ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2569) ประกอบด้วย 9 บทความวิจัย ซึ่งมีแขนงวิชาด้านต่างๆ อันได้แก่ มุสลิมศึกษา การบริหารชุมชน การจัดการศึกษา ภาษาศาสตร์ มีเป้าหมายมุ่งพัฒนาเป็นวารสารที่มีมาตรฐานและคุณภาพการตีพิมพ์บทความ ตามเกณฑ์และข้อกำหนดของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

ในนามของกองบรรณาธิการวารสาร อัล-ฮิกมะฮ์ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจลงตีพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความประจำฉบับที่ได้สละและให้ข้อเสนอแนะทางวิชาการตลอดจนคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ที่ให้การสนับสนุนการจัดทำวารสารฉบับนี้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคณาจารย์ นักวิชาการ และผู้อ่านจะได้รับประโยชน์และข้อมูลทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ หากท่านมีข้อคิดเห็นหรือคำแนะนำประการใดที่จะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น กองบรรณาธิการวารสาร อัล-ฮิกมะฮ์ ยินดีรับคำแนะนำด้วยความขอบคุณยิ่ง และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนให้วารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

บรรณาธิการ  
วารสาร อัล-ฮิกมะฮ์

## เจ้าของ Publisher

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

135/8 ม.3 ต.เขาตูม อ.ยะรัง

จ.ปัตตานี 94160 / โทร 0-7341-8611-4 โทรสาร 0-7341-8615-6

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย
2. เพื่อเป็นสื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชาสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คือ สาขาวิชาอิสลามานวัตร และสาขาวิชาการศึกษา โดยสนับสนุนให้คณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีความคิดสร้างสรรค์ด้านผลงานวิชาการและงานวิจัยสู่สังคม

## ขอบเขตงาน

เป็นวารสารวิชาการที่ครอบคลุมในสาขาวิชาสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยนำเสนอในรูปแบบ

1. บทความวิชาการ
2. บทความวิจัย

## กองบรรณาธิการ Editorial Team

### ประธานที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

### ที่ปรึกษา Advisory Board

1. รองอธิการบดีอาวุโส
2. รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
3. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
4. รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาศักยภาพนักศึกษา
5. รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม
6. รองอธิการบดีฝ่ายการลงทุนและจัดหารายได้
7. คณบดีคณะอิสลามศึกษา
8. คณบดีคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์
9. คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
10. คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
11. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
12. ผู้อำนวยการสถาบันภาษานานาชาติ

## บรรณาธิการ Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุวัจน์ สองเมือง

## กองบรรณาธิการ Editorial Board

- |                                                    |                                           |
|----------------------------------------------------|-------------------------------------------|
| 1. ศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมมัดซากี เจ๊ะหะ              | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 2. ศาสตราจารย์ ดร.ซาคาเรีย หะมะ                    | มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี  |
| 3. ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม                     | มหาวิทยาลัยเกริก                          |
| 4. รองศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมมัดสกรี มัณญู            | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 5. Assoc. Prof. Dr. Haslina Binti Hassan           | International Islamic University Malaysia |
| 6. Assoc.Prof.Dr.Muhammad Azhar Zailani            | University of Malaya                      |
| 7. รองศาสตราจารย์ ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์           | มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์            |
| 8. รองศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัสซอลิฮียะห์ | มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี  |
| 9. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ มีสันฐาน            | มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์                     |
| 10. รองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน เอกวรังกูร             | มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์                     |
| 11. รองศาสตราจารย์ เจ๊ะเหล๊ะ แวกพงค์               | มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์            |
| 12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุวัตร วอลี            | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญา บินหมัดหนิ        | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุไลมาน หะยีสะเอะ        | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลลาเต๊ะ สาและ       | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรินญา ปุติ              | มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี  |
| 17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงหา ประสิทธิ์พงศ์      | มหาวิทยาลัยทักษิณ                         |
| 18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กามารุดดิน อีสายะ        | มหาวิทยาลัยทักษิณ                         |
| 19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัมพร หมาดเด็น           | มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์                     |
| 20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พล เหลืองรังสี           | มหาวิทยาลัยหาดใหญ่                        |
| 21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ         | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 22. ดร.ณรงค์ หัสนี                                 | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 23. ดร.สุไรยา จะปะกียา                             | มหาวิทยาลัยฟาฏอนี                         |
| 24. ดร.ทศพร มะหะหมัด                               | มหาวิทยาลัยเกริก                          |
| 25. ดร.อับดุลฮาгим มะดีเยาะ                        | มหาวิทยาลัยทักษิณ                         |

## เจ้าหน้าที่วารสาร Managing Staffs

นางสาวอัยมาน แวยามาเลาะ

นางสาวรอหานิง หะมะกะแม

พิสูจน์อักษร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุวัจน์ สองเมือง

ฝ่ายจัดการ ดร.ฟาริด อับดุลลอห์หะซัน  
นางสาวอัยมาน แวยามาเลาะ  
นางสาวรอหานิง หะมะกะแม  
นางสาวมารีแย โตมาดา

- รูปแบบ** ดร.ฟาริด อับดุลลอฮ์หะซัน  
นางสาวอัยมาน แวยามาเลาะ
- กำหนดออก** ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน)  
(ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม)
- การเผยแพร่** แจกจ่ายฟรีแก่ห้องสมุดของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน  
สถาบันการศึกษาทั้งในและนอกประเทศ

**การบอกรับและติดต่อ**

สำนักวิจัยและนวัตกรรม วารสาร อัล-ฮิกมะฮ์  
ตู้ ปณ.135/8 หมู่ 3 ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี 94160  
โทรศัพท์ (073) 418611-4 ต่อ 124 โทรสาร (073) 418615-6  
Email: al-hikmah\_journal@ftu.ac.th

**รูปเล่ม** โครงการจัดตั้งสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

**พิมพ์ที่** โรงพิมพ์มิตรภาพ เลขที่ 5/49  
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล  
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000  
โทร (073) 331429

- ข้อกำหนดวารสาร** 1. ทศนะและข้อคิดเห็นในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทศนะและ  
ความรับผิดชอบแต่อย่างใดของคณะกรรมการ  
2. ไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

## สารบัญ

| เรื่อง                                                                                                                                                  | หน้า    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| صعوبات اكتساب مهارة الحادثة لطلبة أقسام اللغة العربية من وجهة نظر المعلمين<br>بجامعات جنوب تايلاند                                                      |         |
| Siriwan Khundam, Imad Al-Din Makhoulouf, Ibrahim Tehhae.....                                                                                            | 1-10    |
| บทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารตามทัศนะของครูในโรงเรียนเอกชน<br>สอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล                                            |         |
| อิสมาแอ ยีหะมะ, ฟาริด อับดุลลอฮ์หะซัน.....                                                                                                              | 11-20   |
| ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการกับคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน<br>เครือข่ายคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูล                                         |         |
| มุฮัมหมัด อาเก็ม, สุไรยา หนิเร.....                                                                                                                     | 21-31   |
| การจำแนกกลุ่มโรงเรียนตามผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษา<br>ปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ |         |
| นุศยา ศรีทัยแก้ว, มุชกิต หิมพิณิจ, ฟาริด อับดุลลอฮ์หะซัน.....                                                                                           | 33-45   |
| The HIRCM Model: Enhancing Critical Reading and Moral Reasoning in<br>Southern Thailand's Multicultural Classrooms                                      |         |
| Sakeeroh Jehlem, Mahsoom Sateemae.....                                                                                                                  | 47-63   |
| การสังเคราะห์แนวปฏิบัติและการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตาติกาในยุคปัญญา<br>ประดิษฐ์: กรณีศึกษาอำเภอรามัน จังหวัดยะลา                                    |         |
| ฮุต้าย์ ดุมีแด, วุฒิสักดิ์ พิศสุวรรณ.....                                                                                                               | 65-83   |
| ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาท<br>ในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1     |         |
| สาฮูดี ปือราเฮง, มุหำหมัดสุโหมี เฮงยามา.....                                                                                                            | 85-96   |
| รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี                                                                           |         |
| วันพิชิต ศรีสุข, ชยพล พุฒยอด, สุทธิศักดิ์ น้ำทิพย์, ยุทธนา พรหมณี.....                                                                                  | 97-110  |
| การพัฒนาโมเดลเชิงนโยบายเพื่อยกระดับสมรรถนะสภาท้องถิ่นด้านงบประมาณและการ<br>ประชุมสภาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้                                        |         |
| ไชยะ เจ๊ะแท้.....                                                                                                                                       | 111-120 |

RESEARCH

## Difficulties in Acquiring Speaking Skills among Students of Arabic Language Departments from Teachers' Perspectives at Universities in Southern Thailand

Siriwan Khundam<sup>1</sup>, Imad Al-Din Makhoul<sup>2</sup>, Ibrahim Tehhae<sup>3</sup>

<sup>1</sup> PhD student in the Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Arts and Social Sciences, Fatoni University.

<sup>2</sup> PhD in Arabic Language, Assistant Professor at the Faculty of Arts and Social Sciences, Fatoni University.

<sup>3</sup> PhD in Arabic Language, Assistant Professor at the Faculty of Arts and Social Sciences, Fatoni University.

### Abstract

This study investigated the level of Arabic speaking skills among students in Arabic language departments at universities in Southern Thailand from the perspectives of lecturers and examined the challenges affecting the teaching and learning of speaking skills. Employing a descriptive-analytical approach, the study collected data through questionnaires, interviews, and observation from 25 Arabic language lecturers. The research instruments were validated by three experts to ensure their reliability and validity. The findings revealed that students faced considerable difficulties in speaking Arabic fluently, particularly due to limited opportunities for language practice outside the classroom, an unsupportive learning environment, low motivation, and fear of making mistakes. The results showed that educational environment-related difficulties ranked highest ( $M = 3.95$ ), followed by student-related difficulties ( $M = 3.90$ ), curriculum-related difficulties ( $M = 3.26$ ), and teacher-related difficulties ( $M = 2.96$ ). The study recommends enhancing interactive and supportive learning environments through classroom and extracurricular activities, integrating modern technological tools into language instruction, and strengthening professional development programs for teachers in order to improve students' speaking proficiency and achieve educational objectives.

**Keywords:** difficulties, acquisition, speaking skill, universities in Southern Thailand.



## دور جمعية الندوة العالمية للشباب الإسلامي في تنمية العلاقات السعودية التايلاندية

\* تركي بن محمد بن سعيد العبدلي المالكي \*\* د. عبد العزيز كألوفي \*\*\* د. أجمد عمر جافاكيا

\* الماجستير في السياسة (العلاقات الدولية) \*\* محاضر في قسم السياسة، كلية الآداب-جامعة فطاني \*\*\* محاضر في كلية الآداب-جامعة فطاني

### مستخلص البحث

يهدف هذا البحث إلى دراسة دور جمعية الندوة العالمية للشباب الإسلامي في تنمية العلاقات السعودية التايلاندية واعتمدت في جمع المعلومات على المنهج الوصفي والاستقرائي، وتوصلت إلى النتائج التالية: أولاً: خلق وحدة الفكر وتقوية أواصر الأخوة وتعزيز ودعم الدور الإبداعي للشباب في بناء مجتمع جديد. ثانياً/ المساعدة في التدريب والتعليم الأكاديمي لتطوير المعرفة بالتعاون مع المنظمات المتعددة. ثالثاً/ بناء وتنمية المجتمع في الجوانب الإنسانية للمسلمين وغيرهم من السكان في مملكة تايلاند. رابعاً/ ساعدت جمعية الندوة العالمية في تطوير العلاقات السعودية التايلاندية. خامساً/ أسهمت الجمعيات الخيرية في بناء وتنمية المجتمع التايلاندي وخاصة المجتمع المسلم. سادساً/ استطاعت الجمعيات الخيرية في رعاية الأيتام ومجهم في المجتمع وبناء قدراتهم العلمية والأخلاقية ليكون لهم دور في نشر المهارات العلمية بالمجتمع. سابعاً/ إقامة دورات تدريبية للشباب من أجل التنمية وتطوير الذات في مواجهة الأزمات الطبيعية بالتعاون مع الجمعيات الخيرية. ثامناً/ تكفلت جمعية الندوة العالمية بإنشاء ومشاريع استراتيجية واستثمارية تحقق التغير الإيجابي والمستدام في بناء الفرد والمجتمع بتايلاند. تاسعاً/ تقديم المشورة والمساعدة في مجال المعلومات التربوية والتنسيق مع المنظمات التعليمية للشباب والطلاب والمجتمعات. عاشراً/ تعتبر جمعية الشباب الإسلامي للندوة العالمية أحد روابط العلاقات القوية بين المملكة العربية السعودية ومملكة تايلاند عبر التاريخ وإلى الآن إحدى عشر/ إنشاء وتطوير الدورات التدريبية للشباب، وإقامة دورات تدريبية لتنمية عادات الطلاب والطالبات بشكل مستمر في المؤسسات التعليمية.

كلمات مفتاحية: دور جمعية، تنمية العلاقات، السعودية التايلاندية

## مقدمة

إن السياسة الخارجية لكل بلد تستند إلى معطيات تزيد من فاعليتها وتأثيرها سواء على المستوى الإقليمي أو على المستوى الدولي، وهذه المعطيات تأخذ أبعاداً عديدة كأن تكون أبعاداً اقتصادية، أبعاداً عقائدية قومية، وأبعاداً سياسية وأمنية، إن العلاقات الدولية في مجملها تقوم على المصالح المشتركة، وتبادل المنافع بينهما، ولكن العلاقات السعودية التايلاندية تسمو على المنفعة الذاتية المحدودة وترتقي إلى درجة الأخوة الصادقة التي تبحر بها في بحر العطاء المتبادل بين البلدين الشقيقين، وذلك ليس بمستغرب حيث يجمع بين الدولتين روابط أخوية ومما يدعم هذه الأواصر الروابط الدولية والأعراف المتماثلة، هذا عدا المواقف المشتركة بينها تجاه أغلب القضايا الإسلامية، وبالذات الأقلية المسلمة، كما أن تايلاند عضواً في محافل إسلامية ومنظمة المؤتمر الإسلامي، وهيئة الأمم المتحدة. وفي هذا البحث سنلقي الضوء على تاريخ العلاقات المملكة العربية السعودية التايلاندية، من خلال دور جمعية الندوة العالمية للشباب الإسلامي في تنمية العلاقات السعودية التايلاندية

## منهج البحث

واعتمد الباحث في جمع المادة العلمية لهذا البحث على المناهج الآتية:  
 - المنهج الوصفي : للوصول إلى جميع المعلومات والبيانات التي تساعد على فهم الموضوع.  
 - المنهج الاستقرائي : بجمع المعلومات والوصول إلى نتائج الدراسة مع استخدام الأفكار المتعلقة بالموضوع.  
 - منهج المقابلة : ويستخدم هذا المنهج لتحليل المقابلات الشخصية وتقويم المعلومات المتوفرة عن دور جمعية الشباب للندوة العالمي مكتب (تايلاند) وعلاقة بين السعودية وتايلاندية في بناء وتنمية المجتمع .  
 هذا البحث هو بحث نوعي (Qualitative Research) ومن أجل تحقيق النتائج وفق الأهداف المعلنة فقد حدد الباحث

## موضوع طرق البحث على النحو

- الثاني : المخبرون - الأدوات المستخدمة في البحث - جمع البيانات - البيانات التحليل - استخدم المخبر ، في هذا البحث طريقة أخذ العينات البسيطة باستخدام طريقة محددة وهي العاملين في مؤسسة جمعية الشباب للندوة العالمي مكتب تايلاند تأسيس جمعية الندوة العالمية للشباب الإسلامي مكتب (تايلاند)  
 يوم التأسيس 23 ذو القعدة 1392هـ الموافق (10 مارس 1972م)  
 المؤسس أنشئت بقرار من الاجتماع الأول للمجلس العالمي للشباب الإسلامي. وفي اجتماع المجلس العالمي للعالم الإسلامي في 15 ذي القعدة 1392هـ الموافق (2 مارس 1972م) ونفذ القرار المذكور في الاجتماع الثاني في 23 ذي القعدة هـ. 1395 (28 أبريل 1974)

الموقع الأصلي: الرياض، المملكة العربية السعودية.

رأس المال الأولي مليون دولار سعودي.

موقع المكتب الرئيسي الحالي

طريق الأمير سلطان بن عبد العزيز، ص.ب. ص.ب. 10845، الرياض، المملكة العربية السعودية.

## شعار (WAMY)

رمز وامي هو على شكل كرة بيضاوية وعليه الآية القرآنية 41:33 مكتوبة بأحرف خضراء فوق الكرة الأرضية:  
 في وسط الكرة الأرضية كان اسم وامي الكامل باللغة العربية الحمراء. بجانبها يوجد الاختصار الإنجليزي WAMY وتحت الكرة الأرضية سنة تأسيسها وهي 1972م أو 1392هـ كما في المثال أدناه، وحاليا، يقع المقر الرئيسي لشركة وامي في الرياض، المملكة العربية

السعودية. ولها عدة مكاتب فرعية في المملكة العربية السعودية، مسؤول عن القيام بمساعدة وتشجيع الشباب المسلم في العديد من البلدان في كل قارة حول العالم. ومن الماضي إلى الحاضر، هناك ما يقرب من 55 دولة عضوًا وأكثر من 500 منظمة عضو في جميع أنحاء العالم، تضم 60 بالمائة من المسلمين حول العالم.

دشنت الندوة العالمية للشباب الإسلامي مقرها في العاصمة التايلاندية بانكوك، بحضور سعد النماشي المستشار الإسلامي بالسفارة السعودية بتايلاند، نيابة عن القائم بأعمال سفارة خادم الحرمين الشريفين ورعاية وان محمد نور مأتا نائب رئيس الوزراء التايلاندي وزير الداخلية السابق وحوالي 500 شخصية إسلامية. ونقل نائب المشرف العام للشؤون الخارجية للندوة بالمنطقة الشرقية الدكتور جمال الدين يوسف سلاغور عن المستشار الإعلامي لسفارة خادم الحرمين الشريفين بتايلاند دعم الحكومة السعودية لمؤسساتها الخيرية في الخارج، لتقدم الدعم والمساندة للشعوب الفقيرة، ولا تطلب من ذلك أي مصلحة سياسية، أو أي هدف آخر. مشيراً إلى أن ذلك العمل ينبع من أصالة دينها الإسلامي. ودعا المستشار النماشي نائب رئيس الوزراء التايلاندي لتقديم التسهيلات للمؤسسات السعودية لتقوم بعملها بأكمل وجه. من جانبه أشاد نائب رئيس الوزراء التايلاندي بجهود الندوة العالمية في خدمة المسلمين. وذكر أنه كان يطلب دائماً من الحكومة دعم العمل الخيري الإسلامي، لما له من اثر إيجابي على المجتمع التايلاندي، وكذلك أثره على عكس صورة إيجابية عن الإسلام والمسلمين بتايلاند. ودعا خالد عودة مدير مكتب الندوة في تايلاند أهالي المنطقة الشرقية إلى دعم جهود الندوة. مشيداً بفاعل الخير الذي تبرع بأرض المقر للندوة. ومن ثم قدمت مجموعة من التيمات نشيداً باللغة العربية والتايلاندية، وبعد ذلك تم افتتاح

المقر الرسمي وإطلاع المشاركين على المعرض الذي أقيم بهذه المناسبة <https://www.alyaum.com/articles/207353>

تعتمد منظمة وامي على التنسيق والتعاون مع المنظمات الخيرية الأخرى حول العالم لتقديم الدعم وتبادل المعرفة على سبيل

المثال، قامت المنظمة بالتعاون مع الندوة العالمية للشباب الإسلامي في تايلاند لتنفيذ مشاريع تنموية تستهدف الأسر المحتاجة، مثل بناء مراكز تنموية تضم مدارس ومساجد ومرافق صحية ورعاية الأيتام ومنح دراسية وغيره. (السيد العامل مكتب السفارة المملكة العربية السعودية بانكوك في التاريخ 2024/6/11)

### اما تاريخ تأسيس وامي المجلس العالمي للشباب الإسلامي في تايلاند

المجلس العالمي للشباب الإسلامي (WAMY) هو منظمة تعمل مع الشباب المسلمين من المملكة العربية السعودية. وبدأت بالوصول إلى تايلاند في عام 1996م مع السيد أنس سنجاري أصله من جنوب تايلاند، الذي عمل مع الشباب المسلم في تايلاند.

جاءت في المرتبة الأولى تمت دعوتها للعمل كممثل لشركة وامي في تايلاند بالتنسيق مع مكتب وامي الدمام بالمملكة العربية السعودية في الإطلاق الأول لوامي، عمل Achan Anas Sangaree بمفرده. باستخدام غرفة واحدة

في مؤسسة سانتيتشون هو مكتب مؤقت. تتلقى المنظمة ميزانيات دعم مختلفة. وبعد ذلك استقال من منصبه وجاء السيد خالد شريف عودة أردني الجنسية ليواصل العمل في منصب المدير، بعد ذلك، تمت دعوة السيد أنشاري روانجراتش للمساعدة في العمل، كان التعاون الأولي عرضياً فقط ولم يكن منظماً كما كان متوقعاً، تتمثل أنشطة وامي المبكرة في مساعدة الأيتام وتنظيم الندوات وتنظيم تدريب الشباب في جامعات مختلفة، مع السيد أنشاري روانجراتش كمنسق.

وبعد 6 أشهر، أصبح المكتب المؤقت في سانتيتشون مكتظاً ولم تكن المساحة كافية لتنظيم أنشطة مثل تقديم المساعدة للأنشطة خلال شهر رمضان، تقديم وجبات الإفطار، وتلاوة القرآن، وما إلى ذلك. ولذلك رأى المسؤولون أنه من المناسب أن يكون لوامي مكتبه الخاص، ولذلك، تم نقل المكتب من مؤسسة سانتيتشون وذهبت لاستئجار منزل لمكتب في لات فراو سوي 70 (الإيجار حوالي 2-30.000 باهت شهرياً) مع السيد خالد شريف عودة كمدير وأنشاري روانجراتش نائباً للمدير، وكان من بين الحاضرين الإضافيين عبد الحميد تشارونسري، السكرتير، وعائشة وونغسان، رئيسة قسم المرأة، (انضم كلاهما إلى وامي قبل وقت قصير من نقل المكتب من سانتيتشون) وبعد حوالي شهر أو شهرين، انضم السيد صديق محمد سعيد كرئيس للمحاسبة، ويعمل في مجال التمويل وإنشاء نظام محاسبة نفقات الدخل في المنظمة، وبعد ذلك، تم تطوير نظام محاسبي وتم تخزين المستندات المالية بشكل منهجي ومنذ ذلك الحين قامت وامي بتنظيم أنشطة مختلفة. وقد تزايدت بشكل كبير مثل تعليم اللغة العربية، تنظيم المعسكرات التدريبية للطلاب،

تنظيم تدريب الشباب وغيرها، بإجمالي حوالي 12 مشروعًا (حاليًا هناك أكثر من 50 مشروعًا). المرحلة الأولى من مشروع وامي هي مساعدة الشباب على شكل (مساعدة مجانية) وليست شهرية.

وبعد حوالي 3 سنوات، أصبح المكان ضيقًا مرة أخرى. ويمكن ملاحظة ذلك من خلال تنظيم العديد من المشاريع المختلفة، مما تسبب في عدم كفاية المكان لاستيعابه، على سبيل المثال، مشروع دعوة المعلمين للتدريس في المدارس الدينية الخاصة في بانكوك والمناطق المحيطة بها، شارك حوالي 3-4 أشخاص من كل مدرسة في التدريب على مبادئ التدريس ونقل المعرفة للطلاب، كان هناك 5 خبراء من المملكة العربية السعودية يقدمون بالتدريب.

ومع ذلك، كان وامي نشطًا لمدة 3 سنوات في المكتب الواقع في Lat Phrao Soi 70 كل يوم هناك أطفال. وينضم المتطوعون الشباب أيضًا إلى The Wamy، لذلك اعتقد المسؤولون التنفيذيون أن الموقع سيحتاج إلى توسيعه لاستيعاب المشاريع المختلفة. ولكن لا يوجد حتى الآن عامل من حيث مساحة الأرض ورأس المال. وفي وقت لاحق، وجدوا منزلًا فارغًا، منزلًا كبيرًا أرضية يقع في المنتصف بين Soi Ramkhamhaeng 10 و Rama 9 Soi 3 للحاج سوموانج ديتلاي الذي وافته المنية. كان ابنه الأكبر حاجيساو ودشلاي هو القائم بأعمال المنزل وأراد إفادة المنزل، ثم أعطى المنزل لـ Wamy لاستخدامه وتشغيله لمدة 3 سنوات، ولذلك، نقل وامي مكتبه من لات فراو سوي 70 ليقع في المنزل المذكور. المكتب الجديد واسع للغاية لأن المنزل يتكون من طابقين، لذلك هناك مساحة كافية لدعم الأنشطة المختلفة. Wamy بالكامل يمكن تحويل منطقة وقوف السيارات إلى 3-4 فصول دراسية، والتي يمكن استخدامها كغرف تدريب وغرف أنشطة وغرف تكنولوجية متنوعة. وكان هناك العديد من الأطفال الذين انضموا إلى الأنشطة. وفي المساء، تتاح الفرصة للشباب والطلاب المسلمين للحضور واستخدام أجهزة الكمبيوتر، والقيام بالأنشطة معًا تم جلب المعلمين لتدريس مواضيع مختلفة، تحضيراً لدخول الجامعة، وقامت بتنظيم تدريبات تعليمية خلال فترة الامتحانات لطلاب السنة الأولى والثانية، بما في ذلك طلاب جامعة رانجامهاينج. وخاصة أن مساعدة الأيتام هو النشاط الرئيسي. هناك زيارة تبرع مساعدة بأموال لبناء دار للأيتام تم تنظيم معرض الأيتام الأول من خلال تقديم وجبة إفطار للأيتام. كان هناك الكثير من الأيتام المشاركين لدرجة أن المساحة لم تكن كافية لاستيعابهم في ذلك الوقت. كما تمت دعوة الإمام إدريس أمونايورن من مسجد يامي الإسلام (ضفدع التمساح) للمشاركة في وجبة الإفطار للأيتام هذه المرة. وكان شرفاً أيضاً تقديم جوائز مختلفة. كان يعتقد أن مكان وامي ضيقاً لاختلاف الأنشطة.

بعد ذلك، حاول وامي شراء أرض لبناء مكتبه الخاص. لكن مثل هذه المحاولات باءت بالفشل لأن الأرض كانت باهظة الثمن. ليس لدى وامي ميزانية كافية لشراء الأرض، ولكن هناك ميزانية كافية لبناء مكتب، ولذلك قامت بالتشاور مع الإمام إدريس أمونايورن لمعرفة ما إذا كانت هناك أرض من أي مساجد في بانكوك يمكن استئجارها لبناء مكتب وامي لتنظيم الأنشطة المختلفة مثل تعليم الدين وتعليم القرآن وتدريب الشباب وما إلى ذلك على المدى الطويل. في البداية كان هناك مشروع لبناء مكتب من طابقين، ولذلك أعطى الإمام 200 متر مربع من الأرض في منطقة براويت بالقرب من مسجد ثانغ كواي لبناء مكتب، الذي ذهب لاحقاً للتشاور معه مرة أخرى نظراً لأن مساحة هذه الأرض تبلغ حوالي 5 راي، منها رايان لأخيه الأصغر، فقد خصص والديه 2 راي للأعمال الخيرية العامة لمسجد يامي الإسلام (ضفدع التمساح)، و تبلغ المساحة المتبقية أكثر من 1 راي تقريباً، لذلك يعطون الأسباب له.

تريد Wamy أن يكون لدى الأطفال والشباب الذين يأتون للمشاركة في الأنشطة مساحة كافية للأنشطة والجري. لذلك، أعطى رايًا واحدًا آخر لبناء مبنى مكاتب من طابق واحد بمساحة 200 متر مربع وهو مكتب Wamy الحالي، وترك 200 متر مربع لمساحة النشاط. وأمامه حشيش كبير بحجم الراي بإذن الإمام. يمكن استخدامه.

وفي عام 2004، رأى المعلم التوازن الأحمر. Niringzhi Rare للفحص مرة أخرى، والانتظار مرة أخرى لمدة سنة و6 أشهر للفحص وفي عام 2006م لدى المكتب الرئيسي لشركة Wamy سياسة يمكن تعديلها عند الطلب تم تفتيشها منذ تعيين المستشار سانغدولور رايدر جوارا كمعلم بارز، وقد قامت وامي بتوسيع المنطقة بأكملها في المنطقة الجنوبية السفلى. المنطقة الجنوبية

وساحل أندامان والمنطقة الجنوبية ومنطقة خليج تايلاند والمناطق الشمالية والشرقية من خلال العمل معًا من خلال منظمات الشبكة والمنظمات المختلفة

(المقابلة مع السيد مدير مكتب وامي بانكوك في التاريخ 2024/6/11) أول تسجيل لـ Wamy لدى الحكومة سجل كمنظمة أجنبية تأتي للعمل في تايلاند من خلال التصديق على أنها تعمل بشكل صحيح. يتم تقديم التقارير المالية ومحاضر الاجتماعات إلى الحكومة وسيتم فحصها بالتفصيل. ويتم الموافقة عليه سنة بعد سنة. عندما تعمل لفترة من الوقت، هناك مشاكل في تدقيق المنظمة. ولذلك عقدت منظمة Wamy اجتماعًا للتوصل إلى حل وتلخصت النتائج على النحو التالي: التسجيل كمؤسسة مثل أي منظمة أخرى باستخدام اسم "مؤسسة مجلس الشباب الإسلامي العالمي مكتب تايلاند" له اختصار "MSYOT" ويسمى في الإنجليزية "مؤسسة الندوة العالمية للشباب الإسلامي" والمختصرة بـ WAMY إذا تم تحديدها، فسيتم التحقق منها نيابة عن المؤسسة رقم مكتبها 70/7 قرية رقم 4، سوي أون نوت سوي 59، منطقة براويت، منطقة براويت، بانكوك 10250. (المقابلة مع السيد مدير مكتب وامي بانكوك في التاريخ 2024/6/11)

قال سكرتير الجمعية بداية العمل جمعية الشباب الندوة التعامل مع جمعية الإغاثة مكتب تايلاند لها دور كبير في المساعدة الإنسانية وجمعية الندوة للشباب طلبت غرفه لتشغيل المشروع وامي ثم بعد ذلك انتقل الى مكتب قريب من رام كم هيج مكث فترة ثم قامت لجنة الجمعية لإيجاد الأرض ملك خاص للجمعية واتفق بشراء الأرض في أون نوت حتى الان وجاء عبد الرشيد مدير المكتب بانكوك في سنة 2005م. (مقابلة مع السيد سكرتير مكتب وامي بانكوك في التاريخ 2024/6/11).

### مشاريع جمعية الندوة العالمية

أولاً: دور المساعدة لجمعية الشباب للندوة العالمية مكتب (تايلاند) في بناء وتنمية المجتمع  
تضطلع "جمعية الندوة العالمية للشباب الإسلامي" مكتب تايلاند بدور محوري في تنظيم مشروع إفطار الصائمين وتنمية المجتمع، حيث تنفذ هذه المبادرة سنوياً خلال شهر رمضان المبارك، مستهدفة المسلمين في مختلف أنحاء تايلاند، بما في ذلك مناطق نائية مثل فطاني

ثانياً: دور الجمعية في مشروع إفطار الصائمين

تقوم الجمعية بتنظيم إفطارات جماعية في العاصمة بانكوك، حيث يتم توزيع مئات الوجبات الساخنة على الصائمين، مع التركيز على إيصال هذه الوجبات إلى الفقراء والأيتام والمحتاجين. كما يتم توزيع سلال غذائية تحتوي على الأرز والتمر واللبن وغيرها من المواد الغذائية الأساسية. يُشيد مدير المكتب، عبد الرشيد والي، بالعبء الكريم من المملكة العربية السعودية حكومةً وشعباً، ويشكر الداعمين لهذه المشاريع المباركة في هذا الشهر الفضيل

ثالثاً: دور الجمعية في تنمية المجتمع

تسعى الجمعية إلى تعزيز التنمية المجتمعية من خلال مشاريع متعددة، مثل تأسيس مركز تنموي في منطقة بارينج - فطاني، الذي يضم بئراً ارتوازية توفر المياه الصالحة للشرب، ومسجداً، ومدرسة تعليمية، ومطعمًا خيرياً، بالإضافة إلى محلات وقفية خيرية. يخدم هذا المركز مئات الأسر من سكان المنطقة، ويُعبر الأهالي عن فرحتهم الغامرة بهذه المبادرة، داعين الله أن يديم الأمن والرخاء على المملكة ويحفظ استقرارها في ظل قيادتها التي لا تدخر وسعاً في دعم العمل الخيري والإنساني في كل مكان (مقابلة السيد نائب رئيس مؤسسة وسكرتير مكتب وامي بانكوك في التاريخ 2024/6/11)

## خلاصة القول عن استراتيجية العمليات والمشاريع والخطط التشغيلية السنوية

لتحقيق الأهداف في كل مجال تقسم الاستراتيجيات كالاتي:

إستراتيجية العمل بشكل استباقي على تنمية شخصية الشباب ، من خلال التعاون مع المنظمات / الوكالات ، العامة والخاصة ، التابعة لواحي في كل جزء (ثلاث مقاطعات حدودية جنوبية ، المنطقة الوسطى الجنوبية ، المنطقة الجنوبية لساحل أندامان الجنوبي ، خليج تايلاند ، المنطقة الوسطى ، المنطقة الشمالية الشرقية ، المنطقة الشمالية ، وما إلى ذلك)

أولاً: تحسين إدارة منظمة وامي وإدارة المشروع للإستجابة لتنمية الشباب :

1/ إنشاء وتطوير منهج تدريب مستمر للشباب (معسكرات ، دورات تدريبية ، دروس خصوصية ، إلخ) قادر على تقييم

التقدم ، ويمكن توصيلها ببعضها البعض

2/ (توسيع العمل) لإنشاء مشروع تنمية شبابية على شكل بناء مناعة للشباب منذ البداية ، بالتعاون مع الجهات الحكومية والقطاع الخاص في الدولة وخارجها.

3/ تطوير منهج الدعوة ومنهج رعاية الطالب وتنفيذه بشكل كامل في المؤسسات التعليمية.

4/ تعزيز وتحسين استخدام مناهج تدريب شخصية الطالب المنتظمة في المدارس المرتبطة بشبكة منظمة وامي.

5/ تحسين شبكة المنظمات الطلابية لتكون قوية وقادرة على التواصل مع أعمال تدريب شخصية الطلاب.

6/ تطوير الفريق الذي يعتني بالطلاب ، ليكون لديهم معرفة وفهم لاستراتيجيات دعوة الطلاب والطلبات.

7/ توسيع العمل التعاون مع المنظمات الشريكة لإنشاء مشاريع تنمية الطلاب.

8/ تطوير منظمة طلابية تكون مقبولة على مستوى الآسيان والمجتمع.

ثانياً: التنسيق والتعاون مع المؤسسات التعليمية العامة والخاصة ، توفير تعليم جيد للأيتام إلى أعلى مستوى حسب الإمكانيات.

1/ التعاون / التنسيق مع مؤسسات التدريب المهني أو الخاص التي تهتم بتدريب المهارات المهنية للأيتام حسب قدرة/اهتمام

الطفل.

2/ تطوير شبكة مستمرة ومستدامة للتعاون / المساعدة للأيتام بمختلف الأشكال المناسبة ، مثل الأسر الحاضنة ، يعتني كبير

السن بالمشاريع الصغيرة التي يدعمها القطاع الحكومي والخاص.

3/ تحسين كفاءة نظام إدارة الأيتام ، مثل الشبكة الأم ، يقوم القائم بالرعاية (مشرف مرابي) بتنظيم أنشطة التحصين المستمرة

والمرقبة والتقييم.

4/ (تطوير) التعاون مع الحكومة في دعم السياسات والموازنات الخاصة بالأيتام.

5/ (تمديد العمل) هناك تعزيز الأخلاق والمواطنة والوطنية الصالحة للأيتام

يقدم وامي السياسات ويطور نظاماً تطوعياً بروح التطوع ، تهدف إلى تطوير إمكانيات العمل والتعاون مع القطاعين العام والخاص :

1/ (رئيسي) دعم الأنشطة بالتعاون مع المنظمات النسائية لتطوير الشباب وربات البيوت والأطفال.

2/ (تحسين) تنظيم أنشطة لتنمية قوة الأسر المسلمة والمجتمعات المسلمة.

3/ (تطوير) تنمية الشبابات المسلمات ليكون قدوة للمسلمين ويعملن من أجل التنمية الاجتماعية (العمل من أجل الإسلام).

4/ (تمديد) التواصل/تنظيم الأنشطة لخلق فهم عام لدور المرأة في الإسلام.

5/ (الرئيسي) التواصل باستخدام الأساليب الحديثة مثل فتح خطوط الهاتف والخطوط الساخنة / المواقع الإلكترونية

والمجالس التفاعلية وما إلى ذلك في تقديم المشورة للمهتمين بالإسلام وتوفير الموظفين في جميع الأوقات أو الرد خلال الوقت المحدد.

6/ (تحسين) الوسائط المختلفة مثل الكتب وغيرها ، التي يمكن للأجانب الوصول إليها وفهمها والتعلم بسهولة.

7/ (تطوير) وضع نظام لرعاية البيانات الأخرى ، الذين يعتقدون الإسلام بشكل مستمر ، مثل النظام الاستشاري للنصائح

حول أنماط الحياة ، والمهن الجديدة ، وما إلى ذلك.

- 8/ (رئيسي): تنسيق التعاون مع مختلف المنظمات / الوكالات ، قيام القطاعين العام والخاص بإنشاء مشاريع مشتركة من خلال إعداد مذكرة تفاهم )
- 9/ (المنقحة): تعلم نظام إدارة المشاريع. وميزانية جيدة من المنظمات الشريكة، العامة والخاصة، لتطوير العمل
- 10/ (التطوير): وضع خطة عمل/مجموعة من المشاريع وفقاً لخطة Wamy الاستراتيجية التي تتوافق مع أهداف المنظمات العامة والخاصة على الصعيدين المحلي والخارجي من أجل طلب دعم الميزانية أو العمل معاً )
- 11/ (التوسيع): إنشاء قبول المنظمات الخارجية Wamy من خلال العلامات التجارية الإبداعية (العلامة التجارية): الحصول على أفضل النتائج لإدارة الجودة الشاملة: إدارة الجودة الشاملة أو الحجم.
- 12/ الإدارة (إدارة موارد هومين: إدارة الموارد البشرية) في 7 غرف (تم تطويره بواسطة (تنمية موارد هومين: تنمية الموارد البشرية).

يتم تطوير الشباب ليكونوا مسلمين مثاليين أن يكون لدى الطلاب فكرة (تحسين الذات) والعمل من أجل الإسلام يتلقى الأيتام تعليمًا جيدًا، مما يخدم للمهن المستقبلية. والحصول على المزيد من الفرص الاجتماعية ساعد وتطوع في تنمية الشباب وتكريم القدوة كأمثلة للشباب. أن تكون قائدة المرأة في التنمية الاجتماعية (الأسر والمجتمعات والمجموعات / المنظمات ، لاداعي للقلق بشأن هذا الأمر وهي منظمة تنسيقية للشباب المسلم ، التعاون في العمل مع المنظمات الشريكة باستخدام الموارد المشتركة مثل الميزانيات والقوى العاملة وما إلى ذلك.

### النتائج :

- 1/ خلق وحدة الفكر وتقوية أواصر الأخوة وتعزيز ودعم الدور الإبداعي للشباب في بناء مجتمع جديد.
- 2/ المساعدة في التدريب والتعليم الأكاديمي لتطوير المعرفة بالتعاون مع المنظمات المتعددة.
- 3/ بناء وتنمية المجتمع في الجوانب الإنسانية للمسلمين وغيرهم من السكان في مملكة تايلاند.
- 4/ ساعدت جمعية الندوة العالمية في تطوير العلاقات السعودية التايلاندية.
- 5/ أسهمت الجمعيات الخيرية في بناء وتنمية المجتمع التايلاندي وخاصة المجتمع المسلم.
- 6/ استطاعت الجمعيات الخيرية في رعاية الأيتام ودمجهم في المجتمع وبناء قدراتهم العلمية والأخلاقية ليكون لهم دور في نشر المهارات العلمية بالمجتمع.
- 7/ إقامة دورات تدريبية للشباب من أجل التنمية وتطوير الذات في مواجهة الأزمات الطبيعية بالتعاون مع الجمعيات الخيرية.
- 8/ تكفلت جمعية الندوة العالمية بإنشاء ومشاريع استراتيجية واستثمارية تحقق التغيير الإيجابي والمستدام في بناء الفرد والمجتمع بتايلاند.
- 9/ تقديم المشورة والمساعدة في مجال المعلومات التربوية والتنسيق مع المنظمات التعليمية للشباب والطلاب والجمهور.
- 10/ تعتبر جمعية الشباب الإسلامي للندوة العالمية أحد روابط العلاقات القوية بين المملكة العربية السعودية ومملكة تايلاند عبر التاريخ وإلى الآن.
- 11/ إنشاء وتطوير الدورات التدريبية للشباب ، وإقامة دورات تدريبية لتنمية عادات الطلاب والطالبات بشكل مستمر في المؤسسات التعليمية.

### التوصيات :

- 1/ يُعتبر دعم الجمعيات الخيرية جزءاً أساسياً من بناء مجتمعات أكثر إنسانية واستدامة بفضل التبرعات والمساهمات المالية والمعنوية من الأفراد والشركات والمؤسسات.

- 2/ تستطيع الجمعيات الخيرية تقديم خدمات أساسية وبرامج تنوعية تؤثر بشكل إيجابي في حياة المحتاجين والفئات الضعيفة في المجتمع.
- 3/ يتضمن دعم الجمعيات الخيرية توفير التعليم، والرعاية الصحية، والإغاثة في حالات الطوارئ، ودعم العمل الاجتماعي والثقافي، إلى جانب الاستثمار في المشاريع البيئية والزراعية المستدامة.
- 4/ يساهم الدعم في تعزيز المشاركة المجتمعية والوعي بالقضايا الاجتماعية المهمة، مما يساهم في بناء مستقبل مشرق يتسم بالعدالة والتعاون بين أفراد المجتمع.
- 5/ إن دعم الجمعيات الخيرية ليس مجرد واجب إنساني، بل هو استثمار حقيقي في تحقيق تغيير إيجابي ومستدام يعود بالنفع على المجتمع بأسره.
- 6/ أسهمت الجمعيات الخيرية في بناء وتنمية المجتمع التايلاندي وخاصة المجتمع المسلم.
- المقترحات :

- 1/ إجراء بحوث علمية حول تنفيذ المشاريع والبرامج الاجتماعية، سواء بتقديم الخدمات أو المواد أو الخبرات الفنية، مما يزيد من فعالية العمل الخيري.
- 2/ اقتراح بحوث حول تطوير المهارات والقدرات مما يتيح التطوع للأفراد فرصة لتطوير مهارات جديدة، مثل التواصل والقيادة وحل المشكلات، مما يعود بالفائدة على المجتمع والفرد على حد سواء.
- 3/ الاشتراك في بحوث علمية حول التعليم والتوعية التي تساهم في نشر الوعي بالقضايا الاجتماعية والبيئية المهمة، وتعزيز التشييف الصحي والتعليمي بين الأفراد والمجتمعات المستفيدة.
- 4/ بحوث حول الدعم السياسي والقانوني لدعم السياسات والقوانين التي تعزز دور الجمعيات الخيرية التي تساهم في توسيع نطاق تأثيرها الاجتماعي.
- 5/ كيفية الاستفادة من الهيئات الحكومية والأهلية في إيجاد الجمعيات الخيرية على المستوى البلاد في تقديم التبرعات المالية المحتاجين في تايلاند.
- 6/ اقتراح إجراء بحوث توضح دور المملكة العربية السعودية في جنوب شرق آسيا خاصة في جلب العلاقات الاجتماعية.

## المراجع والمصادر

## . المقالات

- (السيد العامل مكتب السفارة المملكة العربية السعودية بانكوك في التاريخ 2024/6/11)
- السيد عبد الرشيد أحمد والي يشغل منصب الإدارة، رئيس الجمعية الشباب للندوة العالمي مكتب (تايلاند)
- السيد يوسف عبد الله مقاشغل منصب الإدارة، نائب رئيس مؤسسة وسكرتير
- السيد عبد العزيز برهان ، يشغل منصب رئيس قسم الدعوة
- السيد صديق محمد سعيد ، شغل منصب محاسب
- السيد محمد فوزي حسين بينا ، شغل منصب الأمين التنفيذي لمؤسسة تعزيز وتنمية المجتمع
- السيدة فوزية غزالي ، بعد أن شغل منصب متابعة تقرير مشاريع
- المقابلة مع السيد مدير المدرسة سانتى سقسا في ولاية جاسوغ سو في التاريخ 2024/6/12)
- المقابلة مع السيد مدير المدرسة سانتى سقسا في ولاية فطاني في التاريخ 2024/6/5)
- المقابلة مع السيد مدير المدرسة سانتى سقسا في ولاية جالا في التاريخ 2024/6/5)
- <https://www.islamic-relief.me/about-us/history3/5/2025>
- <https://ar.wikipedia.org/wiki/3/5/2025>
- <https://www.alyaum.com/articles/207353.5/5/2025>

## บทความวิจัย

บทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารตามทัศนะของครู  
ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูลอิสมาแอ ยีหะมะ<sup>1</sup>, ฟาริด อับดุลลอฮ์หะซัน<sup>2</sup><sup>1</sup>นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี<sup>2</sup>ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

Email: ismailyeehama3037@gmail.com

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู เพื่อเปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู จำแนกตาม เพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน ขนาดโรงเรียนที่สังกัด และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายบทบาทผู้บริหารในการยกระดับศักยภาพในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสตูล ทั้งหมด 4 อำเภอ จำนวน 16 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 193 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์แนวทางความสัมพันธ์จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล การวิเคราะห์องค์ประกอบ (KMO = 0.940, Bartlett's Test Sig. = 0.000) โดยมีองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalue > 1 จำนวน 5 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 63.970 ได้แก่ 1. การกำหนดนโยบายและวางแผน 2. การสนับสนุนงบประมาณ 3. การสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการวิจัย 4. การยอมรับครูที่ทำวิจัย และ 5. การให้ความรู้ด้านการวิจัยแก่ครู 2) เปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล จำแนกตาม เพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน ขนาดโรงเรียนที่สังกัด พบว่าไม่แตกต่างกัน และกลุ่มวิชาที่สอนต่อขนาดโรงเรียนที่สังกัดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.5 และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายบทบาทผู้บริหารในการยกระดับศักยภาพในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล กำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการประเมินผล ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดสรรงบประมาณ

คำสำคัญ: การวิจัยในชั้นเรียน, ผู้บริหารตามทัศนะ, โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม



RESEARCH

## The Analysis of Administrators' Roles in Promoting Research to Enhance Student Development through Teachers in Islamic Private Schools in Satun Province

Isma-ea Yeehama<sup>1</sup>, Farid Abdullahhasan<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Master Student in Educational Administration Faculty of Education, Fatoni University

<sup>2</sup>Dr. Lecturer in Educational Administration Faculty of Education, Fatoni University

Email: ismailyeehama3037@gmail.com

### Abstract

This research aimed to 1) analyze the exploratory components of school administrators' roles in promoting research for student development among teachers in Islamic private schools in Satun Province 2) compare administrators' roles in promoting research for student development based on gender, subject group taught, work experience, and school size; and 3) propose policy recommendations to enhance the potential of school administrators in promoting teacher-led research in Islamic private schools in Satun Province. The sample group consisted of teachers and educational personnel from 16 Islamic private schools across 4 districts in Satun Province during the academic year 2024, with a total of 193 participants determined using Taro Yamane's formula. The research instrument was a questionnaire, and data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and exploratory factor analysis (EFA).

The findings revealed that 1) the exploratory factor analysis of administrators' roles in promoting research for student development yielded a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value of 0.940 and a significant Bartlett's Test of Sphericity ( $p < 0.001$ ). Five components with Eigenvalues greater than 1 were extracted, accounting for 63.970% of total variance: (1) policy formulation and planning, (2) budget support, (3) creation of a research-conducive environment, (4) recognition of teachers conducting research, and (5) provision of research knowledge to teachers; 2) comparison of administrators' roles revealed no statistically significant differences based on gender, subject group taught, work experience, or school size, except for significant differences based on subject group and school size at the 0.05 level; and 3) the policy recommendations emphasized the need for clear policy formulation, ongoing evaluation, promotion of knowledge-sharing, and effective budget allocation to enhance administrators' capacity in supporting teacher research for student development in Islamic private schools in Satun Province.

**Keyword:** Classroom Action Research, Administrators' Perceptions, Islamic Private Schools



## บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและการจัดการศึกษาจำเป็นต้องปฏิรูปครูให้เป็นผู้มีทักษะความเป็นครูมืออาชีพมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาของวิชาความเป็นผู้มีจรรยาบรรณวิชาชีพและจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อาทิเช่นทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) เป็นต้นดังนั้นการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครูต้องมีสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมการสอนทั้งด้านองค์ความรู้แนวทางใหม่สิ่งประดิษฐ์และสื่อการสอนใหม่เพื่อใช้ในการพัฒนาการศึกษา (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2564) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) จากสาระบัญญัติดังกล่าวทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มากขึ้นโดยยึดหลักทำวิจัยโดยทั่วไป 1 ฉบับต่อปีหรือ 2 ฉบับต่อปีเพื่อแสดงว่าได้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาจากการศึกษาปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนสรุปได้ดังนี้ 1) ครูขาดแรงผลักดันและแรงบันดาลใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนแม้จะพบปัญหาผู้เรียนเกิดขึ้นจากบันทึกหลังสอน (Teaching log) และพบปัญหาการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ 2) ปัญหาคุณภาพของการวิจัยและการรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียน 3) ปัญหาความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน 4) ปัญหาเรื่องปัจจัยสนับสนุนความร่วมมือและการสนับสนุนของผู้บริหาร 5) ปัญหาที่ปรึกษาสำหรับทำวิจัยในชั้นเรียน 6) ปัญหาแหล่งค้นคว้าข้อมูลในการทำวิจัยในชั้นเรียนและ 7) เวลาในการทำวิจัยในชั้นเรียน

การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบให้กับครู ด้วยวิธีการปฏิบัติการสอนหรือเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยครูสามารถทำการวิจัยไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติการสอนประจำวัน เพราะปัญหาที่ครูพบส่วนมากจากการสอนในชั้นเรียน โดยมีจุดหมายที่จะแก้ปัญหาที่นั้นอาจมาจากความคิดริเริ่มของครูในการที่จะพื้นฐานมีนโยบายด้านการวิจัยและส่งเสริมการวิจัยพัฒนาปรับปรุงวิธีการสอนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้มีของหน่วยงานในสังกัด ระดับสำนักงานเขตพื้นที่ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วิภารัตน์ เสนี, 2560) และการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบและตัดสินใจ การดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายของการบริหารจัดการโรงเรียนที่วางไว้ โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพราะปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ มีความก้าวหน้าทางการวิจัยในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ผู้บริหารต้องใช้กระบวนการใช้สิทธิพลเหนือคนอื่นและนำคนอื่นไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์กรต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ทำการวิจัยในชั้นเรียน เพราะการวิจัยในชั้นเรียนมีผลต่อผู้เรียนโดยตรง การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนมีบทบาทมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด (เสาวลักษณ์ คำลาพิศ, 2563)

สำหรับการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพในส่วนของการบริหารงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นแต่ยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมายเท่าที่ควร ยังมีปัญหาหลายประการตามการบริหารงานทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน



ได้แก่ ด้านวิชาการ ครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผล ขาดความมั่นใจและความพร้อมในการเตรียมการสอน โรงเรียนบางแห่งมีครูไม่ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในด้านงบประมาณมีความไม่โปร่งใสของการเบิกจ่ายงบประมาณ กฎ ระเบียบเกี่ยวกับการเงินและพัสดุมีความยุ่งยาก ในส่วนของงานบุคคลใช้ระบบอุปถัมภ์คัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน การบรรจุครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนหรือไม่ตรงวุฒิทางการศึกษา และด้านการบริหารทั่วไปขาดการประสานงานและประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นต้น

จากสภาพปัญหาข้างต้นจะเห็นได้ว่าระบบการศึกษา กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคเทคโนโลยีโดยสมบูรณ์ ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนการศึกษารูปแบบใหม่ให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพการส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน ถือว่าเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียน ผู้วิจัยถึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล เพื่อนำผลวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอน และเป็นการบริการต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลจำแนกตาม เพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน ขนาดโรงเรียนที่สังกัด
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายบทบาทผู้บริหารในการยกระดับศักยภาพในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล

### สมมติฐานการวิจัย

1. องค์ประกอบเชิงสำรวจบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลประกอบด้วย 5 ด้าน
2. บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลจำแนกตาม เพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน ขนาดโรงเรียนที่สังกัดแตกต่างกัน

### การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล ทั้งหมด 7 อำเภอ จำนวน 16 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 418 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล ทั้งหมด 7 อำเภอ จำนวน 16 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2567 โดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 193 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน กลุ่มบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูลจำนวน 10 คน (เลือกแบบเฉพาะเจาะจง)

### ตัวแปรที่ศึกษา

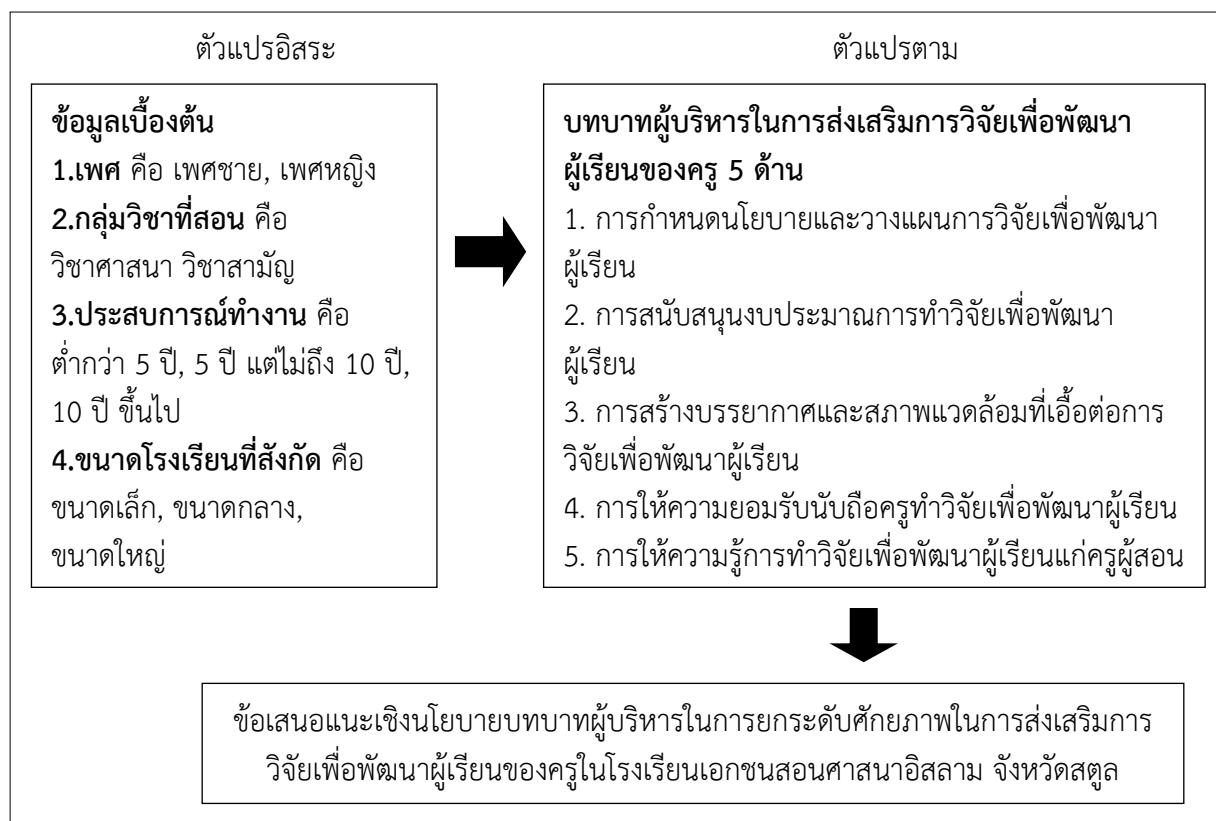
การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปร ประกอบด้วย

**ตัวแปรอิสระ** คือ คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน และขนาดโรงเรียนที่สังกัด

**ตัวแปรตาม** คือ บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู 5 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและวางแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การให้ความยอมรับนับถือครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการให้ความรู้การทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนแก่ครูผู้สอน

### กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาขอบข่ายแนวคิดของนักวิชาการ และการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัย หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน และขนาดโรงเรียนที่สังกัด และบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู 5 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและวางแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การให้ความยอมรับนับถือครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการให้ความรู้การทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนแก่ครูผู้สอนสามารถนำมาสรุปประเด็นในการมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 1 ดังนี้



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล ทั้งหมด 7 อำเภอ จำนวน 16 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2567 ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบ แบบสอบถามประกอบด้วย เพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน และขนาดโรงเรียนที่สังกัด โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวิเคราะห์องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล แบ่งเป็น 5 ด้าน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการยกระดับศักยภาพในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงผู้บริหารสถานศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงกับความเชื่อมั่นแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามพร้อมกับดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

### การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

ในส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ โดยการแจกแจงความถี่ (F) และร้อยละ (%)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหาร ในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล เป็นรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล โดยวิธีการวิเคราะห์ตัวประกอบสำคัญ (Principal Components) แล้วหมุนแกนแบบอโรทอนอล ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax) โดยการรวบรวมประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล

### ผลการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สอนวิชาสามัญ ประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี และสังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล มีความเหมาะสมของข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ค่า KMO = 0.940 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมมากในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (ค่าที่มากกว่า 0.90 จัดว่า “ยอดเยี่ยม”) Bartlett’s Test มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.000) แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันของตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่าองค์ประกอบที่มี Eigenvalue >1 มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ความแปรปรวนสะสมรวม = 63.970% แสดงว่า 5 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้มากกว่าครึ่ง ซึ่งถือว่าน่าเชื่อถือ ดังนั้น มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบาย และวางแผนการวิจัย

เพื่อพัฒนาผู้เรียน 2) การสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4) การให้ความยอมรับนับถือครูที่ทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 5) การให้ความรู้การทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนแก่ครูผู้สอน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล จำแนกตาม เพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน ขนาดโรงเรียนที่สังกัด พบว่า เพศ ประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกัน แต่กลุ่มวิชาที่สอน และขนาดโรงเรียนที่สังกัด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายบทบาทผู้บริหารในการยกระดับศักยภาพในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล พบว่า

1. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายที่เน้นเป้าหมายชัดเจน มีการประเมินผลที่เป็นรูปธรรม และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหมู่ครู เพื่อให้การวิจัยตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง
2. ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงสนับสนุนงบประมาณด้านการเผยแพร่ผลงานในเวทีวิชาการ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้ครูพัฒนางานวิจัย
3. ควรจัดสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่สนับสนุนการทำวิจัย รวมถึงจัดสรรงบประมาณภาคสนาม เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม
4. ผู้บริหารควรส่งเสริมกำลังใจ โอกาสในการนำเสนอผลงาน และให้การประเมินผลที่ชัดเจน พร้อมทั้งพัฒนาบทบาทในการให้คำปรึกษาและติดตามการทำวิจัยอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น
5. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูมีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยในเวทีต่าง ๆ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการวิจัยในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

### อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยในฐานะกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร จันท์ทิพย์ (2564) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยอย่างเป็นระบบจะส่งผลต่อการพัฒนาทางวิชาการของครูและคุณภาพของผู้เรียนอย่างชัดเจน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การกำหนดนโยบายและวางแผนการวิจัย สะท้อนถึงความสำคัญของการมีนโยบายที่ชัดเจนและมีทิศทางในการส่งเสริมให้ครูทำวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สมจิตต์ ศรีบุญเรือง (2565) ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนและกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียน การสนับสนุนงบประมาณ เป็นองค์ประกอบลำดับถัดมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิริยะ กุลวัฒน์ (2563) ผลการวิจัยพบว่า งบประมาณถือเป็นแรงสนับสนุนที่มีนัยสำคัญต่อการดำเนินงานวิจัยของครู โดยเฉพาะการเผยแพร่ผลงานและการทำวิจัยภาคสนามที่ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก การให้ความยอมรับนับถือครูที่ทำวิจัย และการให้ความรู้การทำวิจัยแก่ครูผู้สอน ก็เป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากแสดงถึงความใส่ใจของผู้บริหารในการเสริมสร้างแรงจูงใจและพัฒนาทักษะการวิจัยให้กับครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ ชาลินี ทองเพชร (2561) ผลการวิจัยพบว่า การให้กำลังใจและการเปิดโอกาสให้ครูพัฒนาตนเองจะส่งผลให้ครูมีความตั้งใจและพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัย เป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่แสดงถึงความจำเป็นที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญยิ่งขึ้นในด้านนี้ เช่น การจัดเวลาให้ครูมีเวลาค้นคว้า การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือจัดสรรเครื่องมือและทรัพยากรสนับสนุนการวิจัยภายในโรงเรียน ซึ่งได้รับการเน้นย้ำจากแนวคิดของ สุภาภรณ์ จันทรพิชญ์ (2563) ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศในองค์กรที่เอื้อต่อการวิจัยเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิจัยของครูโดยตรง

2. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล เมื่อจำแนกตามเพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และไม่เลือกปฏิบัติ โดยให้การสนับสนุนอย่างเท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นครูเพศใด กลุ่มสาระใด หรือมีประสบการณ์มากน้อยเพียงใด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ เกียรติศักดิ์ สาสุทธิ์ และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่าการส่งเสริมจากผู้บริหารในกลุ่มเครือข่ายการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างทั่วถึง และงานวิจัยของ จีราพร อินทร์จันทร์ และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ หรือประสบการณ์การทำงาน ไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหาร การบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูทั้งระบบ โดยไม่จำกัดเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคลหรือบริบทเฉพาะของโรงเรียน ซึ่งเป็นลักษณะของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักการของการบริหารเพื่อความเป็นธรรมและเสมอภาคทางการศึกษา

3. ผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการวิจัยของครู เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 5 ด้านหลัก ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จในหลากหลายพื้นที่ ดังนี้

ด้านการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การเน้นนโยบายที่มีเป้าหมายชัดเจนและการประเมินผลที่จับต้องได้ เป็นรากฐานสำคัญของการส่งเสริมงานวิจัยในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา สะดออยู่ (2563) ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารด้านการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อส่งเสริมการวิจัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และเป็นพื้นฐานในการพัฒนากลยุทธ์เชิงระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

ด้านการสนับสนุนงบประมาณระยะสั้นและระยะยาว การจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ทั้งในด้านการดำเนินงานและการเผยแพร่ผลงาน ถือเป็นปัจจัยกระตุ้นสำคัญที่ช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้ครูทำวิจัยอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาโดย เสาวลักษณ์ คำลาพิศ (2563) ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารในการจัดหาและบริหารงบประมาณที่เอื้อต่อการทำวิจัยอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่เอื้อต่อการวิจัย การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมและการสนับสนุนทรัพยากร เช่น เวลา สื่อ วัสดุ และงบประมาณภาคสนาม เป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้การวิจัยในสถานศึกษาเกิดขึ้นได้จริง ซึ่งงานวิจัยของ พิชามญช์ ตากมัจฉา และวรชัย วิภูอุปโคตร (2563) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรอำนวยความสะดวกและจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ครูเข้าสู่กระบวนการวิจัยได้อย่างมั่นใจ



ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจและการให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด การให้กำลังใจ การเปิดโอกาสในการนำเสนอผลงาน และการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาโครงการวิจัยที่มีคุณภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ จีราพร อินทร์จันทร์ และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทมากขึ้นในเชิงภาวะผู้นำทางวิชาการ และเป็น "พี่เลี้ยง" ที่ใกล้ชิดกับครูในการวิจัย

ด้านการเปิดโอกาสและสร้างเครือข่ายทางวิชาการ การผลักดันให้ครูได้มีเวทีแสดงผลงานและสร้างเครือข่ายกับครู นักวิจัย หรือสถาบันอื่น ๆ จะช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมการวิจัยภายในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ดังที่ บุญยาพร พันธุ์โพธิ์ทอง (2564) ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนเวทีและโอกาสทางวิชาการมีผลโดยตรงต่อทัศนคติและความตระหนักรู้ของครูในการวิจัยในชั้นเรียน

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการวิจัยในสถานศึกษา โดยกำหนดให้การวิจัยเป็นภารกิจหลักหนึ่งของโรงเรียน พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินงานที่มีเป้าหมายตรงตามปัญหาและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมถึงมีระบบการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยอย่างเป็นระบบ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะงบประมาณสำหรับการพัฒนาโครงการวิจัย การจัดเวทีนำเสนอผลงาน และการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวงวิชาการ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้ครูพัฒนางานวิจัยอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำวิจัย เช่น การจัดเวลาให้ครูมีโอกาสดูแลในการศึกษาค้นคว้า การจัดหาอุปกรณ์ เทคโนโลยี หรือแหล่งข้อมูลที่จำเป็น รวมถึงสนับสนุนงบประมาณภาคสนามเพื่อให้การวิจัยมีคุณภาพและความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. ควรสร้างแรงจูงใจให้กับครูที่ทำวิจัย เช่น การมอบรางวัล การประกาศเกียรติคุณ หรือการให้คะแนนในการประเมินผลงาน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนในรูปแบบของคำปรึกษาและการนิเทศอย่างใกล้ชิดจากผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญ

5. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูได้เผยแพร่ผลงานวิจัยในเวทีวิชาการทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูในโรงเรียนเดียวกัน และระหว่างโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยกระดับวัฒนธรรมการวิจัยในโรงเรียน



## เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ สาสุทธิ. (2565). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารรอยเกษตรอาคาเดมี*, 7(2), 220–236.
- ชนิษฐา สะดอยอยู่. (2563). แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดสระบุรี (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- จิราพร จันทรทิพย์. (2564). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 15(1), 88–101.
- จิราพร อินทร์จันทร์, และคณะ. (2565). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมงานวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์*, 18(2), 89–103.
- ชาลินี ทองเพชร. (2561). การเสริมสร้างแรงจูงใจและการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านการวิจัย. *วารสารการพัฒนาศาสตร์*, 13(2), 75–86.
- บุญยาพร พันธุ์โพธิ์ทอง. (2564). ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ในจังหวัดสระบุรี. *วารสารรอยเกษตรอาคาเดมี*, 6(3), 185–198.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2564). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย*. นนทบุรี: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- พิกขามญช์ ตากมัจฉา, & วรัชย์ วิภูอุปโคตร. (2563). แนวทางการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 26(2), [หน้าไม่ระบุ].
- วิภารัตน์ เสนี. (2560). *การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วิริยะ กุลวัฒน์. (2563). การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการวิจัยในสถานศึกษา: แนวทางการส่งเสริมครูวิจัย. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 18(3), 45–59.
- สมจิตต์ ศรีบุญเรือง. (2565). การบริหารงานวิจัยของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 20(2), 134–147.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- เสาวลักษณ์ คำลาพิศ. (2563). แนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิจัยในชั้นเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยใช้กระบวนการบริหารแบบ POLC. *การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุภาภรณ์ จันทรเพ็ญ. (2563). บรรยากาศในองค์กรกับการวิจัยของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 48(1), 113–128.



## บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการกับคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน  
เครือข่ายคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูลมุฮัมหมัด อาเก็ม<sup>1</sup>, สุไรยา หนิเร<sup>2</sup><sup>1</sup>นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี<sup>2</sup>ผศ. ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

Email: ibnuaiyubg@gmail.com

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ ระดับคุณภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารและครูกับคุณภาพของสถานศึกษา และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารและครูที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูล จำนวน 115 คน คำนวณโดยใช้โปรแกรม G\*Power และกลุ่มเป้าหมายเพื่อการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นมาตราส่วนการประมาณค่าระดับ 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการและคุณภาพโรงเรียน 2) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงบูรณาการและคุณภาพสถานศึกษาผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูล มีภาวะผู้นำเชิงบูรณาการในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการทำงานเป็นทีมและความคิดสร้างสรรค์ 2) คุณภาพสถานศึกษาก็อยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 4.17) โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการกับคุณภาพของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ( $r = .909$ ) โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์สูงกับคุณภาพผู้เรียน ( $r = .750$ ) 4) กลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนใช้ 4 กลยุทธ์หลักในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (เช่น การพัฒนาโมเดลภาวะผู้นำ), เชิงรับ (เช่น การจัดทำระบบติดตามผล), กลยุทธ์พัฒนา (เช่น การใช้ความร่วมมือเพื่อยกระดับทักษะครู), และกลยุทธ์ป้องกัน (เช่น การสร้างฐานข้อมูลและเวทีสื่อสาร) แนวทางเสริมศักยภาพและความยั่งยืนการบูรณาการภาวะผู้นำ ความร่วมมือ และการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ช่วยให้โรงเรียนมีความสามารถในการปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลง และพัฒนาสู่ความยั่งยืนทางการศึกษาในระยะยาว

**คำสำคัญ:** ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ, คุณภาพของสถานศึกษา, โรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอิสลาม

RESEARCH

## The Relationship Between Integrated Leadership and School Quality of Private Schools under Assalam Quality School, Satun Province

Muhammad Akem<sup>1</sup>, Suraiya Nire<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Master Student in Educational Administration Faculty of Education, Fatoni University

<sup>2</sup>Asist. Dr. Lecturer in Educational Administration Faculty of Education, Fatoni University

Email: ibnuaityubg@gmail.com

### Abstract

This research aimed to 1) study the level of integrated leadership; 2) examine the level of quality; 3) investigate the relationship between the integrated leadership and the quality of educational institutions; and 4) explore development guidelines for integrated leadership of administrators and teachers that affect the quality of educational institutions in private schools in Satun Province. The sample group used in the study consisted of 115 teachers. Additionally, a focus group of 16 participants was used for in-depth discussion. The research instruments included a questionnaire on the relationship between integrated leadership and school quality, and a focus group discussion guide. Data analysis involved means, standard deviations, correlation analysis, SWOT analysis, and TOWS matrix. The results of the study revealed that 1) the level of integrated leadership and school quality was high, particularly in teamwork and creativity. 2) The quality of the educational institutions was also at a high level (average score of 4.17), emphasizing learner-centered teaching and learning. 3) There was a statistically significant relationship at the .01 level between integrated leadership and school quality ( $r = .909$ ), with creativity showing a strong correlation with student quality ( $r = .750$ ). And 4) the school development strategies included four main approaches to strengthening the institutions: proactive strategies (e.g., developing leadership models), reactive strategies (e.g., implementing monitoring systems), development strategies (e.g., leveraging collaboration to enhance teacher skills), and defensive strategies (e.g., building databases and communication platforms).

**Keywords:** Integrated Leadership, School Quality, Assalam Quality School



## บทนำ

ภาวะผู้นำในอิสลาม มีความสำคัญ และเฉพาะเจาะจงตามหลักอิสลาม โดยเฉพาะภาวะความรู้ของผู้นำในอิสลาม (Trinova et al.,2022) ควรมีความรู้ทางศาสนาและความเข้าใจในอัลกุรอาน เพื่อสามารถแนะนำและสอนผู้ตามให้ดำเนินชีวิตตามคำสอนของอิสลามรวมทั้งเป็นการเสนอข้อผูกมัดทางกายภาพ ระหว่างผู้นำและผู้ตามของเขา ซึ่งเขาจะต้องปฏิบัติอย่างดีที่สุดในการชี้นำพวกเขา ปกป้องพวกเขาและไปสู่เป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง ในวิถีทางที่เชื่อฟังเชื่อมั่นและเคารพต่อกัน (Retnaningdiah Trinova et al., 2022) ดังในอายะห์อัลกุรอาน ความว่า

“และเจ้าจงตัดสินระหว่างพวกเขาด้วยสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงประทานลงมาเถิด จงอย่าปฏิบัติตามความอารมณ์ใฝ่ต่ำของพวกเขา และจงระวังพวกเขาในการที่พวกเขาจะจงใจเจ้าให้ไขว้เขวออกจากบางสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงประทานลงมาให้แก่เจ้า แล้วถ้าหากพวกเขাজัดหลังจากนั้นก็พึงรู้เถิดว่าแท้จริงอัลลอฮ์นั้นเพียงประสงค์จะให้ประสบแก่พวกเขาซึ่งบางส่วนของโทษของพวกเขาเท่านั้นและแท้จริงจำนวนมากมายในบรรดามนุษย์นั้นเป็นผู้ละเมิด ”

(อัลมาอิดะฮ์ : 49)

ดังนั้น ภาวะผู้นำในอิสลามมีความสำคัญในวัฒนธรรมและศาสนาอิสลาม และต้องมีความรับผิดชอบต่อความสงบและความเจริญของสังคมอิสลาม และทั่วโลกตามคำสอนของอิสลาม คุณภาพของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาบุคลากรในสังคม คุณภาพของโรงเรียนมีหลายด้านที่ต้องพิจารณา ซึ่งผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำทางและบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในหลากหลายสถานการณ์ (Mohd Ali Muhamad Don, 2019) โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือการสร้างระบบการบริหารจัดการที่เป็นธรรมและประสิทธิภาพในอิสลาม และผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำบูรณาการในอิสลามมุ่งบริการและสนับสนุนผู้ในองค์กรเป็นสำคัญ และยังเป็นคนให้บริการแก่ผู้ในองค์กรเพื่อให้พวกเขาเติบโตและพัฒนาตนเองในทางที่ดีขึ้น (พुरुวิล คชรัตน์, 2564) รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Theory of Learning) เป็นแนวคิดการศึกษาที่เน้นให้ความสำคัญกับนักเรียนและการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการการสอนถูกออกแบบขึ้นมาให้เหมาะสมกับความต้องการและระดับความสามารถของนักเรียน (เอียน สมธิ และอนงค์ วิเศษสุวรรณ, 2565) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงต้องมีการปรับตัวทั้งในด้านการบริหารงานทั่วไป และการบริหารหลักสูตร เพื่อให้สามารถจัดหลักสูตรการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อให้เด็กที่จบการศึกษาสามารถเป็นผู้นำในชุมชน และมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของชุมชน เพื่อจะได้สามารถเป็นปัจจัยดึงดูดให้เด็กรุ่นหลังสนใจที่จะเข้ามาศึกษาในโรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูลที่อยู่ภายในโรงเรียนคุณภาพอิสลามมีจำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนคุณภาพอิสลามมีวิสัยทัศน์เพื่อเป็นผู้นำด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นนำของประเทศทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพโรงเรียนเครือข่ายนำไปสู่โรงเรียนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ แต่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังประสบกับปัญหาการบริหารจัดการ โดยปัญหาที่มักประสบอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดในแต่ละปัจจัยคุณภาพ ก็คือ ปัญหาการไม่ปฏิบัติตามปรัชญาและเป้าหมาย ปัญหาการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับปรัชญา/เป้าหมายของโรงเรียน ความต้องการของนักเรียน และชุมชน ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรไม่เพียงพอกับหน้าที่งานที่มีมากขึ้น ปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารที่ขาดความรู้ความชำนาญในการบริหารงานต่างๆ ปัญหาการดูแลติดตามความประพฤติของนักเรียนยังไม่ทั่วถึง และยังพบอีกว่านักเรียนบางส่วนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด นอกจากประเด็นสภาพปัญหาข้างต้น

แล้ว (ศราวุธ อรรถนุรักษ์, 2562) ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบูรณาการมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ 2 หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ พบว่า สภาพปัญหาในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น จะประสบปัญหาเรื่องการใช้เวลาเรียนที่มากกว่าโรงเรียนทั่วไป งบประมาณที่ใช้เพื่อการพัฒนาบุคลากรและพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่เพียงพอ ผู้เรียน ๆ มากเกินไปทำให้ไม่มีความสุขกับการเรียน เวลาในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ มีไม่เพียงพอ ซึ่งอาจส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งวิชาศาสนาและสามัญอยู่ในระดับต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการและคุณภาพโรงเรียนของผู้บริหารและครูสังกัดโรงเรียนคุณภาพอิสลามจังหวัดสตูล เพื่อให้ทำให้ทราบระดับภาวะผู้นำ และความสัมพันธ์เชิงบวก และสามารถยกระดับทักษะการบริหารจัดการในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ จังหวัดสตูล

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารในสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารกับคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูล
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอิสลาม จังหวัดสตูล

### ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาภาวะผู้นำเชิงบูรณาการมี 5 ด้าน ดังนี้
  1. ทำงานเป็นทีม
  2. ความคิดสร้างสรรค์
  3. มีวิสัยทัศน์เชิงบูรณาการ
  4. ระบบการบริหารจัดการ
  5. การติดตามและประเมินผล
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาคุณภาพโรงเรียนมี 5 ด้าน ดังนี้
  1. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ
  2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  3. มุ่งคุณภาพผู้เรียน
  4. มุ่งเน้นพัฒนาครู
  5. การมีส่วนร่วมของชุมชน

## วิธีดำเนินการวิจัย

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพอัสสลามจังหวัดสตูล ปีการศึกษา 2567 ผู้บริหาร 15 คน และครู 509 คน รวมประชากร 514 คน

กลุ่มตัวอย่าง ครูและผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพอัสสลามจังหวัดสตูล จำนวน 115 คน คำนวณโดยใช้โปรแกรม G\*Power 3.1 ซึ่งคำนวณตามสถิติที่ใช้คือ ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation)

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) ใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียน โดยวิธีเทียบสัดส่วนประชากรแต่ละขนาดโรงเรียนกับขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

| ที่ | โรงเรียน                      | จำนวนประชากร | จำนวนกลุ่มตัวอย่าง |
|-----|-------------------------------|--------------|--------------------|
| 1   | โรงเรียนมุสลิมศึกษา           | 155          | 35                 |
| 2   | โรงเรียนนิด้าศึกษาศาสตร์      | 114          | 25                 |
| 3   | โรงเรียนธรรมศาสนวิทยา         | 53           | 11                 |
| 4   | โรงเรียนมุสลิมสตูลวิทยา       | 191          | 41                 |
| 5   | โรงเรียนแสงประทีปวิทยามูลนิธิ | 17           | 3                  |
| รวม |                               | 514          | 110                |

กลุ่มเป้าหมาย การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 16 คน ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนจากสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จำนวน 1 คน
- 2) ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพอัสสลาม จำนวน 5 คน
- 3) ตัวแทนครู โรงเรียนคุณภาพอัสสลาม จำนวน 10 คน

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการและคุณภาพโรงเรียนของผู้บริหารและครูสังกัดโรงเรียนคุณภาพอัสสลามจังหวัดสตูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

**ตอนที่ 1** แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย โรงเรียน เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ซึ่งลักษณะแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Check List)

**ตอนที่ 2** แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ทำงานเป็นทีม
2. ความคิดสร้างสรรค์
3. มีวิสัยทัศน์เชิงบูรณาการ
4. ระบบการบริหารจัดการ
5. การติดตามและประเมินผล

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าของ (Likert's Rating scale)

**ตอนที่ 3** แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพโรงเรียนแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ
2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. มุ่งคุณภาพผู้เรียน
4. มุ่งเน้นพัฒนาครู
5. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าของ (Likert's Rating scale)

2.2 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้เทคนิคการติดกระดาษ (Card Technique) โดยการสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญร่วมเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารและครูที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล มีลักษณะเครื่องมือดังนี้

1) SWOT Analysis ประกอบด้วย จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Treats)

2) TOWS Matrix ประกอบด้วย อุปสรรค (Treats) โอกาส (Opportunities) จุดอ่อน (Weakness) และจุดแข็ง (Strengths)

### 3. การหาคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการหาคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างวิจัย จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.87

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยการหาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage)
- 2) การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงบูรณาการและคุณภาพโรงเรียนโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการและคุณภาพโรงเรียน โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) จะเลือกใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นการหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่เป็นอิสระต่อกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบูรณาการและคุณภาพโรงเรียนของผู้บริหารและครูสังกัดโรงเรียนคุณภาพอัสสลามจังหวัดสตูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis โดยจัดเป็นกลุ่ม และให้สมาชิกแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มเขียนความคิดเห็นลงในกระดาษที่ทางผู้วิจัยได้เตรียมไว้ หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มเลือกข้อคิดเห็นที่สำคัญและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วนำมาติดในกระดาษชาร์ต หลังจากนั้นให้สมาชิกทุกคนร่วมกันวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ (Grouping) เพื่อเลือกข้อคิดเห็นแต่ละประเด็นมาสรุปเป็นประเด็นรวบยอด หลังจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาโดยการวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบแมตริกซ์โดยใช้ตาราง TOWS Matrix เพื่อกำหนดออกมาเป็นแนวทาง

## ผลการวิจัย

### 1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารในสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารในสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลามจังหวัดสตูล

| ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ       | $\bar{X}$ | S.D. | แปลผล     |
|-----------------------------|-----------|------|-----------|
| 1. ทำงานเป็นทีม             | 4.23      | 0.29 | มากที่สุด |
| 2. ความคิดสร้างสรรค์        | 4.21      | 0.27 | มากที่สุด |
| 3. มีวิสัยทัศน์เชิงบูรณาการ | 4.17      | 0.24 | มาก       |
| 4. ระบบการบริหารจัดการ      | 4.15      | 0.26 | มาก       |
| 5. การติดตามและประเมินผล    | 4.14      | 0.22 | มาก       |
| โดยรวม                      | 4.18      | 0.22 | มาก       |

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารในสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.18, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.22) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การทำงานเป็นทีม (ค่าเฉลี่ย = 4.23, S.D. = 0.29) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความคิดสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย = 4.21, S.D. = 0.27) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านมีวิสัยทัศน์เชิงบูรณาการ (ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.24), ระบบการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย = 4.15, S.D. = 0.26) และการติดตามและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย = 4.14, S.D. = 0.22) อยู่ในระดับมากเช่นกัน

### 2. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล

| คุณภาพโรงเรียน                               | $\bar{X}$ | S.D. | แปลผล |
|----------------------------------------------|-----------|------|-------|
| 1. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ                      | 4.16      | 0.23 | มาก   |
| 2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ | 4.18      | 0.25 | มาก   |
| 3. มุ่งคุณภาพผู้เรียน                        | 4.17      | 0.24 | มาก   |
| 4. มุ่งเน้นพัฒนาครู                          | 4.17      | 0.23 | มาก   |
| 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน                     | 4.17      | 0.25 | มาก   |
| โดยรวม                                       | 4.17      | 0.21 | มาก   |

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมระดับคุณภาพของสถานศึกษา โรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.17, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.21) เมื่อ

พิจารณารายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ค่าเฉลี่ย = 4.18, S.D. = 0.25) รายการอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน และอยู่ในระดับ มาก เช่นกัน ได้แก่ มุ่งคุณภาพผู้เรียน (ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.24) มุ่งเน้นพัฒนาครู (ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.23) การมีส่วนร่วมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.25) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ (ค่าเฉลี่ย = 4.16, S.D. = 0.23)

### 3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารกับคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารกับคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล

| QSC<br>INT | 1. LEA | 2. STU | 3. QUA | 4. COM | 5. PAR | TOT    |
|------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1. TEA     | .691** | .651** | .661** | .704** | .691** | .787** |
| 2. CRE     | .656** | .629** | .750** | .655** | .572** | .754** |
| 3. VIS     | .693** | .646** | .693** | .670** | .646** | .775** |
| 4. MAN     | .716** | .635** | .718** | .647** | .653** | .779** |
| 5. FOL     | .746** | .623** | .637** | .688** | .685** | .782** |
| TOT        | .819** | .748** | .813** | .789** | .761** | .909** |

\*\*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารและคุณภาพของสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล พบว่า ค่า Pearson Correlation Coefficient (r) แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (99%) ในทุกตัวแปร ความสัมพันธ์โดยรวมของตัวแปรภาวะผู้นำเชิงบูรณาการโดยรวมกับคุณภาพโรงเรียนโดยรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) = .909 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าเมื่อภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารโดยรวมเพิ่มขึ้น คุณภาพของสถานศึกษาโดยรวมก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายรายตัวแปร พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ .572 ถึง .750 โดยที่ความคิดสร้างสรรค์กับมุ่งคุณภาพผู้เรียนมีความสัมพันธ์สูงสุด .750 และความคิดสร้างสรรค์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์น้อยสุด .572

### 4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้พัฒนากลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน โดยสามารถแบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก เชิงรับ พัฒนา และป้องกัน กลยุทธ์เชิงรุก มุ่งใช้จุดแข็งที่มีอยู่เพื่อคว้าโอกาสให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การนำความคิดสร้างสรรค์และภาวะผู้นำที่โดดเด่นไปพัฒนาโมเดลภาวะผู้นำเพื่อถ่ายทอดให้โรงเรียนอื่น การส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนและความร่วมมือกับชุมชน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับครู การผลักดันให้โรงเรียนเข้าสู่เครือข่ายนวัตกรรมระดับจังหวัดหรือประเทศ และการขยายบทบาทผู้นำเพื่อสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก กลยุทธ์เชิงรับ มุ่งใช้ข้อได้เปรียบภายในเพื่อรับมือ

กับภัยคุกคามจากภายนอก เช่น การใช้ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมเพื่อลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและใหญ่ การวางระบบติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเพื่อรับมือกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีผ่านระบบพี่เลี้ยงหรือโค้ช การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการปรับตัว และการจัดทำคู่มือภาวะผู้นำสำหรับครูใหม่เพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงบุคลากร **กลยุทธ์พัฒนา** เน้นการลดจุดอ่อนโดยใช้โอกาสจากภายนอก เช่น การเข้าร่วมโครงการอบรมและความร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะเทคโนโลยี การใช้ทรัพยากรจากโรงเรียนขนาดใหญ่สนับสนุนโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดตั้งทีมพี่เลี้ยงสำหรับครูใหม่ การเสริมทักษะการวิจัยในชั้นเรียนผ่านความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และการสร้างช่องทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบชุมชนออนไลน์ **กลยุทธ์ป้องกัน** มุ่งลดจุดอ่อนภายในพร้อมทั้งหลีกเลี่ยงหรือรับมือกับภัยคุกคามภายนอก เช่น การพัฒนาระบบนิเทศภายในเพื่อกระตุ้นความร่วมมือกับชุมชน การวางแผนพัฒนาครูรายบุคคลเพื่อชดเชยช่องว่างด้านประสบการณ์ การสร้างฐานข้อมูลกลางเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กเข้าถึงทรัพยากร การส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล และการจัดเวทีสื่อสารกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

### อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความเข้มแข็งของภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนเครือข่ายคุณภาพอัสสลาม จังหวัดสตูล ซึ่งอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย = 4.18) โดยเฉพาะด้านการทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และวิสัยทัศน์เชิงบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (2010) และ Hatala & Hatala (2005) ที่นิยามภาวะผู้นำเชิงบูรณาการว่าเป็นการผสมผสานภาวะผู้นำหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง และภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียน โดยเฉพาะด้าน teamwork ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins (2005) และ Hackman (2002) ซึ่งเน้นบทบาทของผู้นำที่สามารถสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ โครงสร้างสนับสนุน และวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันภายในองค์กร ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์ยังสะท้อนความสามารถของผู้บริหารและครูในการคิดเชิงนวัตกรรม ตามแนวคิดของ Guilford (1967) และ Torrance (1962) ที่กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์คือการคิดอย่างหลากหลายและปรับตัวต่อสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของคุณภาพสถานศึกษา พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน (เฉลี่ย = 4.17) โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงความรู้กับทักษะ และบริบทของผู้เรียน (อิรฟาน แมะฮูมา, 2564; วัชร อมรโรจน์วรูฒ, 2563) อีกทั้งยังแสดงถึงความสัมพันธ์กับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบูรณาการในบริบทของการมีส่วนร่วม การสร้างเป้าหมายร่วมกัน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ Moos and Huder (2007) และ Yukl (2010) ผลการศึกษายังพบว่า ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับคุณภาพของสถานศึกษา ( $r = .909, p < .01$ ) โดยเฉพาะด้าน “ความคิดสร้างสรรค์” ที่มีความสัมพันธ์สูงกับ “การมุ่งคุณภาพของผู้เรียน” ( $r = .750$ ) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Guilford (1967) และ Torrance (1962) ที่เน้นว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถนำไปสู่การพัฒนาแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ความสัมพันธ์ต่ำสุดระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ( $r = .572$ ) ชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาเชิงกลยุทธ์เพื่อเชื่อมโยงภายในองค์กรกับภาคภายนอกอย่างเข้มแข็งมากขึ้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์กลยุทธ์ของโรงเรียนในเครือข่ายยังพบว่า มีความสอดคล้องอย่างชัดเจนกับแนวคิดทางทฤษฎี เช่น การใช้ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนกลยุทธ์เชิงรุกและเชิงรับ (Yukl, 2010; วิโรจน์ สารรัตน์, 2557), การใช้ teamwork เป็นกลไก

พัฒนาองค์กร (Robbins, 2005; Hackman, 2002; Fasto & Larson, 2001), การมีวิสัยทัศน์ร่วมและการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2561; วิโรจน์ เสียงไพเราะ, 2564), ตลอดจนการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางการศึกษาตามแนวคิดของ Fromm (1963), Guilford (1967), และ Torrance (1962) ประการสำคัญ ผลวิจัยทั้งหมดสอดคล้องกับหลักการอิสลาม เช่น อามานะฮ์ (ความรับผิดชอบ), ชูรอ (การมีส่วนร่วม), อิฮซาน (ความมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ), อัลด (ความยุติธรรม) และตักวา (ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์) ซึ่งเป็นรากฐานจริยธรรมของการบริหารในบริบทโรงเรียนอิสลาม (พฐวิมล คชรัตน์, 2564) โดยองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยขับเคลื่อนภาวะผู้นำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ร่วมกับประสิทธิภาพทางวิชาการอย่างยั่งยืน ดังนั้น การสังเคราะห์ผลวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามารถเชื่อมโยงแนวคิดทางวิชาการร่วมสมัยกับหลักคุณธรรมอิสลามได้อย่างกลมกลืน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน ทั้งในเชิงวิชาการ การบริหาร และจิตวิญญาณองค์กร

### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน วัฒนธรรมองค์กร ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา หรือสมรรถนะครู ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสถานศึกษา
2. ควรศึกษาวิจัยโดยใช้แนวคิดจากหลักศาสนาอิสลาม (Maqasid al-Shariah) มาเป็นกรอบในการพัฒนาแบบประเมินภาวะผู้นำและคุณภาพสถานศึกษา
3. ควรศึกษาบทบาทของครูผู้นำในชั้นเรียน (Teacher Leadership) ที่เชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน หรือการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการในระดับห้องเรียน

## เอกสารอ้างอิง

- Fromm, E., & Demartino, R. (1963). *Zen Buddhism and psychoanalysis*. New York: Grove Press.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Hackman, J. R. (2002). *Leading teams: Setting the stage for great performances*. Boston: Harvard Business School Press.
- Hatala, R. J., & Hatala, L. M. (2005). *Integrative leadership*. Altona, MB: Friesens Corporation.
- Moos, R. H., & Huder, M. (2007). *School leadership, school effectiveness and school improvement: Democratic and integrative leadership*.
- Muhamad Don, M. A. (2019). Aplikasi model teori al-wilayah: Cadangan penyelesaian konflik perundangan wakaf di Malaysia. *Journal of Fatwa Management and Research*, 15–30.
- Puthwimon Kacharat. (2021). อิทธิพลภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้จัดการสาขาที่มีต่อวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับประสิทธิผลของธนาคารฯ. *Local Administration Journal*, 14(4), 397–414.
- Retnaningdiah, D., Muzakir, M. F. A., Rahayu, N. E. E., Sangaji, R. C., Triono, T. A., & Hidayat, A. (2023). A literature review: Future prophetic leadership. *Management Analysis Journal*, 12(1), 42–50.
- Robbins, S. P. (2005). *Organizational behavior* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education. [แปลโดย รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2548), กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่นอินโดไชน่า.]
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding creative talent*. NJ: Prentice-Hall.
- Trinova, Z., Iskandar, A., Fathurrochman, I., Damayanto, A., & Fatmawati, E. (2022). Islamic boarding school education leadership in supporting face-to-face learning during the pandemic period in Indonesia. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 7(1), 14–31.
- Wacharee Amornrojworawut. (2563). รูปแบบการจัดการศึกษาบูรณาการที่เน้นกระบวนการโค้ชและการเสริมสร้าง Growth Mindset. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเขอนแก่น*.
- Yukl, G. (2010). *Leadership in organizations* (7th ed.). New Jersey: Pearson.

## บทความวิจัย

### การจำแนกกลุ่มโรงเรียนตามผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

นุตยา ศรีทัยแก้ว<sup>1</sup>, มุชกิด หีมพินิจ<sup>2</sup>, ฟาริด อับดุลลอฮ์หะซัน<sup>3</sup>

<sup>1</sup>นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

<sup>2</sup>ผศ. ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

<sup>3</sup>ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

Email: a0801240810@gmail.com

#### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดกลุ่มและค้นหาลักษณะของโรงเรียนที่ได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ กลุ่มตัวอย่างคือโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัยและได้รับการประเมินแล้ว จำนวน 123 โรงเรียน โดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากผลการประเมินตามเกณฑ์คุณภาพ 4 ด้าน 12 มาตรฐาน วิเคราะห์ด้วยการจัดกลุ่ม (K-Means Cluster Analysis) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มศักยภาพรอบด้าน ที่มีค่ามาตรฐานทุกด้านสูงสุด กลุ่มสมดุลอารมณ์และการปรับตัว และกลุ่มศักยภาพกำลังพัฒนา

**คำสำคัญ:** การจัดกลุ่มโรงเรียน, พัฒนาการเด็กปฐมวัย, การประเมินมาตรฐาน

RESEARCH

## School Classification Based on the Assessment Results of Early Childhood Development under the 2017 Early Childhood Education Curriculum in Schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office

Nuttaya Srithaikaew<sup>1</sup>, Musakkid Himphinit<sup>2</sup>, Farid Abdullahhasan<sup>3</sup>

<sup>1</sup>Master Student in Educational Administration Faculty of Education, Fatoni University

<sup>2</sup>Asist. Dr. Lecturer in Educational Administration Faculty of Education, Fatoni University

<sup>3</sup>Corresponding Dr. Lecturer in Educational Administration Faculty of Education, Fatoni University

Email: a0801240810@gmail.com

### Abstract

This study aimed to classify and identify the characteristics of schools assessed on early childhood development under the 2017 Early Childhood Education Curriculum in the Krabi Primary Educational Service Area Office.

The sample included 123 schools selected through multi-stage random sampling. Secondary data from assessments of 12 standards across four domains were analyzed using K-Means Cluster Analysis.

The results showed that schools were classified into three groups: the All-Round Potential Group, the Emotional Balance and Adaptation Group, and the Developing Potential Group.

**Keywords:** School clustering, Early childhood development, Standard assessment, proposed development



## บทนำ

การศึกษาปฐมวัยถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเด็กไทยให้มีพัฒนาการที่สมวัย ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเด็กและสภาพท้องถิ่น โดยยึดปรัชญาว่าเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

หลักสูตรดังกล่าวมุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ผ่านกิจกรรมบูรณาการโดยการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและเกิดคุณธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ข้อ โดยครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้ การประเมินพัฒนาการเด็กจึงมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนคุณภาพการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรม และรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบ ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

บริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงการศึกษา การจัดการศึกษาปฐมวัยต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ เนื่องจากเด็กได้รับอิทธิพลจากครอบครัว ชุมชน และค่านิยมต่าง ๆ การเข้าใจบริบทเหล่านี้ช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างได้อย่างมีความสุข และเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมที่มีความหลากหลาย รวมถึงโลกยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน ดังนั้น เด็กจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนทักษะการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การนำนโยบายและหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ไปใช้ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้สนับสนุนทั้งงบประมาณ บุคลากร และสื่อการเรียนรู้ รวมทั้งดำเนินการประเมินพัฒนาการของนักเรียนทุกสองปี เพื่อสะท้อนคุณภาพเด็กในภาพรวมระดับประเทศ ข้อมูลดังกล่าวถูกนำไปใช้วางแผนการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด

สถานการณ์ในจังหวัดกระบี่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัยจำนวน 185 โรงเรียน ซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านขนาดโรงเรียน ความพร้อมของครู และทรัพยากร ทำให้ผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมา ผลการประเมินถูกนำเสนอในเชิงปริมาณ (Big Data) เท่านั้น ยังขาดการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

### ความจำเป็นของการวิจัย

จากสภาพดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการ วิเคราะห์การจัดกลุ่มโรงเรียนตามผลการประเมินพัฒนาการเด็กจบหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2560 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานที่ประเมิน และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหารและครูให้สามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลจากการวิจัยจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ สนับสนุนโรงเรียนขนาดเล็ก และยกระดับคุณภาพเด็กปฐมวัยในจังหวัดกระบี่ให้ทัดเทียมกับมาตรฐานระดับประเทศ



## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดกลุ่มและค้นหาคุณลักษณะของกลุ่มโรงเรียน ที่ได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดกระบี่

## สมมติฐานการวิจัย

1. การจัดกลุ่มและค้นหาคุณลักษณะของกลุ่มโรงเรียน ที่ได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดกระบี่สามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม

## การทบทวนวรรณกรรม

### แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย

พัฒนาการหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปฏิสนธิจนตลอดชีวิต ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ โดยมีลำดับขั้นที่ดำเนินไปตามวัย แม้อัตราและระยะเวลาอาจแตกต่างกันในแต่ละบุคคล การพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วยด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งแต่ละด้านมีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเข้าใจพัฒนาการจึงเป็นพื้นฐานให้ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องสามารถจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีและแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กได้รับการอธิบายจากนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่าน โดย Locke มองว่าเด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวที่สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จะเป็นตัวกำหนดพัฒนาการ ในขณะที่ Rousseau เชื่อว่าเด็กจะพัฒนาได้เต็มศักยภาพหากได้รับอิสระให้เติบโตตามธรรมชาติ Freud อธิบายว่าพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากแรงขับสัญชาตญาณ และช่วง 5 ปีแรกถือเป็นระยะวิกฤตที่กำหนดบุคลิกภาพในอนาคต ขณะที่ Gesell เห็นว่าพัฒนาการขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและดำเนินไปตามลำดับอายุ นอกจากนี้ Piaget ได้อธิบายพัฒนาการทางสติปัญญาว่าเด็กสร้างโครงสร้างความคิดจากประสบการณ์และการแก้ปัญหา ส่วน Dewey เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและการทดลองค้นพบด้วยตนเอง และ Erikson ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อบุคลิกภาพของเด็ก

เมื่อพิจารณาพัฒนาการของเด็กปฐมวัย สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย ที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตและสุขภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจที่เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์และการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) พัฒนาการด้านสังคมซึ่งเป็นการเรียนรู้วิธีอยู่ร่วมกับผู้อื่นและวัฒนธรรมไทย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540) และพัฒนาการด้านสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับภาษา การคิดสร้างสรรค์ และทักษะทางคณิตศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

นอกจากทฤษฎีและแนวคิดแล้ว การพัฒนาเด็กปฐมวัยยังได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายและกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก ก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ขณะเดียวกัน ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ได้กำหนดให้เด็กปฐมวัยต้องมีพัฒนาการสมวัยทุกด้านเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับศตวรรษที่ 21 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) นอกจากนี้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กตั้งแต่ในครรภ์จนถึงปฐมวัยโดยเน้น

สมรรถนะและคุณลักษณะที่เหมาะสม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กำหนดเป้าหมายให้เด็กแรกเกิดถึง 5 ปีมีพัฒนาการสมวัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ในระยะ 5 ปีแรกของการดำเนินแผน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

### แนวคิด ทฤษฎี และปรัชญาทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

สำหรับเด็กปฐมวัย ได้รับความสนใจจากนักวิชาการหลายท่าน โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ รวมถึงทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ สำหรับความหมายของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ นักวิชาการได้ให้คำนิยามแตกต่างกันไป แต่มีจุดร่วมที่สำคัญ เช่น Saylor และคณะ (1981) อธิบายว่ารูปแบบคือแบบแผนการจัดประสบการณ์ที่กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้จำนวนหนึ่งอย่างมีเป้าหมายเฉพาะ ขณะที่ Cole และ Chan (1987) มองว่าเป็นภาพในจินตนาการ หรือแผนงานของครูที่รวบรวมองค์ประกอบของการเรียนรู้อย่างมีระบบ ส่วน Duke (1990) เห็นว่าเป็นแนวคิดที่สืบเนื่องจากทฤษฎีทางการศึกษา มีการกำหนดสิ่งที่นักเรียนควรเรียนและวิธีการเรียนรู้ อีกทั้งยังเน้นการเตรียมครูให้มีทักษะการใช้รูปแบบนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ในทัศนะของ Gunter และ Schwab (1995) รูปแบบการจัดประสบการณ์เปรียบเสมือนต้นแบบหรือเครื่องพิมพ์เขียวที่ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่วางไว้ Eggen และ Kauchak (1996) อธิบายเพิ่มเติมว่าเป็นกลยุทธ์ที่ครูออกแบบขึ้นเพื่อใช้กับเป้าหมายเฉพาะ โดยเปรียบเทียบกับเครื่องพิมพ์เขียวที่เชื่อมโยงแนวคิดจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ในทำนองเดียวกัน ทิศนา ขัมมณี (2551) ก็ชี้ว่ารูปแบบคือสภาพการสอนที่ประกอบด้วยขั้นตอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะ ขณะที่ นฤมล เนียนหอม (2560) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) เน้นว่าการจัดประสบการณ์ต้องเป็นการบูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่ยืดหยุ่น เชื่อมโยงทักษะและสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

ในด้านความสำคัญ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ถือเป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาการเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เริ่มต้นการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นฤมล เนียนหอม (2560) อธิบายว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก เพื่อสร้างรากฐานชีวิตที่มั่นคง โดยกิจกรรมควรเป็นแบบบูรณาการผ่านการเล่น ไม่ใช่การเรียนรู้ที่ยึดเนื้อหาของระดับประถมศึกษา ทั้งนี้ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ยังย้ำหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การพัฒนาเด็กโดยองค์รวม เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ มีการประเมินต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

สำหรับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ นักวิชาการหลายท่านได้เสนอไว้ เช่น Kibler (1974) กำหนดไว้ 4 ส่วน ได้แก่ จุดมุ่งหมาย การวัดพฤติกรรมพื้นฐาน กระบวนการจัดประสบการณ์ และการประเมินผล ส่วน Kemp (1985) ขยายความไว้ถึง 10 ขั้นตอน ตั้งแต่การพิจารณาความจำเป็น กำหนดหัวข้อ วิเคราะห์เนื้อหา ไปจนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ ในขณะที่ Anderson (1997) เน้นองค์ประกอบหลักเพียง 3 คือ หลักการ วัตถุประสงค์ และหลักฐานการยอมรับประสิทธิภาพของรูปแบบนั้น ๆ

สุดท้าย หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 เน้นการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติจริง และการใช้ประสาทสัมผัส เพื่อพัฒนาเด็กอย่างสมดุลในทุกด้าน โดยยึดหลักพัฒนาการ ความปลอดภัย การเห็นคุณค่าในตน และความเพลิดเพลิน (อรุณี หรดาล, 2561) ทั้งนี้ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจแนวคิดเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง เพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงวัยและบริบททางสังคมของผู้เรียน



กล่าวโดยสรุป การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญต่อการพัฒนาทุกด้านของเด็ก การเข้าใจความหมาย องค์ประกอบ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหลักการจัดประสบการณ์อย่างรอบด้าน จะช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก และนำไปสู่การพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพในระยะยาว

### กรอบแนวคิดการวิจัย

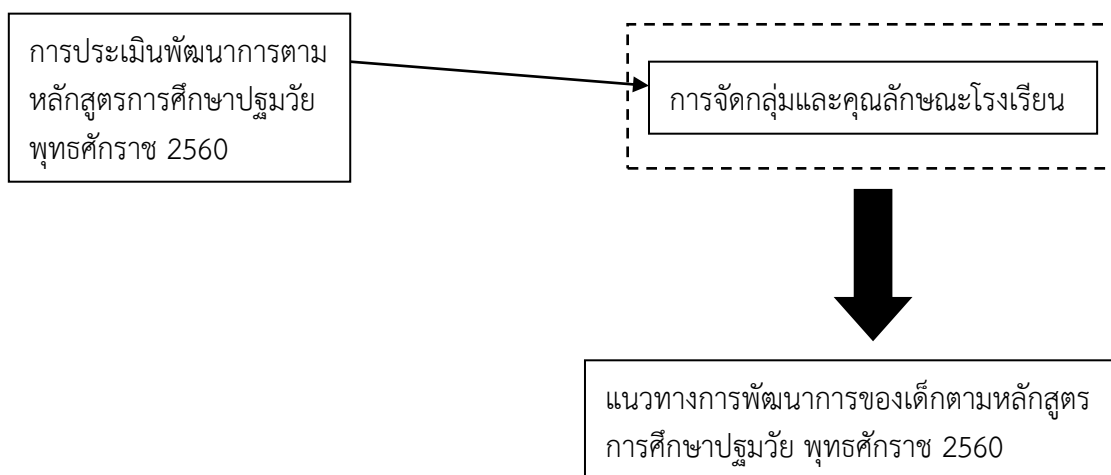


**Figure 1** Conceptual Framework for the HIRCM Interactive Learning Package on Critical Reading and Moral Reasoning Among Lower Secondary Students in a Multicultural Context of Southern Thailand

### วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ การจัดกลุ่มโรงเรียนตามการประเมินพัฒนาการเด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ด้วยสถิติ (Cluster Analysis) ผู้วิจัยต้องการศึกษาการจัดกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ โดยใช้ข้อมูล ทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้รับรับการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 มาแล้ว ตั้งแต่ปีการศึกษา 2566 มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อต้องการจัดกลุ่มโรงเรียนตามลักษณะคุณภาพของ โรงเรียน ด้วยวิธีการวิเคราะห์การจัดกลุ่ม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ โรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ที่ได้รับการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 แล้ว จำนวน 185 โรง โดยใช้คู่มือดำเนินงานประเมินพัฒนาการนักเรียน ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ได้แก่ โรงเรียนที่มีนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2566 ทุกโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน 185 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่ได้ประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ.2560 โดยใช้คู่มือดำเนินงานประเมินพัฒนาการนักเรียน ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างอิง

ใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 โรงเรียน และได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และเลือกสมาชิกด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้รับรับการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 มาแล้ว ตั้งแต่ปีการศึกษา 2566 มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพแต่ละมาตรฐาน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับ 1 หมายถึง มีคุณภาพระดับปรับปรุง

ระดับ 2 หมายถึง มีคุณภาพระดับพอใช้

ระดับ 3 หมายถึง มีคุณภาพระดับดี

1. ตอนที่ 1 เป็นแบบบันทึกข้อมูล โดยใช้ในการบันทึกข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัย ผ่านฐานข้อมูลผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 จากกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกระบี่

2. ตอนที่ 2 เป็นแบบบันทึกข้อมูลตามผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ด้าน 12 มาตรฐาน คือด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

3. โปรแกรมประยุกต์ทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการรวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำการจัดกลุ่มโรงเรียน

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

#### วิจัยเชิงปริมาณ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยวิธีการขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นข้อมูลโรงเรียนที่มีนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2564-2566 ได้ประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ.2560 โดยใช้คู่มือดำเนินงานประเมินพัฒนาการนักเรียน ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ประกอบด้วยผล การประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย 14 มาตรฐาน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย จำนวน 2 มาตรฐาน ด้านอารมณ์ จิตใจ จำนวน 3 มาตรฐาน ด้านสังคม จำนวน 3 มาตรฐาน และด้านสติปัญญา 4 มาตรฐาน

### การวิเคราะห์ข้อมูล

#### วิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐาน การจัดกลุ่มโรงเรียนตามผลการประเมินพัฒนาการนักเรียน ด้วยวิธีการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster Analyses) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐาน ทั้ง 12 มาตรฐาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

### การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

#### วิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ที่นำมาจัดกลุ่มนั้น จะพิจารณาจำนวนโรงเรียนโดยจำแนกเป็นจำนวนนักเรียนระดับปฐมวัย โปรแกรมการศึกษา และขนาดของ โรงเรียน รวมถึงพิจารณาว่าโรงเรียนในแต่ละจำนวน โปรแกรม และแต่ละขนาดนั้น มีจำนวนโรงเรียนที่อยู่ในเกณฑ์การ



ประเมินการพัฒนาการอยู่ระดับใดบ้าง รวมถึงจะแยกพิจารณาในแต่ละตัวแปร (มาตรฐาน) เพื่อศึกษาถึงภาพรวมของโรงเรียนระดับปฐมวัย ว่าในแต่ละตัวแปร (มาตรฐาน) ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละเท่าไร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอในรูปแบบของ ค่าความถี่ และร้อยละ

## ผลการวิจัย

### ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

1. โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวน 45 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 36.6 ของโรงเรียนทั้งหมด ขณะที่โรงเรียนขนาดกลางมีจำนวน 71 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 57.7 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุด และโรงเรียนขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษมีเพียง 7 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 5.7 รวมจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 123 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100

2. แสดงจำนวนโรงเรียนในสังกัด จำแนกตามอำเภอในพื้นที่ศึกษา โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 123 โรงเรียน จากข้อมูลพบว่า อำเภอที่มีจำนวนโรงเรียนมากที่สุด คือ อำเภอเมือง จำนวน 24 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 19.5 รองลงมา คือ อำเภอคลองท่อมและอำเภอเหนือคลอง ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนเท่ากัน คือ 19 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 15.4 ต่ออำเภอ ส่วนอำเภอเขาพนม มี 18 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 14.6 อำเภอเกาะลันตา 13 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 10.6 อำเภอลำทับ 11 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 8.9 อำเภออ่าวลึก 12 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 9.8 และอำเภอที่มีโรงเรียนจำนวนน้อยที่สุด คือ อำเภอปลายพระยา จำนวน 7 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 5.7

3. เครือข่ายที่มีจำนวนโรงเรียนมากที่สุด ได้แก่ เครือข่ายไตรวิทยาการ จำนวน 12 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 9.8 รองลงมา ได้แก่ เครือข่ายกระบี่เมืองเก่า ลำทับ และคลองพน-ทรายขาว ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนเท่ากันที่ 11 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 8.9 เครือข่ายสินปุนมี 10 โรงเรียน (8.1%) ขณะที่เครือข่ายที่มีจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ พระยาสหวิทยาการ และ วิทยาพัฒนา มีเพียง 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.6 เท่ากัน ส่วนเครือข่ายที่มีโรงเรียนอยู่ในช่วง 3-5 แห่ง ได้แก่ เครือข่ายอ่าวลึกไตรศึกษา (3 โรงเรียน), คลองท่อมร่วมใจ และพรุดินนาเพทลา (อย่างละ 4 โรงเรียน) และอีกหลายเครือข่ายที่มี 5 โรงเรียน

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับตามข้อมูลผลการประเมินมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพัฒนาการเด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 โดยภาพรวม

| มาตรฐานคุณลักษณะ                                                                                  | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับ | อันดับ |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|------|-------|--------|
| <b>ด้านร่างกาย</b>                                                                                |           |      |       |        |
| มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี                                           | 2.89      | .358 | ดี    | 1      |
| มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้งานได้ อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน | 2.83      | .425 | ดี    | 3      |
| <b>ด้านอารมณ์ จิตใจ</b>                                                                           |           |      |       |        |
| มาตรฐานที่ 1 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข                                                            | 2.73      | .628 | ดี    | 5      |
| มาตรฐานที่ 2 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว                                      | 2.58      | .779 | ดี    | 8      |
| มาตรฐานที่ 3 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม                                                | 2.62      | .696 | ดี    | 7      |
| <b>ด้านสังคม</b>                                                                                  |           |      |       |        |
| มาตรฐานที่ 1 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                | 2.48      | .872 | พอใช้ | 9      |

| มาตรฐานคุณลักษณะ                                                                                                                      | $\bar{X}$   | S.D.         | ระดับ     | อันดับ |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|--------------|-----------|--------|
| มาตรฐานที่ 2 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย                                                                          | 2.69        | .703         | ดี        | 6      |
| มาตรฐานที่ 3 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข | 2.76        | .574         | ดี        | 4      |
| <b>ด้านสติปัญญา</b>                                                                                                                   |             |              |           |        |
| มาตรฐานที่ 1 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย                                                                                           | 2.43        | .850         | พอใช้     | 11     |
| มาตรฐานที่ 2 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้                                                                          | 2.46        | .716         | พอใช้     | 10     |
| มาตรฐานที่ 3 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์                                                                                          | 1.72        | .833         | ปรับปรุง  | 12     |
| มาตรฐานที่ 4 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย                                             | 2.82        | .420         | ดี        | 2      |
| <b>รวมค่าเฉลี่ย</b>                                                                                                                   | <b>2.58</b> | <b>0.176</b> | <b>ดี</b> |        |

ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 พบว่าโดยรวมเด็กมีพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.83 แสดงถึงคุณลักษณะตามมาตรฐานที่น่าพึงพอใจ โดยด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและมีความสม่ำเสมอมากที่สุด สะท้อนถึงพัฒนาการด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่โดดเด่น รองลงมาคือด้านอารมณ์จิตใจที่เด็กสามารถควบคุมและแสดงออกได้เหมาะสม ส่วนด้านร่างกายแม้อยู่ในเกณฑ์ดีแต่มีความแตกต่างในสมรรถนะบ้าง ขณะที่ด้านสติปัญญาได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุดและมีความแปรปรวนสูงที่สุด แสดงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคนในด้านนี้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมดุลของพัฒนาการทั้งสี่ด้านอย่างครบถ้วน

**ตาราง 2** แสดงจำนวนโรงเรียนแต่ละกลุ่มเมื่อจัดกลุ่มโรงเรียนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม

| กลุ่มที่   | จำนวนโรงเรียน | ร้อยละ%    |
|------------|---------------|------------|
| 1          | 7             | 5.7        |
| 2          | 71            | 57.7       |
| 3          | 45            | 36.6       |
| <b>รวม</b> | <b>123</b>    | <b>100</b> |

จากตาราง 4.38 แสดงการจัดกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม โดยแบ่งจำนวนโรงเรียนในแต่ละกลุ่มพร้อมร้อยละของโรงเรียนทั้งหมดจากจำนวนรวม 123 แห่ง พบว่า กลุ่มที่ 1 มีจำนวนโรงเรียนเพียง 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.7 ของโรงเรียนทั้งหมด กลุ่มที่ 2 มีโรงเรียนมากที่สุดถึง 71 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 57.7 และกลุ่มที่ 3 มีจำนวน 45 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.6 ของโรงเรียนทั้งหมด

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยมาตรฐานของตัวแปรแต่ละตัวเมื่ออยู่เมื่ออยู่ต่างกลุ่มกันและจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม

| ตัวแปร           | กลุ่มที่ |          |        |
|------------------|----------|----------|--------|
|                  | 1        | 2        | 3      |
| ด้านร่างกาย      |          |          |        |
| Zscore(A1)       | .19063   | -5.29306 | .15276 |
| Zscore(A2)       | .29507   | -4.28223 | .15664 |
| ด้านอารมณ์ จิตใจ |          |          |        |
| Zscore(B1)       | .01182   | -2.75659 | .05348 |
| Zscore(B2)       | 1.18765  | -.74109  | .29386 |
| Zscore(B3)       | .32571   | -.88820  | .09457 |
| ด้านสังคม        |          |          |        |
| Zscore(C1)       | .40065   | -.55029  | .10526 |
| Zscore(C2)       | .67396   | -2.40615 | .20728 |
| Zscore(C3)       | 1.40774  | -.46052  | .33979 |
| ด้านสติปัญญา     |          |          |        |
| Zscore(D1)       | .20001   | -1.68324 | .08129 |
| Zscore(D2)       | 1.24351  | -.63608  | .30482 |
| Zscore(D3)       | .08575   | -.86891  | .03786 |
| Zscore(D4)       | -.80624  | -.75513  | .20463 |

ผลการวิเคราะห์ค่า Z-score ของตัวแปรด้านต่าง ๆ ใน 3 กลุ่มโรงเรียน พบว่ากลุ่มที่ 1 และ 3 มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาดี ค่า Z-score เป็นบวก โดยเฉพาะกลุ่มที่ 1 แสดงศักยภาพสูงสุด ขณะที่กลุ่มที่ 2 มีค่า Z-score ติดลบในหลายด้าน แสดงถึงความต้องการพัฒนาเพิ่มขึ้น จากผลนี้ โรงเรียนสามารถจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มศักยภาพรอบด้าน กลุ่มสมดุลอารมณ์และการปรับตัว และกลุ่มศักยภาพกำลังพัฒนา

### อภิปรายผล

1. การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 พบว่า พัฒนาการด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{x} = 2.91$ , S.D. = 0.280) อยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น เคารพกฎกติกา และปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978, อ้างใน เสาวลักษณ์ คำลาพิศ, 2563) ที่พัฒนาการทางสังคมเกิดจากปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเพื่อนในบริบท Zone of Proximal Development รวมถึงหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2560 ที่เน้นกิจกรรมกลุ่มและการเล่นเพื่อส่งเสริมทักษะสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ด้าน อารมณ์และจิตใจ ( $\bar{x} = 2.89$ , S.D. = 0.311) อยู่ในระดับดี เด็กสามารถควบคุมอารมณ์และแสดงออกได้เหมาะสม สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพของ Erikson ที่ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงสร้างความ

ไว้วางใจ ความเป็นอิสระ และการริเริ่ม (Erikson, 1963, อ้างใน อรุณี, 2561) การจัดกิจกรรมศิลปะ ดนตรี และบทบาทสมมติช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์อย่างชัดเจน

สำหรับ พัฒนาการด้านร่างกาย ( $\bar{x} = 2.88$ , S.D. = 0.326) แม้อยู่ในระดับดี แต่แสดงความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ Gesell เกี่ยวกับวุฒิภาวะ (Gesell, 2018) และ Rousseau ที่เน้นการเติบโตตามธรรมชาติ (Rousseau, 1762/1979) การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงสมรรถนะและการเจริญเติบโตของเด็กแต่ละคน (อรุณี, 2561; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

ด้าน สติปัญญา แม้อยู่ในระดับดี แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ( $\bar{x} = 2.64$ , S.D. = 0.613) สะท้อนความแตกต่างด้านการคิด การใช้ภาษา และการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget ช่วงก่อนปฏิบัติการ (pre-operational stage) และการเรียนรู้โดยการลงมือทำของ Bruner (1966) หากเด็กไม่ได้รับการกระตุ้น อาจเกิดความแตกต่างในพัฒนาการทางสติปัญญาได้ (วัฒนา ก่อนเชิธีรัตน์, 2559; Bruner, 1966)

โดยรวม การประเมินชี้ให้เห็นว่าพัฒนาการเด็กปฐมวัยในทุกด้านอยู่ในระดับดี แต่ละด้านมีความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยและความสามารถของเด็กจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการอย่างสมดุล

การจัดกลุ่มโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยในจังหวัดกระบี่ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้สถิติ Z-score เพื่อสะท้อนคุณภาพมาตรฐานทั้ง 12 มาตรฐานของเด็กแต่ละโรงเรียน

การวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนกลุ่มที่ 1 มีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) และอรุณี หรดาล (2561) ที่ชี้ว่าการจัดประสบการณ์ปฐมวัยที่ให้แก่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมสังคม และสนุกกับกิจกรรม จะช่วยพัฒนาความมั่นใจและความสามารถทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้อย่างชัดเจน รวมถึงงานของนฤมล เนียนหอม (2560) ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านการเล่นและการใช้สื่อหลากหลายช่วยสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาสติปัญญา

กลุ่มที่ 2 มีโรงเรียนจำนวน 71 แห่ง (ร้อยละ 57.7) พบว่าพัฒนาการด้านต่าง ๆ ยังล่าช้า โดยเฉพาะด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา แม้ด้านสังคมจะยังมีจุดแข็งเล็กน้อย การปรับปรุงจำเป็นต้องทำแผนพัฒนารายด้านเฉพาะเจาะจง เพื่อยกระดับคุณภาพให้ครบถ้วนตามหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของอรุณี หรดาล (2561) ที่เน้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก

กลุ่มที่ 3 หรือกลุ่มศักยภาพกำลังพัฒนา มีพัฒนาการทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ แต่ยังไม่โดดเด่น ผลการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าเด็กปฐมวัยพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กันทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การเจริญเติบโตของเด็กเป็นไปตามวุฒิภาวะและธรรมชาติ (สุรางค์ บุญทอง, 2563) การสร้างพื้นฐานอารมณ์และการปรับตัวขึ้นอยู่กับการตอบสนองที่เหมาะสมจากผู้ดูแล (จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2562; เกียรติศักดิ์ สาสุทธิ์, 2565) ส่วนพัฒนาการด้านสติปัญญาสามารถส่งเสริมให้ก้าวไปสู่ระดับสูงขึ้นด้วยการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดเชิงเหตุผลและการแก้ปัญหา (กิตติศักดิ์ เป้นงาม, 2558)

โดยสรุป การพัฒนาของเด็กปฐมวัยต้องอาศัย การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่บูรณาการและเหมาะสมต่อทุกด้าน ทั้งด้านอารมณ์ การคิดเชิงเหตุผล และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น เพื่อให้เด็กทุกกลุ่มสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างสมดุลรอบด้าน



กลุ่มที่สอง เป็นเด็กที่มีสมรรถด้านอารมณ์และการปรับตัวดี การพัฒนาควรใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น ศิลปะ ดนตรี และละคร เพื่อเสริมทักษะการเข้าสังคมและความมั่นใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Erikson (1963) และงานวิจัยของ Elina Maatta (2018) ที่ชี้ว่าปฏิสัมพันธ์เชิงโต้ตอบช่วยเสริมความสามารถทางอารมณ์ Yi-Huang Shih (2018) ยังยืนยันว่าศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการปรับตัวทางสังคม ในบริบทไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) เสนอให้สร้าง “โรงเรียนแห่งความสุข” เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างสมดุล

กลุ่มที่สาม เป็นเด็กศักยภาพกำลังพัฒนา มีพัฒนาการปานกลาง โดยเฉพาะด้านการอ่าน เขียน และคณิตศาสตร์พื้นฐาน การพัฒนาควรเน้นการเสริมทักษะพื้นฐานผ่านการเล่นและการเรียนรู้แบบรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Gesell ที่ระบุว่าพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับขั้น และงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) เน้นว่าการฟื้นฟู Literacy & Numeracy ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ ขณะเดียวกัน Yi-Huang Shih (2018) พบว่าการใช้สื่อสร้างสรรค์สามารถกระตุ้นความสนใจและการเรียนรู้พื้นฐานของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นฤมล เนียมหอม. (2560). *การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย* [ออนไลน์]. โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ. จาก [http://www.nareumon.com/index.php?option=com\\_content&task=view&id=19&Itemid=46&limit=1&limitstart=2](http://www.nareumon.com/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=46&limit=1&limitstart=2).
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- วีระยุทธ พิมพารณ์ และ พยุง มีสัจ. (2557) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจัดกลุ่มข้อมูล โดยวิธีการเลือกลักษณะสำคัญแบบพลวัตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอัลกอริทึม การจัดกลุ่มบนปริภูมิย่อย. ในวารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ. 10(2). หน้า 43-51.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). *การส่งเสริมมารยาทไทยสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุภากร จันทวานิช. (2559). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณี หรดาล, & พัชรี ผลโยธิน. (2561). การพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวมสำหรับครูปฐมวัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 11(1), 90–103
- Chandra, P. (2008). *Projects: Planning, analysis, selection, financing, implementation, and review* (6th ed.). Tata McGraw-Hill Publishing Company Limited.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3) : 607 – 610
- Maatta, E. (2015). *Setting young children up for success: Approaching motivation through children’s perceptions of their ability*. Acta Universitatis Ouluensis
- Rousseau, J.-J. (1799). *Emile: or On education* (A. Bloom, Trans.). Basic Books. (Original work published 1762)
- Shih, Y.-H. (2018). *Title of the article. Title of the Journal*, 15(2), 123–135
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.



## RESEARCH

## The HIRCM Model: Enhancing Critical Reading and Moral Reasoning in Southern Thailand's Multicultural Classrooms

Sakeeroh Jehlem<sup>1</sup>, Mahsoom Sateemae<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Master Degree Student, English Language Teaching, Fatoni University

<sup>2</sup> Prof. Dr. English Language Teaching, Fatoni University

Email: sakeeroh@sy.ac.th

### Abstract

In today's information-driven world, students must develop not only reading comprehension but also critical thinking and moral reasoning to become informed and ethical global citizens. This study aimed to enhance lower secondary students' critical reading and moral reasoning skills through the development and implementation of the HIRCM Interactive Learning Package, which integrates Hikmah Pedagogy, interactive learning, inquiry, reflection, and moral dilemma discussions. A quasi-experimental one-group pretest-posttest design was employed with 14 Grade 8 students in a multicultural lower secondary school in Thailand's southern border provinces. Research instruments included the HIRCM learning package, critical reading achievement tests, classroom observation checklists, student satisfaction questionnaires, and open-ended interview forms. The findings revealed that the learning package exceeded the 80/80 efficiency benchmark ( $E1 = 82.14$ ,  $E2 = 82.67$ ), and students' post-test scores showed a statistically significant improvement over their pre-test scores ( $p < .05$ ). Observations confirmed that students demonstrated high levels of moral reasoning, including empathy, fairness, and cultural awareness. Thematic analysis of student reflections highlighted the development of analytical thinking, appreciation for multicultural perspectives, and the ability to apply reasoning in real-world contexts. Students also reported high satisfaction with the learning process, particularly valuing the collaborative discussions and authentic content. These results support the effectiveness of the HIRCM-based package in promoting cognitive and moral development in English as a Foreign Language (EFL) settings. The study offers practical implications for educators seeking to embed ethical and intercultural dimensions into language instruction, particularly in diverse or culturally sensitive classrooms.

**Keywords:** Critical Reading, Moral Reasoning, HIRCM Model, Hikmah Pedagogy, Multicultural Education



## บทความวิจัย

โมเดล HIRCM: การยกระดับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเชิงศีลธรรมในห้องเรียน  
พหุวัฒนธรรมของภาคใต้ประเทศไทยซากีเราะห์ เจ๊ะเล็ม<sup>1</sup>, มัยซุม สะดีแม<sup>2</sup>

<sup>1</sup>นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี  
<sup>2</sup>ผศ. ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

Email: a0801240810@gmail.com

## บทคัดย่อ

ในโลกยุคข้อมูลข่าวสารปัจจุบัน นักเรียนต้องพัฒนาไม่เพียงแต่ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการให้เหตุผลเชิงศีลธรรม เพื่อให้เป็นพลเมืองโลกที่มีความรู้และมีจริยธรรม งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเชิงวิพากษ์และการให้เหตุผลเชิงศีลธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผ่านการพัฒนาและการนำชุดการเรียนรู้แบบโต้ตอบ HIRCM มาใช้ ซึ่งบูรณาการหลักการสอนของฮิกมะฮ์ การเรียนรู้แบบโต้ตอบ การสืบค้น การไตร่ตรอง และการอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ทางศีลธรรม ใช้การออกแบบการทดลองแบบกึ่งทดลองกลุ่มเดียว โดยมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลองกับนักเรียนชั้น ม.2 จำนวน 14 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของประเทศไทย เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ชุดสื่อการเรียนรู้ HIRCM แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ แบบตรวจสอบการสังเกตการณ์ในห้องเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน และแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า ชุดสื่อการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเกินเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ( $E1 = 82.14$ ,  $E2 = 82.67$ ) และคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับคะแนนสอบก่อนเรียน ( $p < .05$ ) จากการสังเกตการณ์พบว่า นักเรียนแสดงให้เห็นถึงระดับการใช้เหตุผลเชิงศีลธรรมที่สูง รวมถึงความเห็นอกเห็นใจ ความยุติธรรม และความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม การวิเคราะห์เชิงกลุ่มจากความคิดเห็นของนักเรียน เน้นให้เห็นถึงพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์ การเห็นคุณค่าของมุมมองพหุวัฒนธรรม และความสามารถในการประยุกต์ใช้เหตุผลในบริบทของโลกแห่งความเป็นจริง นักเรียนยังรายงานความพึงพอใจสูงต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้คุณค่ากับการอภิปรายร่วมกันและเนื้อหาที่แท้จริง ผลลัพธ์เหล่านี้สนับสนุนประสิทธิภาพของชุดสื่อการสอนที่อิงตาม HIRCM ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาและคุณธรรมในบริบทการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL) งานวิจัยนี้เสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับนักการศึกษาที่ต้องการบูรณาการมิติทางจริยธรรมและความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมเข้ากับการสอนภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือมีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม

**คำสำคัญ:** การอ่านเชิงวิพากษ์, การใช้เหตุผลทางศีลธรรม, โมเดล HIRCM, แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงปรัชญา, การศึกษาพหุวัฒนธรรม



## Introduction

The 21<sup>st</sup> century demands that students develop not only language proficiency but also higher-order thinking skills, including critical analysis and ethical reasoning. In Thailand's multicultural southern border provinces, where cultural and religious diversity shapes everyday interactions fostering these competencies is especially crucial. Yet, English language instruction in Thailand has historically emphasized grammar and rote comprehension, often neglecting critical thinking and moral education.

Recent scholarship (Dishon & Gilead, 2020; Yoon, 2022) highlights the urgency of preparing learners for an unpredictable world through adaptive capacities, critical literacy, and moral reasoning. Despite these global imperatives, both international and national assessments consistently report underperformance among Thai students in reading. For instance, the Program for International Student Assessment (PISA) 2022 revealed that Thai students scored an average of 379 in reading significantly below the OECD average of 476 representing the country's lowest result to date. Similarly, the Ordinary National Educational Test (O-NET) continues to reflect limited progress in reading comprehension and evaluative skills. These trends point to an urgent need for pedagogical reform that moves beyond memorization and embraces student-centered, reflective learning.

Although many studies in English language teaching have emphasized reading comprehension, few have systematically integrated critical thinking and moral reasoning. This gap is particularly evident in multicultural classrooms, where students encounter both linguistic and intercultural challenges. Traditional instruction often emphasizes literal and inferential comprehension while overlooking opportunities for higher-order thinking and ethical reflection. In Thailand, no research has applied Hikmah Pedagogy to English critical reading tasks, leaving a lack of studies that use multicultural texts to foster both analytical reading and moral reasoning.

To address this gap, the present study introduced the HIRCM model, an instructional framework that combines Hikmah Pedagogy with interactive learning strategies, reflection, and dilemma-based activities. Implemented with Grade 8 students in Thailand's southern border provinces, the model aims to enhance engagement with texts while cultivating critical reading, moral reasoning, and intercultural understanding through learner-centered, inquiry-based instruction.

## Objectives of the Study

1. To develop an interactive learning package based on the HIRCM model aimed at enhancing lower secondary students' critical reading skills and moral reasoning for peaceful coexistence in the multicultural society of Thailand's southern border provinces.

2. To evaluate the efficiency of the developed learning package using the 80/80 criterion, with the expectation that at least 80% of students would achieve a minimum of 80% proficiency.
3. To assess the development of students' critical reading skills after participating in the HIRCM-based interactive learning activities.
4. To evaluate the students' moral reasoning skills in multicultural contexts.
5. To examine students' satisfaction with the learning experience provided by the HIRCM-based package.

**Conceptual Framework for the HIRCM Interactive Learning Package on Critical Reading and Moral Reasoning Among Lower Secondary Students in a Multicultural Context of Southern Thailand**

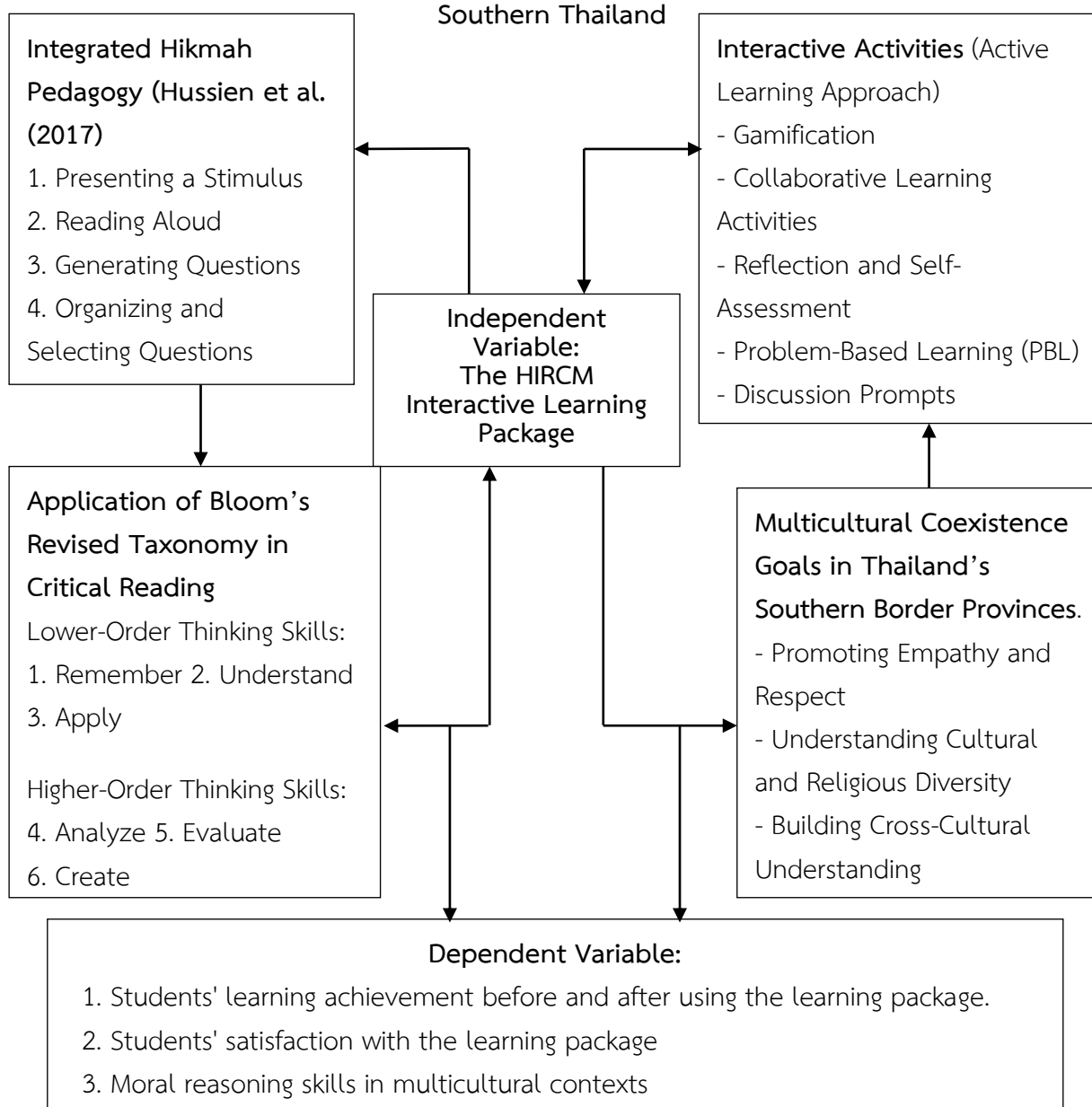


**Figure 1** Conceptual Framework for the HIRCM Interactive Learning Package on Critical Reading and Moral Reasoning Among Lower Secondary Students in a Multicultural Context of Southern Thailand

## Literature Review

Hikmah Pedagogy, introduced by Rosnani Hashim at the International Islamic University Malaysia (IIUM), is an adaptation of Philosophy for Children (P4C) contextualized within Islamic values (Zulkifli et al., 2020; Hussien et al., 2021). It integrates critical questioning, moral reasoning, and reflective dialogue within a Community of Inquiry and has been applied across subjects such as English, Islamic Studies, and Moral Education. Research confirms its effectiveness in enhancing reasoning, intercultural understanding, and collaborative dialogue (Hashim et al., 2021; Zulkifli & Hashim, 2022; Aiyetoro et al., 2024). Although rooted in Islam, its principles are adaptable to multicultural contexts. In southern Thailand, it was modified to embed Islamic perspectives in English texts while fostering empathy among Buddhist and Muslim students, making it a relevant foundation for the HIRCM model.

A multicultural classroom is a learning space where students from diverse cultural, linguistic, and religious backgrounds study together. Such contexts require culturally responsive pedagogy that affirms identities and fosters dialogue (Culturally Responsive Pedagogy: A Systematic Overview, 2023; Afifuddin, 2025). In Thailand's southern border provinces, government schools often comprise a Thai Buddhist majority and a Muslim minority, creating authentic opportunities for intercultural engagement and for developing students' critical reading and moral reasoning.

The HIRCM model enhances students' cognitive and moral capacities through inquiry-based, student-centered learning, making it highly relevant in multicultural classrooms.

### The acronym HIRCM stands for five interrelated components:

- **Hikmah Pedagogy:** Rooted in philosophical inquiry and ethical dialogue, this component encourages students to explore diverse viewpoints and engage in reflective discussion to develop moral awareness and reasoning.
- **Interactive Learning:** This element emphasizes active student participation through strategies such as gamification, group collaboration, peer dialogue, and project-based learning. These methods support engagement, motivation, and metacognitive growth.
- **Critical Thinking:** Learning activities in this component foster analytical skills by encouraging learners to interpret information, evaluate arguments, and apply logic to complex texts and issues.
- **Moral Reasoning:** Through moral dilemma analysis, reflective writing, and value-based discussions, students are guided to think ethically, appreciate multiple perspectives, and cultivate empathy in real-world and cross-cultural contexts.

The HIRCM model offers a holistic approach that blends cognitive development with ethical reflection. It equips learners not only to read critically but also to reason morally, preparing them to engage with complex social and cultural issues in a thoughtful, inclusive, and responsible manner.

## Research Methodology

### 1. Research Design

This study employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative techniques to examine the effectiveness of the HIRCM interactive learning package in enhancing critical reading and moral reasoning among lower secondary students in a multicultural context. A quasi-experimental one-group pretest–posttest design was conducted with 14 Grade 8 students. No control group was used; instead, students were assessed before and after the intervention to measure changes in their critical reading and moral reasoning skills, while student reflections and classroom observations provided data for qualitative analysis.

In terms of research ethics, the study was reviewed and approved by the Institutional Ethics Committee of Fatoni University. Written consent was also obtained from the school administrators, parents, and participating students prior to the implementation of the study.

### 2. Participants

The study was conducted at a government secondary school in Thailand's southern border provinces, where most students are Thai Buddhists and a minority are Muslims, reflecting the region's multicultural reality. This context was considered suitable for examining how the HIRCM model integrates critical reading and moral reasoning. Participants were 14 Grade 8 students (aged 13–14), an age group developmentally ready for higher-order thinking. One school was selected for reasons of feasibility, administrative support, and representativeness of the cultural composition common to government schools in the region.

### 3. Research Instruments

This study used six instruments to evaluate the effectiveness of the HIRCM package in developing critical reading and moral reasoning skills.

**3.1 HIRCM Interactive Learning Package:** Consisting of three thematic units (fitness, fashion, and food), each embedded with moral dilemmas and multicultural content to promote inquiry and reflective learning.

**3.2 Lesson Plans:** Designed based on Hikmah Pedagogy, the lesson plans incorporated four structured phases, pre-reading, while-reading, post-reading, and closing each with activities that fostered critical and moral reflection. In the pre-reading phase, pictures and guiding questions activated prior knowledge and encouraged reflective inquiry. The while-reading phase involved reading aloud, identifying main ideas, and generating questions to develop

comprehension and analytical skills. The post-reading phase focused on organizing questions, engaging in reflective dialogue (shura), and completing collaborative projects or role-plays to strengthen moral reasoning and apply lessons in real contexts. Finally, the closing phase included reflection circles and exit tickets to consolidate learning, foster introspection, and extend inquiry.

**3.3 Critical Reading Achievement Test (Pre- and Post-test):** A 30-item multiple-choice test was developed to assess students' critical reading skills, focusing on main ideas, inference, evaluation, and interpretation of multicultural texts. Content validity was confirmed through expert review with IOC values  $\geq 0.50$ , while pilot testing ensured clarity. Reliability analysis produced a KR-20 of 0.77, indicating acceptable consistency. The pre-test established baseline ability, and the post-test measured learning gains after the HIRCM package. This provided a systematic evaluation of students' progress in higher-order reading comprehension.

**3.4 Observation Form (Checklist for Moral Reasoning in Multicultural Conversations):** The observation form was developed to assess students' moral reasoning behaviors during classroom discussions and group activities. It focused on indicators such as respectful communication, logical reasoning, empathy, fairness, and intercultural understanding. The draft was validated by three experts in moral education, ELT, and multicultural studies, piloted with 39 non-sample students, and later refined before being applied to the sample group.

**3.5 Open-Ended Written Interview Form:** This tool consisted of eight guiding questions designed to elicit students' reflections on their learning experiences, moral reasoning, and development of critical reading skills. Questions encouraged personal insights, evaluation of activities, perceptions of multicultural coexistence, challenges, and suggestions for improvement. It was validated by experts, piloted with 39 students, revised, and finally administered to the sample group of 14 students.

**3.6 Student Satisfaction Questionnaire:** A 10-item Likert-scale questionnaire (5-point scale) measured students' satisfaction with the HIRCM package in terms of content, teaching methods, usefulness, and overall experience. The instrument demonstrated strong validity (IOC = 0.67–1.00) and internal consistency (Cronbach's  $\alpha = 0.81$ ). It provided insights into learners' perceptions and acceptance of the instructional process.

#### 4. Research Procedures and Data Collection

The study was conducted in nine sequential steps. First, permission was obtained from the school administration, and all research instruments were prepared. Pilot testing was conducted with non-sample students to ensure the validity and reliability of tools.

Next, a 30-item pre-test was administered to the sample group to assess their initial critical reading ability. The HIRCM Interactive Learning Package was then implemented over

17 instructional hours in a multicultural lower secondary classroom in southern Thailand, using lesson plans based on Hikmah Pedagogy. During the lessons, classroom observations were conducted to assess students' moral reasoning behaviors.

After the intervention, students completed the post-test, a satisfaction questionnaire, and a written interview with eight open-ended questions. Quantitative data were analyzed with descriptive statistics, while qualitative responses underwent thematic analysis to capture insights into students' critical reading and moral reasoning.

### 5. Data Analysis and Interpretation

This study employed both quantitative and qualitative data analysis methods.

**Quantitative Analysis:** Quantitative data from the Critical Reading Achievement Test (pre- and post-tests) and the Student Satisfaction Questionnaire were analyzed using mean, percentage, and standard deviation. The effectiveness of the HIRCM Interactive Learning Package was determined using the E1/E2 efficiency formula based on the 80/80 criterion. Satisfaction levels were interpreted using a 5-point Likert scale.

**Qualitative Analysis:** Qualitative data from the Observation Checklist for Moral Reasoning and Written Interview Form were analyzed through thematic analysis. Student reflections were categorized into key themes: learning experience, critical reading development, moral reasoning, and suggestions for improvement. Observational data were interpreted using performance-level rubrics focused on respectful dialogue, reasoning, and intercultural awareness.

### 6. Reporting and Interpretation of Data

Quantitative and qualitative analyses were used to assess the HIRCM package's impact. Pre- and post-test comparisons revealed improved critical reading performance, meeting the 80/80 efficiency criterion. Observation data showed strong student engagement in moral reasoning and intercultural dialogue.

Thematic analysis of student reflections highlighted enhanced comprehension, ethical awareness, and appreciation for collaborative learning. Satisfaction survey results indicated high levels of student approval regarding the content, teaching methods, and overall experience.

## Results

### 1. Results on the Efficiency of the HIRCM Learning Package (80/80 Criterion)

The researcher analyzed the efficiency of the HIRCM Interactive Learning Package in enhancing critical reading and moral reasoning using the 80/80 standard criterion. The E1/E2 efficiency formula was applied, incorporating scores from during-learning activities (E1) and post-learning activities (E2). The results of the analysis are presented in **Table 1** below.



**Table 1** Results of the Efficiency Analysis of the HIRCM Interactive Learning Package on Critical Reading and Moral Reasoning Among Lower Secondary Students in a Multicultural Context of Southern Thailand

| Test Phase      | N  | Full Score | ( $\bar{X}$ ) | S.D. | Percentage (%) | Efficiency (E1/E2) |
|-----------------|----|------------|---------------|------|----------------|--------------------|
| During Learning | 14 | 30         | 24.64         | 0.93 | 82.14          | 82.14/82.67        |
| After Learning  | 14 | 30         | 24.50         | 1.16 | 82.67          |                    |

As shown in **Table 1**, the HIRCM package achieved an efficiency score of 82.14/82.67, surpassing the standard criterion of 80/80. This result confirms the effectiveness of the learning package in enhancing students' critical reading and moral reasoning skills.

## 2. Development of Students' Critical Reading Achievement: Pre-test and Post-test Comparison

The researcher collected scores from the Critical Reading Achievement tests of 14 Grade 8 students, administered before and after the intervention. The pre-test and post-test scores were analyzed to verify the assumptions required for conducting a t-test. The results of the analysis are presented in **Table 2** below.

| Test Phase                 | N  | Full Score | ( $\bar{X}$ ) | S.D. | t      |
|----------------------------|----|------------|---------------|------|--------|
| Before Learning (Pre-test) | 14 | 30         | 14.07         | 2.13 | 18.57* |
| After Learning (Post-test) | 14 | 30         | 24.50         | 1.16 |        |

\*Statistical Significance at the 0.05 Level

**Table 2 presents** a comparison of students' pre-test and post-test scores in critical reading. The mean score improved significantly from 14.07 (SD = 2.13) in the pre-test to 24.50 (SD = 1.16) in the post-test. A paired-sample t-test yielded a t-value of 18.57, which was statistically significant at the  $p < .05$  level. These findings confirm that the HIRCM package had a substantial positive impact on students' critical reading achievement.

## 3. Results of Students' Moral Reasoning in Multicultural Conversations

The researcher assessed students' moral reasoning through an observation checklist during classroom activities integrated into the HIRCM-based interactive learning package. The checklist focused on key behaviors, including respectful communication, logical justification of opinions, and openness to diverse perspectives. These observations captured how students engaged with moral and cultural issues in group discussions. The analysis results are presented in **Table 3** below.

| Number of students | Quality Level |        |    |    |
|--------------------|---------------|--------|----|----|
|                    | 4             | 3      | 2  | 1  |
| 14                 | 11            | 3      | 0  | 0  |
| Percentage         | 78.57%        | 21.43% | 0% | 0% |

**Table 3** shows that 78.57% of students demonstrated an “Excellent” level of moral reasoning, while the remaining 21.43% were rated at the “Good” level. Notably, no students scored below these categories. These results indicate that the HIRCM-based interactive learning package was effective in fostering ethical reflection, respectful dialogue, and culturally sensitive communication among students in a multicultural classroom setting.

#### 4. Students’ Satisfaction

The researcher evaluated students’ satisfaction with the HIRCM Interactive Learning Package using a structured satisfaction questionnaire and written interview forms to gain both quantitative and qualitative insights into students’ perceptions, learning experiences, and suggestions for improvement. **Table 4** presents the quantitative results from the satisfaction questionnaire.

| Evaluation Items                                                                                                                                                      | $\bar{X}$ | S.D. | Satisfaction Level |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|------|--------------------|
| 1. I enjoyed and had fun learning with the interactive learning package.                                                                                              | 4.71      | 0.47 | Highest            |
| 2. I actively participated and engaged in analytical thinking throughout the learning activities.                                                                     | 4.78      | 0.57 | Highest            |
| 3. I learned new English vocabulary, understood their meanings well, and applied them in daily life and understanding diverse cultures correctly.                     | 4.92      | 0.26 | Highest            |
| 4. I learned to read critically, understand different views, analyze info clearly, and apply it in daily life and exams.                                              | 4.71      | 0.46 | Highest            |
| 5. I gained knowledge and critical reading skills that enable me to analyze information and provide effective reasoning before making decisions or using information. | 4.42      | 0.75 | High               |
| 6. The interactive package helped me understand content better and see diverse perspectives I can use in daily life.                                                  | 4.57      | 0.51 | Highest            |
| 7. I liked that the teacher provided immediate                                                                                                                        | 4.64      | 0.63 | Highest            |



| Evaluation Items                                                                                | ( $\bar{X}$ ) | S.D.        | Satisfaction Level |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|-------------|--------------------|
| feedback after using the learning package.                                                      |               |             |                    |
| 8. I could better answer questions and clarify doubts for myself and peers through this method. | 4.35          | 0.84        | High               |
| 9. I was able to assess my own learning progress.                                               | 4.28          | 0.91        | High               |
| 10. I would like the teacher to organize similar activities for English reading instruction.    | 4.71          | 0.61        | Highest            |
| <b>Overall</b>                                                                                  | <b>4.61</b>   | <b>0.60</b> | <b>Highest</b>     |

**Table 4** shows that students' overall satisfaction with the interactive learning package was at the highest level ( $M = 4.61$ ,  $S.D. = 0.60$ ). Most students expressed highly positive perceptions of the learning experience, particularly in areas such as engagement, active participation, vocabulary acquisition, and the development of critical reading skills. These findings suggest that the HIRCM-based learning package was not only effective in achieving its learning objectives but also well-received by students, significantly enhancing their motivation and overall academic outcomes.

### 5. Results from the Open-Ended Written Interview Form

To complement the quantitative findings, the researcher analyzed students' responses to open-ended reflection questions included in the Written Interview Form. This qualitative tool was designed to explore students' experiences, perceptions, and suggestions regarding the HIRCM Interactive Learning Package. The reflections provided deeper insights into how the learning package supported the development of critical reading skills, moral reasoning, and multicultural awareness. Thematic analysis of the responses revealed four key themes:

#### 1. Learning Experience and Reading Comprehension Development

Most students reported that the HIRCM-based activities enhanced their reading comprehension and critical thinking abilities. They gained confidence in identifying main ideas, analyzing content, and summarizing information. Several students emphasized that the lessons encouraged them to express personal opinions, ask meaningful questions, and participate actively in discussions with peers. In addition, the vocabulary learning embedded in the texts supported better understanding of the materials. For example, one student reflected, *"Gained more analytical thinking skills because I had to read, summarize, and give my opinion."*

#### 2. Moral Reasoning and Multicultural Awareness

The second major theme was the development of moral reasoning and intercultural sensitivity. Students noted that the lessons prompted them to think about fairness, responsibility, and respect in real-life situations. The multicultural scenarios presented in the reading texts helped them appreciate the values of different religions and cultural perspectives. As one

student wrote, *“Helped me understand and appreciate the importance of different religions, supporting peaceful coexistence.”* The learning environment fostered openness, respectful dialogue, and ethical reflection.

### 3. Benefits Gained from the Activities

Students expressed that the learning package provided them with practical thinking skills applicable to both academic and personal life. They appreciated the integration of moral and cultural content, as it made reading activities more meaningful and engaging. Several students mentioned that they became more thoughtful, careful in decision-making, and aware of real-world issues through the learning process. For instance, one student stated, *“The advantage of the activity set is that it helps with analytical thinking.”*

### 4. Challenges and Suggestions for Improvement

Despite overall positive feedback, students identified some areas for improvement. Common challenges included complex vocabulary, lengthy activities, and limited time for completion. To enhance the learning experience, students suggested simplifying difficult content, adding more interactive tasks such as games or debates, and adjusting the time allocation. Nevertheless, most students expressed a strong desire for the continued use of the HIRCM package in future lessons. One student concluded, *“I want this learning package to continue because it’s fun and useful in multicultural life.”*

These qualitative findings support the quantitative results and confirm the effectiveness of the HIRCM Interactive Learning Package in fostering not only critical reading and moral reasoning skills, but also student engagement, intercultural understanding, and reflective thinking in a multicultural EFL context.

## Discussion

The research findings can be discussed according to the key issues that emerged from the study, as follows:

### 1. Development of the HIRCM-Based Interactive Learning Package

The results confirmed that the interactive English reading package, developed based on the HIRCM model, was of high quality and relevance for Grade 8 students in a multicultural context. Expert evaluations rated the package highly across all aspects ( $M = 4.80$ ,  $SD = 0.35$ ), validating its design alignment with curriculum standards and learner needs. This outcome reflects how culturally responsive teaching materials can meaningfully engage learners. Students’ reflections highlighted motivation, enjoyment, and deeper appreciation of diverse perspectives, showing that the package promoted both cognitive and emotional engagement. From Vygotsky’s Sociocultural Theory, such engagement arises when learners interact with content that resonates with their lived experiences. Furthermore, embedding moral reasoning

supports findings that inquiry-based tasks foster empathy and ethical thinking (Lee, 2019; Sadruddin, 2022).

## 2. Evaluation of Instructional Efficiency (80/80 Criterion)

The HIRCM package achieved an efficiency score of 82.14/82.67, exceeding the 80/80 benchmark in Thai educational research. This suggests that the package not only covered learning content within the expected timeframe but also optimized instructional effectiveness. Similar results have been observed in prior studies, where reflective practices and inquiry-based approaches improved academic outcomes (Zulkifli & Hashim, 2019; Aiyetoro et al., 2024).

## 3. Improvement in Students' Critical Reading Skills

Post-test scores showed a statistically significant improvement ( $t = 18.57$ ,  $p < .05$ ), with all students demonstrating score gains averaging more than 10 points. Beyond the statistics, these improvements can be explained by the deliberate use of Bloom's higher-order thinking skills within the HIRCM model. Analysis was practiced through identifying author's intent and examining evidence in texts; evaluation was fostered through comparing perspectives and weighing arguments; and creation was encouraged via reflective writing and role-playing. These scaffolded tasks pushed students from literal comprehension toward critical literacy. Moreover, intercultural themes such as fitness, fashion, and food created authentic contexts for dialogue, encouraging learners to question assumptions and reflect on cultural values together. This combination of higher-order skills and intercultural dialogue explains why students' reading abilities advanced significantly.

## 4. Students' Moral Reasoning in Multicultural Conversations

Observation data revealed that 78.6% of students performed at the "Excellent" level and 21.4% at the "Good" level in moral reasoning. None scored below this range, underscoring the package's success in promoting respectful and reflective dialogue. These findings suggest that moral reasoning was not an incidental outcome but a product of structured inquiry and dialogue. Peer discussions around moral dilemmas gave students opportunities to articulate, defend, and reconsider diverse perspectives. Such dialogic exchanges mirror pathways toward principled moral reasoning (Zulkifli & Hashim, 2019; Suwannarat et al., 2023) and affirm that language learning can simultaneously cultivate ethical awareness (Bubnova & Strungar, 2023).

## 5. Student Satisfaction

The satisfaction survey ( $M = 4.61$ ,  $SD = 0.60$ ) showed the "Highest" level of student approval, particularly for the relevance of the texts and the interactive design. Students valued the integration of cultural and moral themes into reading tasks, which enhanced both motivation and personal connection to learning. This finding aligns with research showing that culturally relevant pedagogy fosters both academic success and emotional investment (Chiu et al., 2023; Bouloy, 2019).

## 6. Implications and Future Applications

The HIRCM model illustrates not only effectiveness but also mechanisms of change: reading comprehension was scaffolded into higher-order thinking, while intercultural dialogue provided the context for moral reasoning. This dual pathway explains the model's impact on both literacy and ethics. Beyond this study, the model has strong potential for scaling up. Its inquiry-based framework can be adapted into digital learning platforms to provide interactive modules, applied in teacher training to build facilitation skills in critical thinking, and integrated across subjects such as social studies or science to encourage ethical reflection and higher-order thinking. These extensions would broaden the model's impact and align it with current priorities for 21st-century skills (Chiu et al., 2023; Zulkifli & Hashim, 2019; Bubnova & Strungar, 2023).

## Limitations of the Study

While this study demonstrates the effectiveness of the HIRCM package, several limitations must be noted. The small sample size ( $n = 14$ ) from one classroom and the absence of a control group limit generalizability and causal inference. The five-week duration may not capture long-term growth in moral reasoning, while reliance on qualitative tools introduces potential bias. Future studies should involve larger and more diverse samples, use control groups, extend intervention periods, and apply triangulated assessments to strengthen validity.

## Recommendations for Future Research

Based on the study's findings and limitations, the following recommendations aim to guide future research and improve educational practice.

### 1. Broader and Comparative Studies

Future research should include larger and more diverse samples across varied school settings to enhance generalizability. Using controlled experimental designs to compare the HIRCM package with conventional instruction would strengthen causal inferences. Extending implementation to urban, rural, and other multicultural contexts would also enable cross-cultural comparisons and deepen understanding of how philosophical inquiry functions in diverse educational environments.

### 2. Longitudinal Studies

Long-term studies are recommended to assess the sustained impact of Hikmah Pedagogy on students' cognitive and moral development. Tracking learners over an academic year or more could reveal whether gains in critical reading and ethical reasoning persist and translate into real-world applications, such as improved academic performance, civic engagement, or moral decision-making.

### 3. Cross-Curricular and Grade-Level Expansion

The HIRCM model should be tested beyond English language instruction, including disciplines such as social studies, science, and civics. Investigating its adaptability across educational levels from primary to upper secondary would inform how moral reasoning and philosophical inquiry can be scaffolded developmentally. Such cross-subject and cross-grade applications would support the cultivation of holistic, ethically grounded learners.

### 4. Broader Educational Outcomes

Research should also explore the HIRCM model's potential to foster 21st-century skills such as communication, collaboration, empathy, and creativity. Instruments like empathy scales or creativity rubrics could assess socio-emotional and cognitive growth. Moreover, examining its impact on learner motivation, autonomy, and self-reflection would offer a more comprehensive picture of the model's educational value. Demonstrating its alignment with national reform priorities and global competency frameworks would further support its widespread adoption.

## Conclusion

This study demonstrated that the HIRCM interactive learning package, grounded in Hikmah Pedagogy, effectively enhanced Grade 8 students' critical reading and moral reasoning skills in a multicultural EFL classroom. The integration of philosophical inquiry, student-centered activities, and moral dilemmas enabled learners to analyze texts more deeply, reflect on ethical issues, and appreciate diverse viewpoints.

The significant improvement in test scores, high observation ratings, and positive student feedback underscore the model's impact. More than a language tool, the HIRCM package became a platform for nurturing empathy, intercultural understanding, and reflective thinking-skills essential for responsible global citizenship.

This research contributes to ongoing educational reform in Thailand, offering a concrete model that aligns with national goals to foster holistic student development. It shows that moral and cognitive skills can be taught together through engaging and culturally relevant pedagogy.

As Thailand seeks to shape future-ready learners, the HIRCM approach offers a promising path forward. With further refinement and wider application, it holds potential to transform English classrooms into spaces of critical inquiry and moral growth.

## References

- Aiyetoro, A. I., Ali, A. O., & Petra, N.-A. (2024). A review of the impact and challenges of Hikmah pedagogy in teaching and learning environment. *Jurnal Penelitian dan Pengkajian Ilmu Pendidikan: E-Saintika*, 8(1), 122–137. <https://doi.org/10.36312/esaintika.v8i1.1657>
- Aziz, A. A., Rosli, N. A. M., & Rahman, N. A. (2024). Enhancing critical reading skills through questioning strategies in Malaysian ESL classrooms. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 12(1), 23–30. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.12n.1p.23>
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals*. Handbook I: Cognitive domain. Longmans.
- Bouloy, J. (2019). The impact of student-centered learning on academic achievement and student satisfaction. *Journal of Education and Learning*, 8(3), 32–40. <https://doi.org/10.5539/jel.v8n3p32>
- Bubnova, I., & Strungar, N. (2023). Moral education in foreign language learning: Developing ethical reflection through EFL classroom discourse. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 12(2), 44–51.
- Chiu, M. M., Chow, B. W. Y., & Joh, T. M. (2023). Culturally responsive teaching and student: A meta-analytic review. *Review of Educational Research*, 93(1), 78–109. <https://doi.org/10.3102/00346543221145896>
- Dishon, G., & Gilead, T. (2020). Critical thinking as a citizenship competence: Teaching strategies and educational goals. *Curriculum Inquiry*, 50(1), 9–26. <https://doi.org/10.1080/03626784.2019.1704466>
- Hashim, R., Suhailah, H., & Adila, A. R. (2014). *Hikmah pedagogy: A philosophical approach to teaching thinking to children*: IIUM Press.
- Hashim, R. (2017a). Philosophy for children and Hikmah pedagogy: Understanding ethics and values. *Journal of Moral Education*, 45(3), 235–246.
- Hashim, R. (2017b). Critical thinking in the age of information: A philosophical perspective. *Journal of Philosophy in Education*, 32(2), 105–121.
- Hashim, R., Osman, R., & Hussein, A. (2020). The impact of Hikmah pedagogy on critical thinking among Malaysian students. *Journal of Educational Research*, 15(2), 150–165. <https://doi.org/10.1007/s11165-020-09952-4>
- Hussien, S., Hashim, R., & Mokhtar, N. A. M. (2017). Hikmah pedagogy. In D. R. Wielzen & I. T. Avest (Eds.), *Interfaith education for all* (pp. 97–106). SensePublishers. [https://doi.org/10.1007/978-94-6351-170-4\\_8](https://doi.org/10.1007/978-94-6351-170-4_8)
- OECD. (2023). *PISA 2022 results (Vols. 1–3)*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264201118-en>



- Lee, A. (2019). Moral reasoning development in multicultural classrooms: A dialogic approach. *Journal of Moral Education*, 48(2), 145–162. <https://doi.org/10.1080/03057240.2018.1477033>
- Phimphimon, K., Boonlue, S., & Wongsothorn, A. (2024). Effects of active reading strategies on Thai secondary students' reading comprehension and critical thinking. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 45(1), 89–98.
- Sadrudin, M. M. (2022). Philosophy for Children (P4C) and its effect on moral reasoning in Pakistani classrooms. *International Journal of Educational Development*, 91, 102591. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2022.102591>
- Suwannarat, P., Wirojanagud, P., & Laopongharn, W. (2023). Fostering moral reasoning through inquiry-based learning: A case study in Thai EFL secondary education. *Language Education and Acquisition Research Network Journal*, 16(2), 65–78.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Yoon, J. (2022). Preparing students for the future through critical literacy and moral reasoning. *The Journal of Educational Research*, 115(2), 140–152. <https://doi.org/10.1080/00220671.2021.2006224>
- Zulkifli, M. F., & Hashim, R. (2019). Enhancing students' reasoning skills through Hikmah Pedagogy. *Journal of Moral Education*, 48(3), 310–323. <https://doi.org/10.1080/03057240.2018.1553974>

บทความวิจัย

การสังเคราะห์แนวปฏิบัติและการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตาดีกาในยุคปัญญาประดิษฐ์:  
กรณีศึกษาอำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ฮุดาย์ หุมีแด<sup>1</sup> และ วุฒิศักดิ์ พิศสุวรรณ<sup>2</sup>

<sup>1</sup> อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

<sup>2</sup> ดร. (อุดมศึกษา) อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

Email: huda.du@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาตาดีกาในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา 2) วิเคราะห์ความท้าทายและสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี และ 3) พัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตาดีกา ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) บนฐานการเรียนรู้ชุมชนและหลักการอิสลาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กระบวนการ ถอดบทเรียนและการสังเคราะห์เนื้อหาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 49 คน ประกอบด้วยครูตาดีกา ผู้บริหาร และผู้นำ ชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า 1) เป้าหมายของตาดีกา มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม บูรณาการความศรัทธา คุณธรรม และทักษะชีวิตผ่านการใช้ภาษามลายูอักษรยาวีและภาษาอาหรับ 2) แนวปฏิบัติที่ดี ได้แก่ การจัดการ เรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับศิษย์ และเทคนิคการสอนแบบ “สอน น้อยแต่ซ้ำ” เพื่อความแม่นยำ 3) ความท้าทาย คือช่องว่างด้านทักษะดิจิทัลของครู และความกังวลในการรักษา สมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับหลักการศาสนา 4) กลยุทธ์การพัฒนา ควรเน้นการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู ควบคู่กับจริยธรรมอิสลาม โดยใช้พลังชุมชนเป็นฐานสนับสนุนเพื่อการจัดการศึกษาที่ยั่งยืน

**คำสำคัญ:** ตาดีกา, การจัดการศึกษาอิสลาม, ปัญญาประดิษฐ์, การเรียนรู้ฐานชุมชน, จังหวัดยะลา

RESEARCH

## Synthesis of Practices and Strategic Development of Tadika Education Management in the AI Era: A Case Study of Raman District, Yala Province

Huda Dumede<sup>1</sup> and Wuttisak Pisuwan<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Faculty of Education Teaching, Yala Rajabhat university

<sup>2</sup>Dr. Faculty of Education Teaching, Fatoni University

Email: huda.du@yru.ac.th

### Abstract

This qualitative research aims to: 1) study the current state and practices of Tadika education management in Raman District, Yala Province; 2) analyze challenges and synthesize best practices; and 3) develop strategies for Tadika education in the Artificial Intelligence (AI) are based on community learning and Islamic principles. Data were collected through "learning exchange platforms" and the digital tool Padlet, involving 49 purposively selected stakeholders, including teachers, administrators, and community leaders.

The findings reveal: 1) Tadika's goals focus on holistic development, integrating faith (Iman), morality (Akhlāq), and daily religious practices, utilizing Melayu (Jawi) and Arabic as linguistic foundations. 2) Best practices involve life-connected learning, fostering close teacher-student relationships, and the "teach less, repeat more" method to ensure mastery. 3) Key challenges include the digital competency gap among teachers and concerns regarding the balance between modern technology and Islamic values. 4) Developmental strategies emphasize enhancing teachers' AI digital competencies alongside Islamic ethics, leveraging community participation to ensure sustainable and culturally relevant education.

**Keyword:** Tadika, Islamic Education Management, Artificial Intelligence (AI), Community-Based Learning, Yala Province



## บทนำ

ตาดีกา (Tadika) เป็นสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามระดับชุมชนของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย มีลักษณะเป็นการศึกษานอกระบบหรือกึ่งศาสนา-ชุมชนที่มักจัดขึ้นในมัสยิดหรือศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ตาดีกามีใช้สถานศึกษาปฐมวัยทั่วไปในระบบโรงเรียนของรัฐ หากแต่เป็นพื้นที่สำคัญในการปลูกฝังหลักคำสอนอิสลาม ความศรัทธา คุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติศาสนกิจแก่เด็กและเยาวชนมุสลิม ควบคู่กับการธำรงภาษา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์มลายูปัตตานีผ่านการเรียนรู้ภาษามลายู อักษรยาวี ภาษาอาหรับ และเนื้อหาทางศาสนา ด้วยเหตุนี้ ตาดีกาจึงมีบทบาททั้งในฐานะสถาบันการเรียนรู้ทางศาสนาและกลไกทางสังคมที่ช่วยหล่อหลอมความเป็นมุสลิมและความผูกพันของผู้เรียนกับครอบครัว ชุมชน และศาสนา (Yasingo et al., 2022; Situmeang & Zikir, 2024; Yunariono, 2025)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และการก้าวเข้าสู่ยุคหลังโรคระบาด (Post-pandemic world) ได้นำไปสู่การปฏิวัติทางดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Ng et al., 2023) โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เช่น ระบบผู้สอนอัจฉริยะ (Intelligent Tutoring Systems: ITS) ที่มีศักยภาพในการปรับปรุงการเรียนรู้รายบุคคล (Personalized Learning) และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ (Kamalov et al., 2023) การบูรณาการเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ากับการศึกษาอิสลามจึงถือเป็นความท้าทายใหม่ที่ต้องอาศัยการปรับตัวของครูทั้งในด้านสมรรถนะดิจิทัล (AI Digital Competencies) และการรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนา (Ng et al., 2023)

ในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีพหุวัฒนธรรมและเผชิญกับสถานการณ์ความขัดแย้ง (Conflict Region) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาที่ยึดโยงกับชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาความสมดุลระหว่างนวัตกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้ว่าตาดีกาจะมีรากฐานที่เข้มแข็งในการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมุสลิมที่มีคุณภาพ แต่ในทางปฏิบัติยังคงเผชิญกับปัญหา "ความตึงเครียดระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับการธำรงอัตลักษณ์" รวมถึงข้อจำกัดด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมของครู ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูบทบาทและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการสังเคราะห์แนวปฏิบัติและพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตาดีกาในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้ฐานชุมชน (Community-Based Learning) ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Ali et al., 2025) เข้ากับเทคโนโลยี AI อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับยุคสมัย

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาสภาพ เป้าหมาย และบทบาทของการจัดการศึกษาตาดีกาในบริบทอำเภอรามัน จังหวัดยะลา
2. เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการเรียนรู้ตาดีกาที่สะท้อนการบูรณาการระหว่างหลักการอิสลาม ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน
3. เพื่อวิเคราะห์ความท้าทายของการจัดการศึกษาตาดีกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ ทั้งในด้านสมรรถนะดิจิทัลของครู การธำรงอัตลักษณ์ทางศาสนา ระบบสนับสนุน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. เพื่อเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาตาดีกาในยุคปัญญาประดิษฐ์บนฐานหลักการอิสลาม การเรียนรู้ฐานชุมชน และจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการถอดบทเรียนและการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อศึกษาสภาพ เป้าหมาย แนวปฏิบัติที่ดี ความท้าทาย และแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาตาดีกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยมุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์จริงของผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องในบริบทชุมชนมลายูมุสลิมอำเภอรามัน จังหวัดยะลา รายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

#### 1. พื้นที่วิจัยและเหตุผลในการเลือกพื้นที่

การวิจัยดำเนินการในพื้นที่ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีบริบททางสังคม ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมมลายูมุสลิมอย่างชัดเจน อีกทั้งตาดีกายังคงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังหลักคำสอนอิสลาม การใช้ภาษามลายูอักษรยาวี และการหล่อหลอมอัตลักษณ์ของเด็กและเยาวชนในชุมชน พื้นที่ดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมต่อการศึกษาด้านการจัดการศึกษาตาดีกาในฐานะสถาบันการเรียนรู้ระดับชุมชนที่ต้องเผชิญกับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงในยุคปัญญาประดิษฐ์ ขณะเดียวกันยังต้องรักษาความสมดุลระหว่างการปรับตัวทางเทคโนโลยี คุณค่าทางศาสนา และความคาดหวังของชุมชน

#### 2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 49 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง หรือมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตาดีกาในพื้นที่ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ประกอบด้วย ครูตาดีกา จำนวน 32 คน ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบศูนย์ตาดีกา จำนวน 12 คน และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และผู้ปกครอง จำนวน 5 คน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) เป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตาดีกาในพื้นที่ศึกษา 2) มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ การบริหาร หรือการสนับสนุนกิจกรรมตาดีกา 3) สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ แนวปฏิบัติ ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาตาดีกาได้อย่างชัดเจน และ 4) ยินดีเข้าร่วมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

สำหรับเกณฑ์การคัดออก ได้แก่ ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับตาดีกาโดยตรง ผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน หรือผู้ที่ไม่ประสงค์ให้ใช้ข้อมูลสะท้อนประสบการณ์ของตนในการวิเคราะห์ผลการวิจัย

#### 3. เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือหลักในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคำถามสำหรับเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) แบบบันทึกข้อความสะท้อนประสบการณ์ และ 3) เครื่องมือดิจิทัล Padlet สำหรับรวบรวมความคิดเห็น ประสบการณ์ ปัญหา แนวปฏิบัติที่ดี และข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูล โดยแนวคำถามถูกออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ สภาพและเป้าหมายของตาดีกา แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ ความท้าทายในยุคปัญญาประดิษฐ์ และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนา

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลร่วมสะท้อนประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติ และเสนอแนวทางพัฒนาตาดีกาจากมุมมองของผู้ปฏิบัติงานและชุมชน ข้อมูลที่ได้ประกอบด้วยข้อความสะท้อนจาก Padlet บันทึกการอภิปรายกลุ่ม และ

บันทึกภาคสนามของผู้วิจัย กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ได้ข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายมุมมอง ทั้งจากครู ผู้บริหาร และชุมชน

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจาก Padlet บันทึกเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบันทึกภาคสนาม จากนั้นจัดระเบียบข้อมูลตามแหล่งข้อมูลและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ขั้นที่ 2 การอ่านข้อมูลซ้ำ ผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมดหลายรอบ เพื่อทำความเข้าใจความหมายโดยรวม บริบทของถ้อยคำ และประเด็นสำคัญที่สะท้อนประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล

ขั้นที่ 3 การกำหนดรหัสเปิด (Open Coding) ผู้วิจัยจำแนกถ้อยคำ หรือข้อความสำคัญออกเป็นรหัสเบื้องต้น เช่น เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน การใช้ภาษาอาวี ความสัมพันธ์ครูกับศิษย์ การสอนซ้ำ การใช้เทคโนโลยี ความกังวลด้านศาสนา และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นที่ 4 การจัดกลุ่มรหัสเชิงสัมพันธ์ (Axial Coding) ผู้วิจัยนำรหัสที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาจัดกลุ่มและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ศาสนากับวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของครูกับความพร้อมในการใช้ AI และความสัมพันธ์ระหว่างพลังชุมชนกับความยั่งยืนของตาดีกา

ขั้นที่ 5 การพัฒนาแก่นประเด็นหลัก (Thematic Development) ผู้วิจัยสังเคราะห์รหัสและหมวดหมู่ข้อมูลจนได้ประเด็นหลักของผลการวิจัย ได้แก่ 1) สภาพ เป้าหมาย และบทบาทของการจัดการศึกษาตาดีกา 2) แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ 3) ความท้าทายในการจัดการศึกษาตาดีกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ และ 4) แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาตาดีกา

ขั้นที่ 6 การตีความและสังเคราะห์ ผู้วิจัยนำประเด็นหลักที่ได้มาเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการศึกษาอิสลาม การเรียนรู้ฐานชุมชน และการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรม เพื่อยกระดับผลการวิเคราะห์จากการบรรยายประสบการณ์ไปสู่ข้อเสนอเชิงแนวคิดและข้อเสนอเชิงกลยุทธ์

#### 5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการตรวจสอบหลายรูปแบบ ได้แก่

1. การตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ ครูตาดีกา ผู้บริหารศูนย์ ผู้นำศาสนา ผู้ปกครอง ข้อความสะท้อนจาก Padlet และบันทึกภาคสนาม

2. การตรวจสอบโดยผู้ทรงหรือเพื่อนนักวิจัย (Peer Debriefing) โดยให้ผู้มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาอิสลามร่วมพิจารณาความเหมาะสมของการตีความข้อมูลและการจัดกลุ่มประเด็น

3. การตรวจสอบความสอดคล้องของการให้รหัสข้อมูล (Intercoder Checking) โดยให้ผู้วิจัยร่วมตรวจสอบตัวอย่างข้อมูลและการให้รหัส เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของการตีความ และปรับปรุงหมวดหมู่ข้อมูลให้มีความชัดเจนมากขึ้น

4. การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์จากข้อมูลภาคสนาม โดยนำถ้อยคำหรือข้อความสะท้อนของผู้ให้ข้อมูลมาใช้ประกอบการนำเสนอผลการวิจัย เพื่อแสดงความเชื่อมโยงระหว่างข้อค้นพบกับข้อมูลจริง

5. การจัดทำร่องรอยการวิเคราะห์ข้อมูล (Audit Trail) โดยเก็บรักษาข้อมูลดิบ รหัสข้อมูล หมวดหมู่ และบันทึกการตัดสินใจในการวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถตรวจสอบกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ

## ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและการสังเคราะห์ข้อมูลจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถจัดกลุ่มผลการวิจัยออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) สภาพและเป้าหมายของตาติกา (2) แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ (3) ความท้าทาย และ (4) กลยุทธ์การพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

### 1. สภาพ เป้าหมาย และบทบาทของการจัดการศึกษาตาติกา

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาตาติกาในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีลักษณะเป็นการศึกษาศาสนาอิสลามระดับชุมชนที่ดำเนินอยู่บนฐานความสัมพันธ์ระหว่างมัสยิด ครอบครัว ครู และชุมชน โดยตาติกาทำหน้าที่เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวมลายูมุสลิมเข้าด้วยกัน การจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เน้นการเรียนรู้พื้นฐานทางศาสนา การอ่านอัลกุรอาน การท่องจำดุอา การเรียนรู้หลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และการใช้ภาษามลายูอักษรยาวีควบคู่กับภาษาอาหรับ สะท้อนให้เห็นว่าตาติกายังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกการเรียนรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน

ในด้านสภาพการจัดการศึกษา พบว่า ตาติกาในพื้นที่ศึกษา ยังคงอาศัยพลังของครูและชุมชนเป็นฐานสำคัญ ครูตาติกาส่วนใหญ่ทำหน้าที่ทั้งผู้สอน ผู้ดูแล และผู้ขัดเกลาพฤติกรรมผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้มีลักษณะใกล้ชิด ไม่เป็นทางการมากนัก และยึดโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนมากกว่าการจัดการเรียนรู้ตามระบบโรงเรียนทั่วไป อย่างไรก็ตาม สภาพการจัดการศึกษา ยังเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ความพร้อมของครู สื่อการเรียนรู้ งบประมาณ ระบบสนับสนุน และความพร้อมด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะเมื่อบริบทการศึกษาเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์

ในด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษาตาติกา ผลการศึกษาพบว่า ตาติกามุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการให้ความรู้ทางศาสนา แต่ให้ความสำคัญกับการหล่อหลอมความศรัทธา คุณธรรม อักลาคล และการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ควบคู่กับการพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน เป้าหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าตาติกา มิได้มองผู้เรียนเพียงในฐานะ “ผู้รับความรู้” แต่เป็นบุคคลที่ต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านจิตวิญญาณ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม

ในมิติของการเรียนรู้ทางศาสนา ตาติกาให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการอ่านอัลกุรอาน การท่องจำดุอา การเรียนรู้หลักศรัทธา และการฝึกปฏิบัติศาสนกิจที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน แนวปฏิบัตินี้สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ในตาติกาไม่ได้มุ่งให้ผู้เรียน “รู้” เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการให้ผู้เรียนสามารถ “ปฏิบัติได้” และนำความรู้ทางศาสนาไปใช้จริงในชีวิต ดังที่ครูตาติกาท่านหนึ่งสะท้อนว่า

“เราไม่ได้สอนให้เด็กแค่รู้ แต่ต้องให้เขาทำได้ ใช้ได้ในชีวิตจริง” (ครูตาติกา 7, สัมภาษณ์, 2568)

ในด้านภาษาและอัตลักษณ์ พบว่า การใช้ภาษามลายู โดยเฉพาะอักษรยาวี ยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ในตาติกา เนื่องจากเป็นภาษาที่เชื่อมโยงกับบริบทครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมของผู้เรียน ขณะที่ภาษาอาหรับมีบทบาทสำคัญต่อการอ่านอัลกุรอานและการเรียนรู้บทดุอา การใช้ภาษาทั้งสองจึงไม่ได้

เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสาร แต่ยังเป็นกลไกในการสืบทอดอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนมลายูมุสลิม

นอกจากนี้ ตาตีกายังมีบทบาทต่อชุมชนในฐานะพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้นำศาสนา ผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนว่า ตาตีกาช่วยทำให้เด็กมีความผูกพันกับมัสยิด ครอบครัว และชุมชนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ผู้ใหญ่ในชุมชนสามารถร่วมกันดูแล อบรม และส่งต่อคุณค่าทางศาสนาให้แก่คนรุ่นใหม่ ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งกล่าวว่า

“เราอยากให้เด็กเป็นคนดี อยู่กับคนอื่นได้ มีมารยาท และรู้หน้าที่ของตัวเอง” (ผู้บริหาร 2, สัมภาษณ์, 2568)

สภาพการจัดการศึกษาตาตีกาในอำเภอรามันสะท้อนให้เห็นการดำรงอยู่ของสถาบันการเรียนรู้ทางศาสนาที่มีรากฐานจากชุมชน แม้จะเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แต่ตาตีกายังคงมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมุสลิมที่มีศรัทธา คุณธรรม ความรู้ และพฤติกรรมที่เหมาะสม ตลอดจนมีบทบาทในการธำรงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

เมื่อพิจารณาสภาพ เป้าหมาย และบทบาทของตาตีกาในอำเภอรามันร่วมกัน จะเห็นได้ว่า ตาตีกาไม่ได้ดำรงอยู่ในฐานะสถานที่สอนศาสนาในระดับพื้นฐานเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงมัสยิด ครอบครัว ครู ผู้เรียน และชุมชนเข้าด้วยกันอย่างใกล้ชิด สภาพการจัดการศึกษาที่อาศัยครูและพลังของชุมชนเป็นฐาน ทำให้ตาตีกามีลักษณะยืดหยุ่น ใกล้ชิดกับชีวิตจริง และตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนได้มากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบเป็นทางการ ขณะเดียวกัน เป้าหมายของตาตีกาไม่ได้จำกัดอยู่ที่การให้ความรู้ทางศาสนา แต่ขยายไปสู่การหล่อหลอมศรัทธา อักลาค การปฏิบัติศาสนกิจ ภาษา อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยเหตุนี้ บทบาทของตาตีกาจึงมีความหมายทั้งในมิติของการพัฒนาผู้เรียนและการธำรงความเข้มแข็งของชุมชนมลายูมุสลิมในพื้นที่ชายแดนใต้

## 2. แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ตาตีกาบนฐานศาสนา วิถีชีวิต และชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ของตาตีกาในอำเภอรามันมิได้เป็นเพียงเทคนิคการสอนเฉพาะเรื่อง แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักการอิสลาม วิถีชีวิตของผู้เรียน ภาษา อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ของชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นธรรมชาติ แนวปฏิบัติเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ของตาตีกาให้ความสำคัญกับการหล่อหลอมผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความศรัทธา พฤติกรรม และการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของครอบครัวและชุมชนมลายูมุสลิม

ประการแรก การจัดการเรียนรู้ของตาตีกา มีลักษณะเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและการปฏิบัติจริง เนื้อหาที่สอนมิได้จำกัดอยู่ในระดับการท่องจำ หรือการรับรู้ทางศาสนาเท่านั้น แต่เน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การละหมาด การอ่านอัลกุรอาน การท่องจำดุอา การมีมารยาทต่อผู้ใหญ่ และการปฏิบัติตามหลักศาสนาในสถานการณ์ต่าง ๆ แนวปฏิบัตินี้ทำให้การเรียนรู้ทางศาสนาไม่แยกออกจากชีวิตจริงของผู้เรียน แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมและกิจวัตรประจำวัน ดังที่ครูตาตีกาท่านหนึ่งกล่าวว่า

“เด็กต้องได้ใช้จริง ไม่ใช่แค่ท่องจำอย่างเดียว” (ครูตาตีกา 3, สัมภาษณ์, 2568)

ประการที่สอง การเริ่มต้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยสละม ดุอา และการพูดคุยกับผู้เรียน เป็นแนวปฏิบัติที่พบอย่างเด่นชัดในตาตีกา การเริ่มต้นเช่นนี้ไม่ได้มีความหมายเพียงการเปิดชั้นเรียนตามแบบแผนทางศาสนา แต่เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความเมตตา ความไว้วางใจ และความใกล้ชิดระหว่างครูกับผู้เรียน



ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ในตาตีกาจึงไม่ได้ตั้งอยู่บนการควบคุมหรือการถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นความสัมพันธ์เชิงอบรมบ่มเพาะที่ครูทำหน้าที่เป็นแบบอย่างทางศาสนาและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ดังที่ ครูตาตีกาท่านหนึ่งสะท้อนว่า

“เริ่มด้วยสลามก่อน เด็กจะรู้สึกที่เราใกล้ชิดกัน ไม่ใช่แค่ครูกับนักเรียน” (ครูตาตีกา 9, สัมภาษณ์, 2568)

ประการที่สาม การจัดการเรียนรู้แบบ “สอนน้อยแต่ซ้ำ” เป็นแนวปฏิบัติที่สะท้อนความเข้าใจของ ครูต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กในตาตีกา ครูไม่ได้มุ่งเพิ่มปริมาณเนื้อหาให้มากที่สุด แต่ให้ความสำคัญกับความเข้าใจ ความแม่นยำ และการปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะเนื้อหาทางศาสนาที่ต้องอาศัยการทบทวนอย่างต่อเนื่อง เช่น การอ่าน การจำ การออกเสียง และการปฏิบัติศาสนกิจ วิธีการดังกล่าวช่วยลดความสับสนของผู้เรียน และทำให้ความรู้ค่อย ๆ ฝังเป็นความคุ้นเคยและพฤติกรรม ดังที่ครูตาตีกาท่านหนึ่งกล่าวว่า

“สอนเยอะเด็กจะสับสน เราเลยสอนนิดเดียว แต่ให้เขาทวนทุกวัน” (ครูตาตีกา 12, สัมภาษณ์, 2568)

ประการที่สี่ การใช้ภาษาเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทเป็นอีกแนวปฏิบัติสำคัญของตาตีกา ครูใช้ภาษามลายู โดยเฉพาะอักษรยาวี เป็นฐานในการอธิบายและสร้างความเข้าใจ ขณะที่ภาษาอาหรับใช้ในการอ่านอัลกุรอาน ดุอา และเนื้อหาทางศาสนา การใช้ภาษาทั้งสองจึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสาร แต่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงผู้เรียนกับรากฐานทางศาสนา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์มลายูมุสลิมของตนเอง ดังที่ครูตาตีกาท่านหนึ่งกล่าวว่า

“ถ้าอธิบายด้วยยาวี เด็กจะเข้าใจง่ายกว่า แล้วค่อยให้เขาอ่านอาหรับ” (ครูตาตีกา 15, สัมภาษณ์, 2568)

ประการที่ห้า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นแนวปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากครูเพียงฝ่ายเดียว แต่ได้เรียนรู้จากเพื่อน กลุ่ม และกิจกรรมของชุมชน การฝึกปฏิบัติร่วมกัน การเรียนรู้แบบกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางสังคม ความรับผิดชอบ การช่วยเหลือกัน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น แนวปฏิบัตินี้สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ในตาตีกาเป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นผ่านความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมมากกว่าการเรียนรู้รายบุคคลเพียงลำพัง ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งกล่าวว่า

“เวลาให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกัน เขาจะได้เรียนรู้จากกันเองมากขึ้น” (ผู้บริหาร 4, สัมภาษณ์, 2568)

เมื่อพิจารณาแนวปฏิบัติที่ดีของตาตีกาโดยรวม จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ไม่ได้ตั้งอยู่บนการถ่ายทอดเนื้อหาศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการหล่อหลอมผู้เรียนผ่านการปฏิบัติซ้ำ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ภาษา อัตลักษณ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน การเชื่อมโยงบทเรียนกับชีวิตจริงทำให้ความรู้ทางศาสนากลายเป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ ขณะที่การเริ่มต้นด้วยสลาม ดุอา และความใกล้ชิดระหว่างครูกับศิษย์ ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความเมตตา ส่วนการใช้ภาษามลายู อักษรยาวี และภาษาอาหรับ ทำให้การเรียนรู้เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ แนวปฏิบัติที่ดีของตาตีกาจึงมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่หลอมรวมศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ และชีวิตประจำวันเข้าไว้ด้วยกัน

### 3. ความท้าทายในการจัดการศึกษาตาตีกาในยุคปัญญาประดิษฐ์



ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความท้าทายในการจัดการศึกษาตาดีกาในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา มิได้เป็นเพียงข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือความพร้อมของครูเท่านั้น หากแต่สะท้อนความตึงเครียดระหว่างการปรับตัวต่อโลกดิจิทัลกับการธำรงคุณค่าทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ของชุมชนมลายูมุสลิม ความท้าทายดังกล่าวมีความซับซ้อนมากขึ้นเมื่อการศึกษาเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ เนื่องจาก AI ไม่ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงเฉพาะเครื่องมือการสอน แต่ยังตั้งคำถามต่อบทบาทของครู ความน่าเชื่อถือของความรู้ ความเหมาะสมทางศาสนา และความสามารถของชุมชนในการกำกับทิศทางการเปลี่ยนแปลง

ประการแรก ความพร้อมด้านเทคโนโลยีและสมรรถนะดิจิทัลของครูยังเป็นข้อจำกัดสำคัญ แม้ผู้ให้ข้อมูลจะเห็นว่าเทคโนโลยีและ AI อาจช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เช่น การค้นหาสื่อ การออกแบบกิจกรรม การสร้างแบบฝึก หรือการช่วยเตรียมการสอน แต่ครูตาดีกาจำนวนหนึ่งยังขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีทั้งในด้านทักษะพื้นฐาน ความเข้าใจเกี่ยวกับ AI และการเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ข้อจำกัดนี้ทำให้การใช้ AI ในตาดีกายังอยู่ในระดับเริ่มต้น และยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่การใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังที่ครูตาดีกาท่านหนึ่งกล่าวว่า

“เราอยากใช้เทคโนโลยีเหมือนกัน แต่ยังไม่รู้ว่าจะเริ่มยังไง และกลัวใช้ไม่ถูก” (ครูตาดีกา 11, สัมภาษณ์, 2568)

ประการที่สอง ความกังวลต่อความเหมาะสมทางศาสนาเป็นเงื่อนไขสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในตาดีกา สำหรับครูและผู้บริหารตาดีกา การใช้ AI หรือสื่อดิจิทัลไม่ได้ถูกพิจารณาเฉพาะในแง่ความสะดวกหรือประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมตามหลักศาสนา และผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย ความกังวลนี้สะท้อนว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในตาดีกาจำเป็นต้องผ่านการกลั่นกรองเชิงจริยธรรมและศาสนา ไม่ใช่การรับเทคโนโลยีเข้ามาใช้โดยตรง ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งสะท้อนว่า

“บางอย่างในอินเทอร์เน็ตมันไม่เหมาะกับเด็ก เราต้องระวัง ไม่ใช่ใช้ได้ทุกอย่าง” (ผู้บริหาร 6, สัมภาษณ์, 2568)

ประการที่สาม บทบาทของครูในฐานะผู้ถ่ายทอดคุณธรรมกำลังเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของแหล่งความรู้ ในบริบทของตาดีกา ครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลทางศาสนา แต่เป็นแบบอย่างของอัคลาค ความเมตตา ความรับผิดชอบ และการดำเนินชีวิตตามหลักอิสลาม เมื่อผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลจากสื่อดิจิทัลและ AI ได้มากขึ้น บทบาทของครูจึงต้องปรับจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้คัดกรอง ชี้แนะ และช่วยให้ผู้เรียนแยกแยะความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักศาสนา ความท้าทายนี้ทำให้การพัฒนาครูตาดีกาไม่ควรจำกัดอยู่ที่ทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงความสามารถในการกำกับการใช้เทคโนโลยีบนฐานคุณธรรมและจริยธรรมอิสลามด้วย

ประการที่สี่ ความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมจากชุมชนยังเป็นทั้งจุดแข็งและข้อจำกัดของตาดีกา ตาดีกาดำรงอยู่ได้ด้วยพลังของมัสยิด ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน แต่ในทางปฏิบัติ การมีส่วนร่วมดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ บางช่วงชุมชนให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง ขณะที่บางช่วงการมีส่วนร่วมลดลงจากภาระทางเศรษฐกิจ เวลา หรือการเปลี่ยนแปลงความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาของบุตรหลาน ความไม่ต่อเนื่องนี้ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม การสนับสนุนทรัพยากร และการพัฒนาตาดีกาในระยะยาว ดังที่ครูตาดีกาท่านหนึ่งกล่าวว่า

“บางช่วงผู้ปกครองก็ช่วยดี แต่บางช่วงก็หายไป ทำให้การทำงานต่อเนื่องยาก” (ครูตาดีกา 18, สัมภาษณ์, 2568)



ประการที่ห้า ข้อจำกัดด้านระบบสนับสนุนและทรัพยากรยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ตาติกาหลายแห่งยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ สื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์เทคโนโลยี พื้นที่การเรียนรู้ และระบบพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลและ AI ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ ข้อจำกัดนี้สะท้อนว่าการพัฒนาตาติกาไม่อาจพึ่งพาความเสียสละของครูและชุมชนเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านงบประมาณ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร สื่อการเรียนรู้ และแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทศาสนาและวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาความท้าทายเหล่านี้ร่วมกัน จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาตาติกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เผชิญเพียงปัญหาการขาดเทคโนโลยีหรือทักษะดิจิทัล แต่กำลังเผชิญโจทย์ที่ลึกกว่านั้น คือจะปรับตัวต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างไร โดยไม่ลดทอนบทบาทของครู คุณค่าทางศาสนา ภาษา อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ของชุมชน ความท้าทายของตาติกาจึงเป็นความท้าทายเชิงสมดุลระหว่าง “การเปิดรับความเปลี่ยนแปลง” กับ “การรักษาแก่นของการศึกษาอิสลาม” ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการออกแบบกลยุทธ์การพัฒนาอย่างระมัดระวังและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

#### 4. แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาตาติกาในยุคปัญญาประดิษฐ์

จากสภาพ เป้าหมาย แนวปฏิบัติที่ดี และความท้าทายของการจัดการศึกษาตาติกาใน อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่า การพัฒนาตาติกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรมุ่งเพียงการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ควรเป็นการพัฒนาที่รักษาแก่นของการศึกษาอิสลาม ควบคู่กับการเสริมศักยภาพครู การใช้พลังชุมชน และการออกแบบระบบสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ กลยุทธ์การพัฒนาจึงควรตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ คือ “ปรับตัวต่อเทคโนโลยีโดยไม่ละทิ้งอัตลักษณ์ทางศาสนาและชุมชน”

ประการแรก การพัฒนาสมรรถนะครูตาติกาในด้านดิจิทัลและ AI ควรเป็นกลยุทธ์เร่งด่วน เนื่องจากข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่า ครูจำนวนหนึ่งมีความสนใจต่อการใช้เทคโนโลยี แต่ยังขาดความมั่นใจและแนวทางที่ชัดเจนในการเริ่มต้น ดังนั้น การพัฒนาครูจึงไม่ควรเน้นเพียงการอบรมใช้เครื่องมือ AI ในเชิงเทคนิค แต่ควรออกแบบเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ครูเข้าใจว่า AI สามารถสนับสนุนการเตรียมการสอน การสร้างสื่อ การออกแบบแบบฝึก การจัดกิจกรรม และการประเมินผู้เรียนได้อย่างไร โดยยังคงให้ครูเป็นผู้กำกับทิศทางและคัดกรองความเหมาะสมของเนื้อหา ครูตาติกาควรได้รับการพัฒนาให้เป็น “ผู้ใช้ AI อย่างมีวิจารณญาณ” มากกว่าการเป็นเพียงผู้ตามเทคโนโลยี

ประการที่สอง การใช้ AI ในตาติกาควรอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรมอิสลามและความเหมาะสมทางศาสนา เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความกังวลเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของสื่อ และผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เรียน กลยุทธ์สำคัญจึงควรเป็นการจัดทำแนวทางการใช้เทคโนโลยีและ AI สำหรับตาติกาโดยเฉพาะ เช่น หลักเกณฑ์การคัดเลือกสื่อดิจิทัล การตรวจสอบเนื้อหาทางศาสนา การใช้ AI เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้โดยไม่ลดบทบาทของครู และการปลูกฝังมารยาทดิจิทัลแก่ผู้เรียน แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การใช้เทคโนโลยีไม่ขัดแย้งกับคุณค่าทางศาสนา แต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ประการที่สาม ควรพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสนา วิถีชีวิต และเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า จุดแข็งของตาติกาคือการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เช่น การละหมาด การอ่านอัลกุรอาน การใช้ตุอา และการฝึกอักษลาในชีวิตรประจำวัน ดังนั้น การนำ AI มาใช้ไม่ควรแยกออกจากวิถีการเรียนรู้เดิม แต่ควรช่วยเสริมให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจศาสนาและนำไปใช้ได้จริง

มากขึ้น เช่น การสร้างภาพประกอบบทเรียน การออกแบบสถานการณ์จำลอง การจัดทำแบบฝึกอ่านอัลกุรอาน การฝึกคำศัพท์ภาษาอาหรับและยาวี หรือการสร้างกิจกรรมสะท้อนคิดเกี่ยวกับอัลลาคในชีวิตประจำวัน

ประการที่สี่ การอ้างภาษาและอัตลักษณ์มลายูมุสลิมควรเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การพัฒนา ไม่ใช่ประเด็นที่ถูกลดความสำคัญลงเมื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัล ข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่า ภาษามลายู อักษรยาวี และภาษาอาหรับมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้และการสืบทอดอัตลักษณ์ของผู้เรียน ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีควรถูกนำมาเสริมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรม เช่น การพัฒนาสื่อดิจิทัลสองภาษา การจัดทำคลังคำศัพท์ยาวี-อาหรับ การสร้างสื่ออ่านออกเสียง และการใช้ AI ช่วยครูออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของชุมชน วิธีการนี้จะทำให้เทคโนโลยีไม่กลายเป็นพลังที่ทำให้อัตลักษณ์อ่อนลง แต่เป็นเครื่องมือช่วยสืบทอดอัตลักษณ์ให้เข้าถึงผู้เรียนรุ่นใหม่มากขึ้น

ประการที่ห้า ควรเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูตาดิกาและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ เนื่องจากตาดิกาดำรงอยู่ด้วยพลังของครู มัสยิด ผู้ปกครอง และผู้นำศาสนา การพัฒนาจึงไม่ควรจำกัดอยู่ที่ครูรายบุคคล แต่ควรสร้างเครือข่ายครูตาดิกาในระดับพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนสื่อการสอน แนวปฏิบัติที่ดี ปัญหา และวิธีใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การจัดเวทีเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ครูไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในการปรับตัว และทำให้การพัฒนาตาดิกาเกิดจากพลังร่วมของชุมชนมากกว่าการสั่งการจากภายนอก

ประการที่หก ควรพัฒนาระบบสนับสนุนตาดิกาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านงบประมาณ สื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์เทคโนโลยี การพัฒนาครู และการดูแลคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่า ตาดิกากหลายแห่งยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและระบบสนับสนุน หากต้องการให้ตาดิกาปรับตัวสู่ยุค AI ได้อย่างมีคุณภาพ จำเป็นต้องมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรศาสนา สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม โดยควรออกแบบระบบสนับสนุนที่เข้าใจธรรมชาติของตาดิกา ไม่ทำให้ตาดิกาสูญเสียความเป็นชุมชน แต่ช่วยเติมเต็มสิ่งที่ครูและชุมชนยังขาด

เมื่อพิจารณาแนวทางเชิงกลยุทธ์โดยรวม จะเห็นได้ว่า การพัฒนาตาดิกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ควรตั้งอยู่บนการสร้างสมดุลระหว่าง “เทคโนโลยี” กับ “ตริปิยะฮ์” หรือกระบวนการอบรมบ่มเพาะมนุษย์ตามหลักอิสลาม AI สามารถเป็นเครื่องมือช่วยครูออกแบบการเรียนรู้และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสื่อที่หลากหลาย แต่ไม่ควรเข้ามาแทนที่บทบาทของครูในฐานะผู้ขัดเกลาศรัทธา อัลลาค และพฤติกรรมของผู้เรียน กลยุทธ์ที่เหมาะสมจึงมิใช่การทำให้ตาดิกาเป็นดิจิทัลเพียงอย่างเดียว แต่คือการทำให้ตาดิกาสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน โดยยังคงรักษาความเป็นพื้นที่เรียนรู้ทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และชุมชนไว้อย่างมั่นคง

## อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาตาดิกาในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา ไม่ควรถูกทำความเข้าใจในฐานะ “โรงเรียนสอนศาสนา” ที่แยกขาดจากชีวิตของชุมชน หากแต่เป็นพื้นที่ศาสนา สังคม วัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงการปลูกฝังหลักคำสอนอิสลาม การอ้างภาษามลายู อักษรยาวี อัตลักษณ์มลายูมุสลิม และความสัมพันธ์ระหว่างครู ครอบครัว มัสยิด และชุมชนเข้าด้วยกัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานศึกษาที่ชี้ว่า ตาดิกาในภาคใต้มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังความเป็นมุสลิมที่ดี การรักษาคุณค่าอิสลาม และการสืบทอดอัตลักษณ์มลายู ปัตตานี (Yasingo et al., 2022; Situmeang & Zikir, 2024; Yunariono, 2025) ขณะเดียวกัน บริบทของพื้นที่ชายแดนได้ยังทำให้ตาดิกามีความหมายมากกว่าสถาบันการศึกษา เพราะเกี่ยวข้องกับความยุติธรรมทางการศึกษา ความไว้วางใจของชุมชน และการอ้างพื้นที่ทางภาษาและวัฒนธรรมท่ามกลางแรงกดดันจากนโยบาย

รัฐและความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ (Pherali, 2021) ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาตาดีกาในยุคดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ จึงไม่อาจพิจารณาเฉพาะมิติของเทคโนโลยีหรือประสิทธิภาพการสอนเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาว่าเทคโนโลยีจะถูกนำมาใช้เพื่อเสริมพลังครู การเรียนรู้ทางศาสนา ภาษา อัตลักษณ์ และชุมชนได้อย่างไร โดยไม่ลดทอนแก่นของการศึกษาอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอเกี่ยวกับการบูรณาการ ICT ในโรงเรียนอิสลามไทย ที่ต้องดำเนินควบคู่กับคุณธรรมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Binsaleh & Binsaleh, 2021)

ประเด็นแรก ผลการวิจัยพบว่า ตาดีกามีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม ทั้งด้านอหฺมาณ อัคลาค การปฏิบัติศาสนกิจ ภาษา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งให้เห็นว่าเป้าหมายของตาดีกาไม่ได้จำกัดอยู่กับการผลิตผู้เรียนให้มีความรู้ทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการหล่อหลอม “ตัวตนของผู้เรียน” ให้เชื่อมโยงกับครอบครัว มัสยิด ชุมชน และอัตลักษณ์มลายูมุสลิม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานศึกษาที่ระบุว่า ตาดีกาในภาคใต้ มีบทบาทในการปลูกฝังหลักคำสอนอิสลาม พิกห์ คุณธรรม และการเป็นมุสลิมที่ดี รวมถึงเป็นกลไกสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์มลายูปัตตานีผ่านศาสนาและภาษา (Yasingo et al., 2022; Situmeang & Zikir, 2024; Yunariono, 2025) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ช่วยขยายข้ออภิปรายดังกล่าวให้เห็นชัดเจนว่า ในบริบทอำเภอรามัน เป้าหมายของตาดีกาไม่ได้เป็นเพียงเป้าหมายทางศาสนาในระดับปัจเจก แต่เป็นเป้าหมายทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการธำรงภาษา อักษรยาวี ความทรงจำร่วม และความมั่นคงของชุมชน โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่ชายแดนใต้ที่ประเด็นการศึกษา ศาสนา ภาษา และความยุติธรรมทางสังคมมีความเกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่น (Pherali, 2021) ในอีกด้านหนึ่ง ข้อค้นพบนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาผู้เรียนในตาดีกายุคปัจจุบันไม่ควรหยุดอยู่กับการถ่ายทอดหรือการท่องจำความรู้ทางศาสนาเท่านั้น แต่ควรเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนเข้าใจศาสนาอย่างมีความหมาย สามารถตั้งคำถาม เรียนรู้ผ่านบทสนทนา และเชื่อมโยงหลักศาสนากับชีวิตร่วมสมัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Altinyelken (2021) ที่ชี้ว่าการศึกษาอิสลามนอกระบบจำเป็นต้องพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และเป็นพื้นที่ปลอดภัยต่อการเรียนรู้ของเยาวชนมุสลิม การพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวมในตาดีกาจึงควรถูกเข้าใจในฐานะการสร้างสมดุลระหว่างการเป็นมุสลิมที่ดี การเป็นสมาชิกของชุมชนมลายูมุสลิม และการเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมร่วมสมัยได้โดยไม่สูญเสียรากฐานของตนเอง

ประเด็นที่สอง แนวปฏิบัติที่ดีของตาดีกา เช่น การเชื่อมโยงบทเรียนกับวิถีชีวิต การเริ่มต้นด้วยสลาม และดุอา การสอนแบบค่อยเป็นค่อยไปและทบทวนซ้ำ การใช้ภาษามลายู อักษรยาวี และภาษาอาหรับ ตลอดจนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ซึ่งให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ของตาดีกามีลักษณะเป็น “การเรียนรู้เชิงสัมพันธ์” มากกว่าการถ่ายทอดเนื้อหาเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ความรู้ทางศาสนาไม่ได้ถูกส่งต่อผ่านคำอธิบายของครูเท่านั้น แต่ถูกหล่อหลอมผ่านบรรยากาศ ความใกล้ชิด แบบอย่าง การใช้ภาษา การฝึกปฏิบัติซ้ำ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครอบครัว มัสยิด และชุมชน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาอิสลามฐานชุมชน ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมของครอบครัว ผู้นำศาสนา และชุมชนในการกำหนดคุณค่าและทิศทางของการศึกษา (Noor et al., 2024; Aris et al., 2023) ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานศึกษาตาดีกาในภาคใต้ที่ชี้ว่า ตาดีกามีบทบาทในการธำรงหลักคำสอนอิสลาม อัตลักษณ์มลายู และภาษาของชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน (Situmeang & Zikir, 2024; Yunariono, 2025) อย่างไรก็ตาม กรณีตาดีกาในอำเภอรามันช่วยขยายข้ออภิปรายนี้ให้เห็นว่า ชุมชนไม่ได้เป็นเพียงแหล่งสนับสนุนหรือฉากหลังของการเรียนรู้ แต่เป็นพื้นที่ที่ร่วมกำกับความหมายของการศึกษา ทั้งในมิติศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม การเริ่มต้นด้วยสลามและดุอาจึงไม่ใช่เพียงกิจวัตรก่อนเรียน หากเป็นการสร้างพื้นที่ทางจิตวิญญาณและความไว้วางใจ ส่วนการใช้ยาวีและภาษาอาหรับก็ไม่ได้เป็นเพียงเทคนิคทางภาษา แต่เป็นการเชื่อมผู้เรียน

กับรากฐานทางศาสนาและอัตลักษณ์ของชุมชน ในแง่หนึ่ง แนวปฏิบัติที่ดีของตาดิกาก็ไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงวิธีสอนแบบดั้งเดิม หากเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลอมรวมศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ของชุมชนเข้าด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Altinyelken (2021) ที่ชี้ว่าการศึกษาอิสลามร่วมสมัยควรเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนเข้าใจศาสนาอย่างมีความหมาย ผ่านการสนทนา การคิด และการเชื่อมโยงหลักศาสนากับชีวิตจริง มากกว่าการเรียนรู้แบบท่องจำเพียงอย่างเดียว

ประเด็นที่สาม ความท้าทายของตาดิกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้อยู่ที่การขาดทักษะดิจิทัลของครูเพียงอย่างเดียว แต่เป็นความท้าทายเชิงคุณค่า จริยธรรม และความชอบธรรมของการใช้เทคโนโลยีในบริบทการศึกษาอิสลาม ผลการวิจัยที่พบว่า ครูตาดิกามีความสนใจต่อ AI แต่ยังไม่มั่นใจว่าจะเริ่มใช้อย่างไร และกังวลต่อความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา และผลกระทบต่อผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยด้าน AI in Education ที่ชี้ว่า AI มีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การออกแบบกิจกรรม และการเพิ่มประสิทธิภาพการสอน แต่ขณะเดียวกันก็มาพร้อมความเสี่ยงด้านอคติ ความถูกต้องของข้อมูล ความเป็นส่วนตัว ความโปร่งใส และความรับผิดชอบทางจริยธรรม (Nguyen et al., 2022; Holmes et al., 2021; Kamalov et al., 2023; Giannakos et al., 2024) อย่างไรก็ตาม กรณีของตาดิกาในอำเภอรามันชี้ให้เห็นมิติที่ลึกกว่าการอภิปรายเรื่อง AI ในการศึกษาทั่วไป กล่าวคือ การใช้ AI ไม่ได้ถูกประเมินเพียงว่า “ช่วยสอนได้ดีหรือไม่” แต่ต้องพิจารณาว่า “สอดคล้องกับหลักศาสนาและอศลาหรือไม่” “ครูยังคงเป็นผู้กำกับความหมายของการเรียนรู้หรือไม่” และ “ชุมชนให้ความไว้วางใจต่อการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวหรือไม่” ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ Mouta et al. (2025) ที่ชี้ว่า จริยธรรม AI ในการศึกษายังมีจุดบอดด้านวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม และบริบททางสังคม จึงไม่ควรใช้กรอบจริยธรรมแบบสากลเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงคุณค่าของชุมชน ในบริบทตาดิกา ครูจึงไม่ควรถูกพัฒนาเพียงให้เป็น “ผู้ใช้เครื่องมือ AI” แต่ควรได้รับการพัฒนาให้เป็น “ผู้กลั่นกรองเชิงจริยธรรมและศาสนา” ที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ตั้งคำถามต่อผลลัพธ์ของ AI คัดเลือกสื่ออย่างเหมาะสม และกำกับการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับหลักการอิสลาม บทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ Ng et al. (2023) และ Zhang and Zhang (2024) ที่เห็นว่าครูยุค AI ต้องมีทั้งสมรรถนะดิจิทัล ความเข้าใจเชิงจริยธรรม และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้น การพัฒนา AI สำหรับตาดิกาจึงไม่ควรเริ่มจากคำถามว่า “จะนำ AI มาใช้อย่างไรให้ทันสมัย” แต่ควรเริ่มจากคำถามว่า “จะใช้ AI อย่างไรให้เสริมครู เสริมศาสนา เสริมอศลา และไม่ลดทอนความไว้วางใจของชุมชน”

ประเด็นที่สี่ บริบทพื้นที่ชายแดนใต้ทำให้การพัฒนาตาดิกาในยุคปัญญาประดิษฐ์มีความซับซ้อนมากกว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาทั่วไป เพราะตาดิกาไม่ได้ดำรงอยู่ในฐานะหน่วยจัดการเรียนรู้ที่แยกขาดจากชุมชน หากแต่เป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงศาสนา ภาษา อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมลายูมุสลิมกับโครงสร้างทางสังคมที่กว้างกว่า การใช้ภาษามลายู อักษรยาวี และภาษาอาหรับในตาดิกาจึงไม่ได้เป็นเพียงเทคนิคการสอนหรือเครื่องมือสื่อสาร แต่เป็นกลไกในการธำรงความทรงจำทางวัฒนธรรม ความต่อเนื่องของอัตลักษณ์ และความมั่นคงทางจิตวิญญาณของชุมชน ข้อค้นพบนี้ทำให้เห็นว่า การออกแบบเทคโนโลยีหรือ AI สำหรับตาดิกาไม่อาจใช้แนวทางเดียวกับการศึกษาในระบบทั่วไปได้โดยตรง เพราะ AI อาจสะท้อนอคติทางภาษ วัฒนธรรม และข้อมูลของกระแสหลัก หากไม่มีการออกแบบให้สอดคล้องกับภูมิหลังของผู้เรียนและคุณค่าของชุมชน (Alzahrani, 2024; Filiz et al., 2025; Daher, 2025; Nguyen et al., 2022) ดังนั้น การพัฒนาตาดิกาในยุค AI จึงไม่ควรถูกทำให้เป็นเพียงกระบวนการ “ดิจิทัลไลซ์” การเรียนการสอน แต่ควรเป็นการออกแบบเทคโนโลยี

ที่เคารพภาษา ศาสนา อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ของชุมชน กล่าวอีกนัยหนึ่ง AI ควรถูกนำมาใช้เพื่อเสริมพลังการเรียนรู้และการธำรงอัตลักษณ์ ไม่ใช่ทำให้ตาค่อย ๆ สูญเสียความเป็นพื้นที่ชีวิตของชุมชนมลายูมุสลิม

ประเด็นที่ห้า จากข้อค้นพบทั้งหมดสามารถเสนอกรอบคิดในการพัฒนาตาดิกายุคปัญญาประดิษฐ์ในชื่อ “AI-Islamic Community-Based Tadika Management” ซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดว่า การพัฒนาตาดิกาไม่ควรเริ่มจากเทคโนโลยีเป็นศูนย์กลาง แต่ควรเริ่มจากแก่นของการศึกษาอิสลาม อัตลักษณ์ของชุมชน และบทบาทของครูในฐานะผู้ขัดเกลาผู้เรียน กรอบคิดนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การธำรงแก่นของการศึกษาอิสลามและอัตลักษณ์มลายูมุสลิม 2) การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและ AI ของครูตาดิกา 3) การใช้ชุมชนเป็นฐานในการกำกับทิศทางการเปลี่ยนแปลง และ 4) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักศาสนา องค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่า ครูยุค AI จำเป็นต้องมีสมรรถนะที่ผสมความรู้ด้านเทคโนโลยี วิธีสอน เนื้อหา จริยธรรม และความเข้าใจผลกระทบของ AI ต่อผู้เรียน (Ng et al., 2023; Hava & Babayigit, 2024; Zhang & Zhang, 2024; Tondeur et al., 2023) ขณะเดียวกัน การพัฒนาเทคโนโลยีในสถานศึกษาควรเปิดพื้นที่ให้ครู ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา และชุมชนร่วมกำหนดทิศทางและตรวจสอบการใช้ข้อมูลหรือ AI เพื่อไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถูกกำหนดจากภายนอกหรือรวมศูนย์อยู่ที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเพียงกลุ่มเดียว (Kurniawan & Nurdin, 2023; Kultsum et al., 2021; Timotheou et al., 2022) ดังนั้น กรอบคิดนี้จึงเสนอว่า การพัฒนาตาดิกาในยุค AI มิใช่การเปลี่ยนตาดิกาให้เป็นโรงเรียนดิจิทัลเต็มรูปแบบ แต่เป็นการทำให้ตาดิกาสามารถใช้ AI อย่างรู้เท่าทัน มีจริยธรรม และอยู่ภายใต้การกำกับของครู ศาสนา และชุมชน เพื่อให้เทคโนโลยีทำหน้าที่เสริมศรัทธา อัคลาค ภาษา และอัตลักษณ์ของผู้เรียน มากกว่าจะเข้ามาแทนที่ความสัมพันธ์และคุณค่าที่เป็นหัวใจของตาดิกา

การจัดการศึกษาตาดิกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรถูกทำความเข้าใจเพียงในมิติของการเพิ่มเครื่องมือดิจิทัลหรือการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีของครูเท่านั้น หากแต่ต้องมองเป็นกระบวนการจัดการความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ภาษา อัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ของชุมชน และความชอบธรรมทางจริยธรรมไปพร้อมกัน ข้อค้นพบจากอำเภอรามันสะท้อนว่า ตาดิกามีพลังสำคัญอยู่ที่การเป็นพื้นที่หล่อหลอมศรัทธา อัคลาค ภาษา และวิถีชีวิตของเด็กมลายูมุสลิม ดังนั้น AI จึงควรถูกนำมาใช้ในฐานะเครื่องมือสนับสนุนครูและชุมชน ไม่ใช่เครื่องมือที่เข้ามาแทนที่บทบาทของครูหรือทำให้การเรียนรู้ทางศาสนาถูกลดทอนเหลือเพียงเนื้อหาดิจิทัล กรอบคิด “AI-Islamic Community-Based Tadika Management” จึงเสนอให้การพัฒนาตาดิกาตั้งอยู่บนสมดุลระหว่างการเปิดรับเทคโนโลยีกับการธำรงแก่นของการศึกษาอิสลาม โดยมีครูเป็นศูนย์กลางเชิงจริยธรรม ชุมชนเป็นฐานกำกับทิศทาง และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมพลังการเรียนรู้ การพัฒนาตาดิกาในอนาคตจึงควรมุ่งสร้างระบบสนับสนุนที่ช่วยให้ครูใช้ AI อย่างรู้เท่าทัน มีจริยธรรม และสอดคล้องกับบริบทศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้ตาดิกายังคงเป็นพื้นที่ชีวิตของชุมชนมลายูมุสลิมที่สามารถดำรงรากฐานของตนเอง ขณะเดียวกันก็ปรับตัวต่อโลกสมัยใหม่ได้อย่างมีความหมาย

## บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ตาดิกาในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่สอนศาสนาอิสลามระดับพื้นฐานสำหรับเด็กมลายูมุสลิมเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ชีวิตของชุมชนที่เชื่อมโยงศาสนา ภาษา อัตลักษณ์ ครอบครัวยุคใหม่ และความสัมพันธ์ทางสังคมเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่น ตาดิกาจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในการปลูกฝัง

อิหม่าม อักลาค และการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการอ้างภาษามลายู อักษรยาวี และความ เป็นมลายูมุสลิมของผู้เรียนในบริบทพื้นที่ชายแดนใต้

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายของตาดิกามุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม โดยไม่ได้จำกัดอยู่ที่การให้ ความรู้ทางศาสนา แต่ครอบคลุมการหล่อหลอมจิตใจ พฤติกรรม ความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น แนว ปฏิบัติที่ดีของตาดิกา เช่น การเชื่อมโยงบทเรียนกับชีวิตจริง การเริ่มต้นด้วยสลามและดุอา การสอนแบบค่อย เป็นค่อยไปและทบทวนซ้ำ การใช้ภาษามลายู อักษรยาวี และภาษาอาหรับ รวมถึงการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ล้วนสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ในตาดิกาเกิดขึ้นผ่านความสัมพันธ์ แบบอย่าง การปฏิบัติ และบรรยากาศทาง ศาสนา มากกว่าการถ่ายทอดเนื้อหาเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ทำให้ตาดิกาต้องเผชิญความท้าทายใหม่ ทั้งด้านสมรรถนะ ดิจิทัลของครู ความถูกต้องของข้อมูล ความเหมาะสมทางศาสนา การรักษาบทบาทของครูในฐานะผู้ขัดเกลา ผู้เรียน และความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมจากชุมชน ความท้าทายเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาตาดิกา ไม่อาจมุ่งเพียงการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน แต่ต้องพิจารณาว่าเทคโนโลยีดังกล่าวสอดคล้อง กับหลักศาสนา อักลาค ภาษา อัตลักษณ์ และความไว้วางใจของชุมชนหรือไม่

ดังนั้น การพัฒนาการจัดการศึกษาตาดิกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ควรตั้งอยู่บนสมดุลระหว่างการเปิดรับ เทคโนโลยีกับการรักษาแก่นของการศึกษาอิสลาม AI ควรถูกใช้ในฐานะเครื่องมือที่ช่วยเสริมพลังครูในการออกแบบ การเรียนรู้ สร้างสื่อ และพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน แต่ไม่ควรเข้ามาแทนที่บทบาทของครูในฐานะผู้ให้ แบบอย่างทางศรัทธา คุณธรรม และการดำเนินชีวิต กรอบคิด “AI-Islamic Community-Based Tadika Management” จึงเสนอให้การพัฒนาตาดิกาอาศัย 4 ฐานสำคัญ ได้แก่ การอ้างแก่นของการศึกษาอิสลาม การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและ AI ของครู การใช้ชุมชนเป็นฐานกำกับทิศทาง และการใช้เทคโนโลยีอย่างมี จริยธรรม

ตาดิกาในยุคปัญญาประดิษฐ์ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนตนเองให้เป็นโรงเรียนดิจิทัลเต็มรูปแบบ หากแต่ควร พัฒนาให้สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน เหมาะสม และอยู่ภายใต้กรอบคุณค่าของศาสนาและชุมชน การ พัฒนาที่มีความหมายจึงไม่ใช่การทำให้ตาดิกาทันสมัยเพียงภายนอก แต่คือการทำให้ตาดิกายังคงเป็นพื้นที่บ่ม เพาะศรัทธา อักลาค ภาษา และอัตลักษณ์ของเด็กมลายูมุสลิม พร้อมกับสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงของ โลกสมัยใหม่ได้อย่างมั่นคงและมีทิศทาง

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (สำหรับตาดิกา)

#### 1. พัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง

ควรส่งเสริมการพัฒนาครูทั้งด้านเนื้อหาศาสนา วิธีการสอน และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดย เน้นการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชนครู

#### 2. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน

ควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อเสริมสร้าง ประสบการณ์จริงและความรับผิดชอบทางสังคม

#### 3. รักษาและพัฒนาอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรม



ควรส่งเสริมการใช้ภาษามลายู (อักษรยาวี) และภาษาอาหรับควบคู่กัน เพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

#### 4. ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับบริบทศาสนา

ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในฐานะเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมทางศาสนาและบริบทของผู้เรียนเป็นสำคัญ

#### 2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

##### 1. สนับสนุนทรัพยากรและระบบพัฒนาตาดิกา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณ สื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง

##### 2. ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ

ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างตาดิกา โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรศาสนา เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และพัฒนาการจัดการศึกษา

#### 3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาตาดิกาในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาองค์ความรู้ในระดับที่กว้างขึ้น

2. ควรมีการวิจัยที่พัฒนารูปแบบการบูรณาการเทคโนโลยี โดยเฉพาะ AI ที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาอิสลาม

3. ควรมีการศึกษาผลลัพธ์ของผู้เรียนในระยะยาว ทั้งในด้านคุณธรรม พฤติกรรม และการมีส่วนร่วมในสังคม

## เอกสารอ้างอิง

- Ali, K., Sunil, S., Gupta, N., Glanville, R., Vanishree, T., Al-Maweri, S., & Khtib, A. (2025). Bridging classrooms and communities: The transformative impact of community-based dental education on the learning experiences of undergraduate students. *European Journal of Dental Education*, 29, 367–376. <https://doi.org/10.1111/eje.13076>
- Altinyelken, H. (2021). Critical thinking and non-formal Islamic education: Perspectives from young Muslims in the Netherlands. *Contemporary Islam*, 15, 267–285. <https://doi.org/10.1007/s11562-021-00470-6>
- Alzahrani, A. (2024). Unveiling the shadows: Beyond the hype of AI in education. *Heliyon*, 10. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e30696>
- Binsaleh, S., & Binsaleh, M. (2020). 4P-2E model: Teaching and learning process through ICT integration for private Islamic schools in Thailand. *Asian Journal of University Education*, 16(4), 71–81.
- Daher, R. (2025). Integrating AI literacy into teacher education: A critical perspective paper. *Discover Artificial Intelligence*, 5. <https://doi.org/10.1007/s44163-025-00475-7>
- Filiz, O., Kaya, M., & Adiguzel, T. (2025). Teachers and AI: Understanding the factors influencing AI integration in K–12 education. *Education and Information Technologies*, 30, 17931–17967. <https://doi.org/10.1007/s10639-025-13463-2>
- Giannakos, M., Azevedo, R., Brusilovsky, P., Cukurova, M., Dimitriadis, Y., Leo, D., Järvelä, S., Mavrikis, M., & Rienties, B. (2024). The promise and challenges of generative AI in education. *Behaviour & Information Technology*, 44, 2518–2544. <https://doi.org/10.1080/0144929x.2024.2394886>
- Hava, K., & Babayigit, Ö. (2024). Exploring the relationship between teachers' competencies in AI-TPACK and digital proficiency. *Education and Information Technologies*, 30, 3491–3508. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12939-x>
- Aris, A., Suteja, S., & Winarso, W. (2023). Implementation and evaluation of a community-based learning model in Islamic education. *Edukasi Islami: Jurnal Pendidikan Islam*, 12(2). <https://doi.org/10.30868/ei.v12i02.5134>
- Holmes, W., Porayska-Pomsta, K., Holstein, K., Sutherland, E., Baker, T., Shum, S., Santos, O., Rodrigo, M., Cukurova, M., Bittencourt, I., & Koedinger, K. (2021). Ethics of AI in education: Towards a community-wide framework. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 32, 504–526. <https://doi.org/10.1007/s40593-021-00239-1>
- Kamalov, F., Santandreu Calonge, D., & Gurrib, I. (2023). New era of artificial intelligence in education: Towards a sustainable multifaceted revolution. *Sustainability*, 15(16), 12451. <https://doi.org/10.3390/su151612451>



- Kultsum, U., Parinduri, M., & Karim, A. (2021). Comparative studies between public and private Islamic schools in the era of globalization. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 11(1). <https://doi.org/10.11591/ijere.v11i1.22182>
- Kurniawan, A., & Nurdin, D. (2023). The collapse of democratic principles in implementing school-based management in Islamic elementary schools during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Education and Practice*, 11(2). *Conscientia Beam*, vol. 11(2), pages 180-193.
- Mouta, A., Torrecilla-Sánchez, E. M., & Pinto-Llorente, A. M. (2025). Comprehensive professional learning for teacher agency in addressing ethical challenges of AIED: Insights from educational design research. *Education and Information Technologies*, 30, 3343–3387. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12946-y>
- Ng, D., Leung, J., Su, J., Ng, R., & Chu, S. (2023). Teachers' AI digital competencies and twenty-first century skills in the post-pandemic world. *Educational Technology Research and Development*, 71, 137–161. <https://doi.org/10.1007/s11423-023-10203-6>
- Nguyen, A., Ngo, H., Hong, Y., Dang, B., & Nguyen, B. (2022). Ethical principles for artificial intelligence in education. *Education and Information Technologies*, 28, 4221–4241. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11316-w>
- Noor, A., et al. (2024). Community-based Islamic education: Democratizing learning. *Wacana Judaica*. <https://journal.uny.ac.id/index.php/wuny/article/view/76362>
- Pherali, T. (2021). Social justice, education and peacebuilding: Conflict transformation in Southern Thailand. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 53, 710–727. <https://doi.org/10.1080/03057925.2021.1951666>
- Situmeang, M., & Zikir, A. (2024). Peran Tadika (Taman Didikan Kanak-Kanak) dalam mempertahankan nilai-nilai keislaman dan identitas Melayu di Pattani, Thailand Selatan. *Jurnal Riset dan Pengabdian Masyarakat*. <https://doi.org/10.22373/jrpm.v4i1.3075>
- Timotheou, S., Miliou, O., Dimitriadis, Y., Sobrino, S., Giannoutsou, N., Cachia, R., Monés, A., & Ioannou, A. (2022). Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools' digital capacity and transformation: A literature review. *Education and Information Technologies*, 28, 6695–6726. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11431-8>
- Tondeur, J., Howard, S., Van Zanten, M., Gorissen, P., Van Der Neut, I., Uerz, D., & Kral, M. (2023). The HeDiCom framework: Higher education teachers' digital competencies for the future. *Educational Technology Research and Development*. <https://doi.org/10.1007/s11423-023-10193-5>
- Yasingo, I., Osman, R., & Mohammed, F. (2022). The challenges kindergarten “Tadika” in southern Thailand to study Islamic education. *Al Hikmah International Journal of Islamic Studies and Human Sciences*. <https://doi.org/10.46722/hikmah.v5i3i>

- 
- Yunariono, B. (2025). The role of educational institutions in preserving the Malay language: Insights from the Patani ethnic community in southern Thailand. *Communications in Humanities and Social Sciences*. <https://doi.org/10.21924/chss.5.1.2025.98>
- Zhang, J., & Zhang, Z. (2024). AI in teacher education: Unlocking new dimensions in teaching support, inclusive learning, and digital literacy. *Journal of Computer Assisted Learning*, 40, 1871–1885. <https://doi.org/10.1111/jcal.12988>

## บทความวิจัย

## ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1

สาธิตี ปือราเฮง<sup>1</sup>, มุห์หมัดสุหมี เฮงยามา<sup>2</sup><sup>1</sup>บัณฑิตศึกษา, บัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา<sup>2</sup>ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Email: 736796007@yru.ac.th

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลอร์นิงที่พฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เพื่อประเมินพฤติกรรมมารยาทในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางตามเกณฑ์ร้อยละ 80 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลอร์นิง 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลอร์นิง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 39 คน คือ สุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลอร์นิงที่ส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน 2) แบบประเมินมารยาทที่ดิงามของนักเรียนตามแบบอิสลาม 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ  $E1/E2 = 82.37/85.38$  สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) มารยาทที่ดิงามตามแบบอิสลามมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 86.80 ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรายวิชาอัลลอคลาก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลาก โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.56$ , S.D. = 0.63)

คำสำคัญ: ไมโครเลอร์นิง, อัลลอคลาก, จริยธรรม

RESEARCH

## The Learning Management by Using Microlearning to Enhance to Islamic Principles Daily Islamic Manners Practice for Intermediate Islamic Studies Stage Students, Year 1

Sahudi Bueraheng<sup>1</sup>, Muhammadsuhaimi Haengyama<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Master's Degree Student in Islamic Studies Teaching, Faculty of Education, Yala Rajabhat University

<sup>2</sup> Asst. Prof. Dr., Master of Education Program in Teaching Islamic Education, Yala Rajabhat University

Email: 736796007@yru.ac.th

### Abstract

This research aimed to: 1) develop and evaluate the efficiency of micro-learning lesson plans promoting daily etiquette behaviors among Grade 1 Islamic Middle Education students against the 80/80 standard criterion; 2) assess students' daily etiquette behavioral performance against the 80% criterion; 3) compare students' learning achievement before and after micro-learning instruction; and 4) evaluate student satisfaction toward the micro-learning approach.

The sample consisted of 39 students from one Grade 1 Islamic Middle Education classroom (class 1/4) at Azizstan Foundation School, Na Pradu Subdistrict, Khok Pho District, during the second semester. Research instruments included: 1) micro-learning lesson plans promoting daily etiquette behaviors; 2) an Islamic etiquette behavior assessment form; 3) a learning achievement test; and 4) a student satisfaction questionnaire. Statistics used were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The findings revealed that: 1) the efficiency of the lesson plans was  $E1/E2 = 82.37/85.38$ , exceeding the established criterion; 2) Islamic etiquette behavior had a mean score of 86.80%, passing the set criterion; 3) post-test learning achievement in the Al-Akhlaq subject was significantly higher than pre-test scores at the .001 level of statistical significance; and 4) student satisfaction toward the micro-learning based Al-Akhlaq instruction was at the highest level ( $\bar{X} = 4.56$ , S.D. = 0.63).

**Keyword:** Micro-learning, Akhlaq, Ethics



## บทนำ

อิสลามให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อหลักจริยธรรม ซึ่งถือเป็นแก่นสารสำคัญที่แทรกซึมอยู่ในทุกบทบัญญัติทั้งด้านคำสั่งใช้และข้อห้าม โดยมุ่งหล่อหลอมมนุษย์ให้มีความงดงามทั้งทางจิตใจและพฤติกรรม จริยธรรมจึงเป็นรากฐานสำคัญของสังคมมุสลิมที่นำไปสู่ความสงบสันติ ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้า หลักจริยธรรมในอิสลามหรือคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการยาตรา เรียกรวมว่า “อิหฺซาน” ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของการปฏิบัติที่งดงามในชีวิตประจำวัน เช่น ความซื่อสัตย์ ความสุภาพอ่อนน้อม การให้เกียรติผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีเมตตา อัลกุรอานได้กล่าวยืนยันถึงคุณลักษณะอันประเสริฐด้านจริยธรรมไว้อย่างชัดเจนว่า

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ (القلم: 4)

ความว่า “และแท้จริงเจ้าเป็นผู้ที่ตั้งมั่นอยู่บนอุปนิสัยอันยิ่งใหญ่”

(อัลเกาะลัม: 4)

และอัลลอฮ์ทรงตรัสว่า ﷻ

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرٌ (الأحزاب: 21)

ความว่า “แท้จริงแล้วในตัวของท่านรอซูล ﷻ นั้นมีแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้ที่หวังจะพบกับ (พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และวันอาคิเราะฮ์) และได้รำลึก ถึงพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ อย่างมากมาย”  
(อัลอะห์ซาบ: 21)

หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ โดยเฉพาะการปลูกฝังมารยาทและจริยธรรมตามหลักอิสลามผ่านสาระการเรียนรู้อัลอะคลาก อย่างไรก็ตาม สาระการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นเนื้อหาที่เน้นการนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จึงเป็นความท้าทายสำหรับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม หากขาดเทคนิคการสอนและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทและความสนใจของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ครูผู้สอนอัลอะคลากระดับชั้นอิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 1 พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังคงเน้นการบรรยาย ขาดสื่อการสอนที่ดึงดูดความสนใจ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการคิด วิเคราะห์ การสื่อสาร และการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลของผู้เรียนในปัจจุบันยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ไมโครเลิร์นนิ่ง (Microlearning) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่นำเสนอเนื้อหาในลักษณะสั้น กระชับ และตรงประเด็น สามารถตอบสนองพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การใช้ไมโครเลิร์นนิ่งสามารถช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การนำรูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้สาระอัลอะคลาก จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการแก้ปัญหาดังกล่าว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1

โรงเรียนมูลนิธิอาชีวะสถาน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำหลักอัลอะลาคไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลอร์นิงที่ส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อประเมินพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางตามเกณฑ์ร้อยละ 80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลอะลาคของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลอร์นิง
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลอร์นิง

### วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่เป็นระบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่พึงตามแบบอิสลาม โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนระดับอิสลามศึกษาตอนกลางชั้นปีที่ 1 โรงเรียนโรงเรียนมูลนิธิอาชีวะสถาน ตำบลนาประดู่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดปัตตานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 จำนวน 161 คน จาก 4 ห้องเรียน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 39 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้วิธีการจับฉลากห้องเรียนในกล่องแล้วจับฉลากขึ้นมา 1 ครั้ง ได้นักเรียนห้อง 1/4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอะลาค โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนระดับอิสลามศึกษาตอนกลางชั้นปีที่ 1 ประกอบด้วย 7 แผน ๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งแบบประเมินมารยาทที่พึงตามของนักเรียนตามแบบอิสลาม อีกทั้งยังมีแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 40 ข้อ ที่เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยข้อสอบมีคุณภาพดังนี้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.02 ค่าความยากง่าย 0.14-0.77 ค่าอำนาจจำแนก 0.37-0.82 และค่าความเชื่อมั่น 0.87 และแบบสอบถามความพึงพอใจจำนวน 10 ข้อ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนหลังจากทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้เริ่มต้นโดยการกำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอะลาค โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนระดับอิสลามศึกษาตอนกลางชั้นปีที่ 1 และจุดประสงค์ของการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษา ต่อมาผู้วิจัยได้ศึกษาดำเนินการเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนามารยาทที่พึงตามแบบอิสลามที่ตั้งไว้ในขั้นตอนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผนการศึกษา โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันตามแบบอิสลามและแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อสามารถวัดผลได้ชัดเจนเมื่อแผนการจัดการเรียนรู้พร้อมแบบประเมินทั้งสองและแบบประเมินมารยาทและแบบสอบถามความพึงพอใจถูกสร้างขึ้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้พร้อมแบบประเมินพร้อมแบบสอบถามความพึงพอใจดังกล่าวต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยเพื่อขอข้อเสนอแนะในด้านเนื้อหา ภาษา และรูปแบบของแผนการจัดการ

เรียนรู้ หลังจากนั้นจึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินและแบบสอบถามความพึงพอใจมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ในส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินที่ได้รับการปรับปรุงแล้วถูกนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อทำการประเมินความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น เนื้อหา และภาษาที่ใช้ภายในแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมิน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือดังกล่าวนำมาใช้เพื่อให้การประเมินมีความเป็นมาตรฐานและสามารถให้คะแนนอย่างชัดเจน

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในปีการศึกษา 2568 ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre -Test) กับนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 40 ข้อ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและบันทึกคะแนนลงในใบบันทึกคะแนน
2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันทั้ง 7 แผน ตามลำดับ โดยทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบตามแผนต่าง ๆ ก่อน เมื่อเสร็จสิ้นการสอนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้แล้วทำการทดสอบระหว่างเรียนอีกครั้งเป็นแบบทดสอบชุดเดิม แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และบันทึกคะแนนลงในใบบันทึกคะแนน
3. เมื่อเสร็จสิ้นการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันทั้ง 7 แผนแล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Post-Test) โดยใช้แบบทดสอบชุดเดิมแล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และบันทึกคะแนนลงในใบบันทึกคะแนน
4. นำคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนระหว่างเรียนและคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผน ที่สอนโดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน ไปประมวลวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล
5. นำคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน คะแนนระหว่างเรียน และใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผน ที่สอนโดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน ไปประมวลวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล
6. ดำเนินการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลอ์ลาก โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนามารยาทที่อิงตามแบบอิสลามโดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน
7. นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่สร้าง ขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าอิสระกับนักเรียนระดับอิสลามศึกษาตอนกลางชั้นปีที่ 1 โรงเรียนมุลนิธิอาชีชสถาน ที่เรียนในรายวิชาอัลอ์ลาก จำนวน 1 ห้อง รวม 39 คน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และประเมิน

### การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

ในส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ โดยการแจกแจงความถี่ (F) และร้อยละ (%)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหาร ในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลเป็นรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครู ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลโดยวิธีการวิเคราะห์ตัวประกอบสำคัญ (Principal Components) แล้วหมุนแกนแบบอโรคอนอล ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax) โดยการรวบรวมประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล

### ผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนามารยาทที่อิงตามแบบอิสลามโดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นึ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

#### 1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลอร์นึ่ง

โดยการวิเคราะห์สัดส่วนคะแนนเฉลี่ยร้อยละของคะแนนระหว่างเรียนและคะแนน ร้อยละของคะแนนหลังเรียน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

**ตาราง 1** ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นึ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1

| n  | กระบวนการเรียนรู้<br>คะแนนเต็ม | $\bar{x}$ | $E_1$ | ผลลัพธ์การเรียนรู้<br>คะแนนเต็ม | $\bar{x}$ | $E_2$ |
|----|--------------------------------|-----------|-------|---------------------------------|-----------|-------|
| 39 | 70                             | 58.06     | 82.37 | 40                              | 34.15     | 85.38 |

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นึ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 เท่ากับ 82.37 ซึ่งค่าเป็นร้อยละ  $E_1$  และคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 85.38 ซึ่งเป็นค่าร้อยละ  $E_2$  ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้มีประสิทธิภาพเท่ากับ  $82.37/85.38$  สูงกว่าเกณฑ์

#### 2. พฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน

การวิเคราะห์ระดับแบบประเมินพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทที่อิงตามของนักเรียนตามแบบอิสลามโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นึ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

**ตาราง 2** ค่าร้อยละของพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ตามแบบ อิสลามการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นึ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1

| แบบประเมิน                                | จำนวนนักเรียน (n) | คะแนนเต็ม | $\bar{x}$ | S.D. | t      | p-value |
|-------------------------------------------|-------------------|-----------|-----------|------|--------|---------|
| พฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน | 39                | 140       | 115.84    | 2.10 | 11.387 | .000    |

\*\*\*p<.001



จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 มีมารยาทที่ตรงตาม แบบอิสลามโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 86.80 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

### 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลลากของนักเรียนก่อนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน

| การทดสอบ  | จำนวนนักเรียน (n) | $\bar{x}$ | S.D. | t      | p-value |
|-----------|-------------------|-----------|------|--------|---------|
| ก่อนเรียน | 39                | 28.39     | 3.32 | 16.270 | 0.000   |
| หลังเรียน | 39                | 38.58     | 64   |        |         |

\*\*\*p<.001

จากตารางที่ 3 พบว่าค่า t ที่คำนวณ = 10.41 ซึ่งมากกว่าค่า t จากตาราง = 1.6 แสดงว่า คะแนนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001

### 4. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง

การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนโดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เรียนโดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1

| ข้อที่ | ความพึงพอใจ                                                                                      | $\bar{x}$ | S.D. | ระดับ     |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|------|-----------|
| 1      | ครูชี้แจงกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน               | 4.54      | 0.63 | มากที่สุด |
| 2      | ครูใช้สื่อไมโครเลิร์นนิ่งช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้เร็วยิ่งขึ้น                             | 4.62      | 0.58 | มากที่สุด |
| 3      | ครูเอาใจใส่ ดูแล และให้คำแนะนำแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง                                            | 4.72      | 0.50 | มากที่สุด |
| 4      | ครูผู้สอนสรุปเนื้อหาเข้าใจ และตอบคำถามได้ตรงประเด็น                                              | 4.59      | 0.59 | มากที่สุด |
| 5      | เนื้อหาบทเรียนมีความง่ายเหมาะสมกับนักเรียน                                                       | 4.56      | 0.67 | มากที่สุด |
| 6      | การจัดการเรียนรู้โดยใช้ไมโครเลิร์นนิ่งช่วยให้นักเรียนสรุปความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง | 4.05      | 0.88 | มาก       |
| 7      | เนื้อหาที่น่าสนใจและสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน                                              | 4.64      | 0.62 | มากที่สุด |
| 8      | เนื้อหาสามารถส่งเสริมพฤติกรรมมารยาทในชีวิตจริง                                                   | 4.77      | 0.58 | มากที่สุด |
| 9      | กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งส่งเสริม                                            | 4.56      | 0.63 | มากที่สุด |

| ข้อที่    | ความพึงพอใจ                                                    | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับ     |
|-----------|----------------------------------------------------------------|-----------|------|-----------|
| 10        | พฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันของผู้เรียน           | 4.51      | 0.67 | มากที่สุด |
| 11        | เกณฑ์การประเมินมีความชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม                | 4.64      | 0.58 | มากที่สุด |
|           | ผลการประเมินสะท้อนความรู้และพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม |           |      |           |
| ค่าเฉลี่ย |                                                                | 4.56      | 0.63 | มากที่สุด |

จากตารางที่ 4 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ผู้เรียนมีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.56$ , S.D. = 0.63)

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นที่ได้รับการจัดเรียงลำดับจากความพึงพอใจสูงสุดไปหาความพึงพอใจต่ำสุด พบว่า ประเด็นที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูงสุดคือ การเรียนรู้ใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน ( $\bar{X} = 4.77$ , S.D. = 0.58) ครูเอาใจใส่ ดูแล และให้คำแนะนำแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง ( $\bar{X} = 4.72$ , S.D. = 0.50) ผลการประเมินสะท้อนความรู้และพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ( $\bar{X} = 4.64$ , S.D. = 0.58) และส่วนประเด็นที่นักเรียนมีความพึงพอใจต่ำสุดคือ เกณฑ์การประเมินมีความชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม ( $\bar{X} = 4.51$ , S.D. = 0.58)

### อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 เป็นไปตามสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนา และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และครบทุกองค์ประกอบของแผนการจัดการ เรียนรู้รายวิชาอัลลาก โดยใช้รูปแบบไมโครเลอร์นิง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 มีทั้งหมด 7 แผน ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะที่สำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ เครื่องมือ การวัดและประเมินผล และบันทึกหลังสอน สอดคล้องกับ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) อธิบายว่า แผนการสอนมีความหมายเช่นเดียวกันกับแผนการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้และการ วัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ชนาธิป พรกุล (2551) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เขียนไว้ล่วงหน้า ทำให้ผู้สอนมีความพร้อมและมั่นใจว่าจะสามารถสอนได้ บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้และดำเนินการสอนได้ราบรื่น ผู้วิจัยได้การศึกษา ของลัดดาวัลย์ คงสมบูรณ์ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาไมโครเลอร์นิง สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ไมโครเลอร์นิง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลการประเมินพฤติกรรมที่ติงามของนักเรียนตามแบบอิสลามที่มีต่อการเรียนรายวิชา อัลอัคลาก โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยร้อยละ 86.80 สะท้อนให้เห็นว่าการสอนโดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน มีส่วนช่วยในการปลูกฝัง มารยาทที่ติงามได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในรายวิชาอัลอัคลาก ซึ่งเน้นการสร้างจริยธรรม และคุณธรรมในชีวิตประจำวันของนักเรียน และสามารถนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ยังส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าของมารยาทตามหลักศาสนาอิสลามอย่างลึกซึ้งอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทา วัชรพัฒนกุล และ วาริรัตน์ แก้วอุไร เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับไมโครเลิร์นนิ่ง เรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความสนใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน ด้านปัจจัยนำเข้า ช่วยให้แสดงความคิด มีความสนใจ และเกิดความ กระตือรือร้นในการเรียนรู้ด้านกระบวนการช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย มีส่วนร่วมในการเรียน และพัฒนาทักษะทางสังคม และด้านผลผลิตนักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เข้าใจเนื้อหาได้ภายในเวลาสั้น เข้าถึงเนื้อหาได้รวดเร็ว และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับ ไมโครเลิร์นนิ่ง ที่นำมาใช้มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เฉพาะ เนื้อหาสั้นกระชับ ง่ายต่อการเรียนรู้ มีคำถาม มีสื่อเพื่อช่วย กระตุ้นการคิดหาคำตอบ ศยามน อินสะอาด (2564) ได้ให้ความหมายของไมโครเลิร์นนิ่ง (Microlearning) ไว้ว่า เป็นการส่งความรู้ขนาดเล็ก เน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบ “ไมโคร” หรือ การเรียนที่ละเอียดละน้อยในสภาพแวดล้อมของสื่อดิจิทัล สามารถส่งเสริมไปกับกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนอย่างดี “ไมโครเลิร์นนิ่ง” เป็นแนวคิดในการนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในข้อมูลขนาดเล็กซึ่งจะช่วยให้สามารถควบคุม สิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรายวิชาอัลอัคลากระหว่าง ก่อนเรียน และหลังเรียน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 พบว่า หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ดี เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างความเข้าใจ และฝึกให้นักเรียนมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมส่งผลให้นักเรียน ที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยนัน โดยหะ และมุหัมหมัดตอลาล แกมะ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียสาระการเรียนรู้อัลอัคลากเรื่องมารยาทในชีวิตประจำวันที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนิทานคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เป็นสื่อการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน เพราะมีสีสัน ภาพและเสียง ผู้เรียนสามารถเจรจาโต้ตอบกับคอมพิวเตอร์ได้ อีกทั้งเป็นประโยชน์ต่อบทเรียนที่สลับซับซ้อนเข้าใจยาก ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนกระจ่างชัดเจนขึ้น

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรายวิชาอัลอัคลากโดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ อย่างมีประสิทธิภาพในระดับสูงสุดซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิธาดา วอนกล้า (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้คำภาษาต่างประเทศใน ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยโมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $M = 4.72$ ,  $S.D.=0.45$ )

## สรุปผลการวิจัย

ผลสรุปการวิจัยดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อมารยาทที่อิงตามแบบอิสลาม โดยใช้รูปแบบโมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
2. พฤติกรรมด้านมารยาทที่อิงตามของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ตามแบบอิสลามที่มีต่อการเรียนรายวิชาอัลลากโดยใช้รูปแบบโมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อมารยาทที่อิงตามแบบอิสลามโดยใช้รูปแบบโมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001
4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน รายวิชาอัลลาก โดยใช้รูปแบบโมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

## ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะผลวิจัยนำผลวิจัยนำไปใช้

จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมโครเลิร์นนิ่ง สามารถส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติมารยาทในชีวิตประจำวันตามหลักอิสลามของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำมารยาทตามหลักอิสลามไปใช้ได้เหมาะสมและต่อเนื่อง ทั้งในโรงเรียน ครอบครัว และสังคม

1.2 ควรมีการติดตามและประเมินพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ หลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบโมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ที่แท้จริงและนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มี

1.3 ควรมีการศึกษาและปรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ใน 1 คาบเรียนอาจไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบโมโครเลิร์นนิ่งอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านการเรียนรู้ การปฏิบัติ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมโครเลิร์นนิ่ง ตามหลักอิสลามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม



---

2.2 ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ และคุณธรรม  
จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ, (2551). หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชนาธิป พรกุล. (2551). การออกแบบการสอน: การบูรณาการ การอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยนัน โดยหะ และมุหัมมัดตอลาล แกมะ (2563). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย สารการเรียนรู้อัลอัคลาก เรื่องมารยาทในชีวิตประจำวันที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. MENARA: Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI). (1)1. 27
- นัทชา วัชรพัฒนกุล และ วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2568). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน ร่วมกับไมโครเลิร์นนิ่ง เรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิด เชิงโน้ตทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี. 8(4), 809.
- ภิธาดา วอนกล้า (2566). การพัฒนาไมโครเลิร์นนิ่ง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้คำภาษาต่างประเทศ ใน ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ลัดดาวลีย์ คงสมบูรณ์. (2562). การพัฒนาไมโครเลิร์นนิ่ง สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 8(2), 51-62
- ศยามน อินสะอาด. (2064). การออกแบบไมโครเลิร์นนิ่งยุคดิจิทัล. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 16(20): 16–31.

## บทความวิจัย

## รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

วันพิชิต ศรีสุข<sup>1</sup>, ชยพล พุดยอด<sup>2</sup>, สุทธิศักดิ์ น้าทิพย์<sup>3</sup> และยุทธนา พรหมณี<sup>4</sup><sup>1</sup>อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์<sup>2</sup>รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนปัตตานี<sup>3</sup>รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนปัตตานี<sup>4</sup>ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส

Email: s\_wanpichit@hotmail.com

## บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทการจัดการความรู้ และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชน เก็บ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทการจัดการความรู้ ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีทางศาสนาระหว่างศาสนา มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่สองวิถี คือ วิถีชีวิตของอิสลาม และวิถีชีวิตของพุทธ ใช้ระบบเครือญาติในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและมีการรวมกลุ่มอาชีพ ส่วนบริบทด้านสุขภาพส่วนใหญ่จะใช้บริการจาก สถานพยาบาลของรัฐ มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้บริการแพทย์ทางเลือกควบคู่กันไป สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการ สื่อสารกันโดยตรง ส่วนการจัดเก็บความรู้ยังไม่มี การจัดเก็บความรู้ที่เป็นระบบสารสนเทศ หากแต่เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ใน ตัวบุคคล รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสม พบว่า ชุมชนควรมีวิสัยทัศน์การจัดการความรู้ ในลักษณะการจัดการความรู้ เพื่อจัดการความสัมพันธ์ภายใต้บริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ยกกระดานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการ ยอมรับซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งมองเป้าหมายสู่การพัฒนาชุมชนในทิศทางเดียวกัน ส่วนการจัดเก็บความรู้ที่สามารถ ด าเนินการร่วมกับวิทยาลัยชุมชนปัตตานี คือการจัดทำสารสนเทศและพัฒนาองค์ความรู้ไปสู่หลักสูตรท้องถิ่น ที่สามารถ เทียบโอนไปสู่หลักสูตรอนุปริญญา หรือระดับการศึกษาที่สูงขึ้นต่อไป

**คำสำคัญ:** การจัดการความรู้, ชุมชนเข้มแข็ง, ปัตตานี

RESEARCH

The Model of Knowledge Management for Strengthening the Community in Maelarn District, Pattani Province

Wanpichit Srisuk<sup>1</sup>, Chayaphon Putyod<sup>2</sup>, Suthisak Numtip<sup>3</sup> and Yuttana Promnee<sup>4</sup>

<sup>1</sup>Lecturer of Master of Arts Program Social Development Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University

<sup>2</sup>Deputy Director of Pattani Community College

<sup>3</sup>Deputy Director of Pattani Community College

<sup>4</sup>Director of Narathiwat Community College

Email: s\_wanpichit@hotmail.com

Abstract

This qualitative study aims to 1) explore the knowledge management context and 2) develop a model of knowledge management for strengthening the community. Data were collected through interviews, focus group discussions, and in public venues.

The study results revealed that the knowledge management context based on the social aspect of the Maelarn community had a good relationship with the religions practiced. Based on the cultural aspect, there was two religion lifestyles namely Islam and Buddhist. Concerning the political aspect, the relative system was used for carrying out political activities. For the economy, the community engaged in agriculture as a matchbox with community occupation groups and career group forming. In the health context, the community mostly used public infirmary services while few used alternative medicines services. Knowledge exchange was done through direct communication, which was the typical lifestyle of people in the community. However, it was found that people in the community did not use information systems for keeping knowledge.

This study also found that the community should have a vision of appropriate knowledge management to strengthen the community. The knowledge management could be in the form of relationship management under the multi-cultural society context, elevating a level of knowledge exchange for a better understanding and acceptance to one another and viewing the target of community development in the same direction. Moreover, knowledge management should be practiced in the Pattani Community College to prepare an information system and develop a body of knowledge leading to local curricular programs, which can be transferred to the junior degree or higher education level.

**Keyword:** Knowledge Management, Strengthening Community, Pattani



## บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ต้องอาศัยความรู้เป็นพื้นฐาน ซึ่งทุกสังคมจะต้องมีความสามารถในการนำความรู้มาสร้างนวัตกรรม สำหรับใช้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้น จะต้องก่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนต่างๆ ที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างทั่วถึง (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, 2546) ดังนั้น สังคมไทยจะต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากความรู้ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift หรือ Mindset Change) ของทั้งสังคม สังคมไทยจึงจะอยู่รอดได้จากสภาพบีบคั้นรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพบีบคั้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านข้อมูล ข่าวสาร และความรู้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีความรู้เกิดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นสังคมฐานความรู้ จึงต้องใช้ความรู้ในการขับเคลื่อน (พิณลัทธิพร นาคสมบุรณ์, 2551)

ความรู้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมหรือเศรษฐกิจ นับตั้งแต่สังคมขนาดใหญ่ไปจนกระทั่งชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งหากชุมชนได้มีการเรียนรู้และปรับตัวโดยตลอด ด้วยวิถีทางต่างๆ รู้จักวิเคราะห์ ศักยภาพของตนเอง รู้จักจัดเก็บข้อมูลชุมชนด้วยตนเอง รู้จักวางแผนและดำเนินการตามแผนนั้นด้วยตนเอง ค้นพบแนวทางที่จะพัฒนาตนเองจากทุน เดิมที่มีอยู่ (กรมพัฒนาชุมชน 2545: 3-4) ซึ่งการจะเป็นชุมชนเข้มแข็งได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลักหลายประการ เช่น ผู้นำเป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการหรือผู้นำตามธรรมชาติ สมาชิกภายในชุมชน รวมถึงความรู้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สะสมมาจากวิถีชีวิต และทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีต่างๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่หลากหลาย การบริหารจัดการภายในชุมชน หรือแม้แต่การติดต่อสื่อสารที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ซ่อนทับอยู่ในปัจจัยดังกล่าวข้างต้นและยังเป็นสายใยที่ถักทอสิ่งเหล่านั้น ได้แก่ คน ความรู้ ทรัพยากร เข้าไว้ด้วย (เวทีนิ สตะเวทิน, 2542)

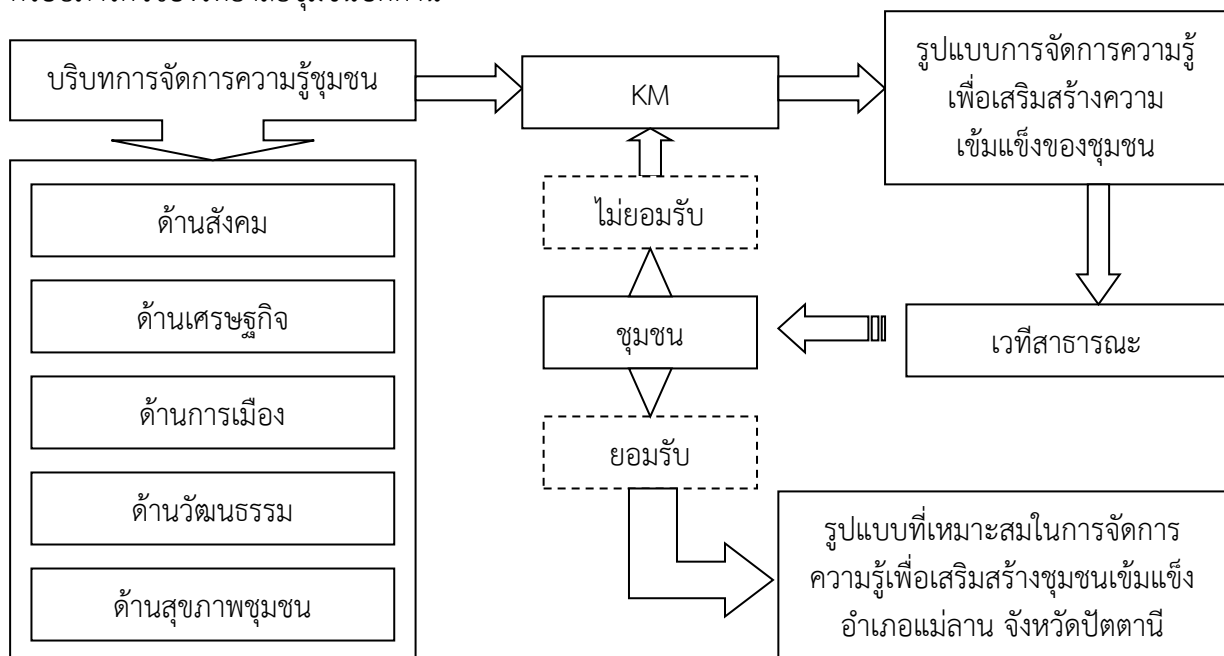
ชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอัตลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศไทย กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู นับถือศาสนาอิสลาม ขณะเดียวกันก็มีชุมชนของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธแทรกอยู่โดยทั่วไป ซึ่งภายหลังเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่นับตั้งแต่ พ.ศ. 2547 ทำให้เกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกันของประชาชน ความผูกพัน ความร่วมมือกันในอดีตได้จางหายไป ทำให้ทุนทางสังคมที่มีอยู่อย่างหลากหลายไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาาร่วมกัน กลายเป็นองค์ความรู้ที่พร้อมจะสูญสลายไปตามกาลเวลา สำหรับชุมชนอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี มีความโดดเด่นท่ามกลางความขัดแย้งของสังคมชายแดนใต้ เพราะแม้จะเป็นชุมชนสองวิถี (พุทธ-อิสลาม) แต่ความขัดแย้ง หรือสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นน้อยมาก เมื่อเทียบกับชุมชนอื่น ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าท่ามกลางความไม่สงบที่เกิดขึ้นโดยรอบนั้น มีปัจจัยใดที่มีส่วนในการกำหนดสภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็งดังกล่าว และสามารถยกระดับเป็นองค์ความรู้เพื่อเป็นกรณีศึกษาสำหรับชุมชนอื่นต่อไป ดังนั้นคณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาริบทและรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของอำเภอแม่ลาน ซึ่งผลการศึกษารั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนที่สามารถนำผลการศึกษารั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังจะมีส่วนสำคัญสำหรับ วิทยาลัยชุมชนปัตตานีที่จะใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และช่วยยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทการจัดการความรู้ของชุมชนอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี
- 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

## กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นบริบทการจัดการความรู้ประกอบด้วย ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสุขภาพชุมชนเป็นประเด็นหลักในการศึกษา จากนั้นจึงนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมเพื่อเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยภายใต้การยอมรับร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เพื่อกำหนดเป็นรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามกรอบภารกิจของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี



รูปภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

## วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาบริบทการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอแม่ลาน

### 1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

1) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานกลุ่มอาชีพ ผู้นำที่เป็นธรรมชาติ ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลในชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนเคารพนับถือ

2) ผู้นำทางศาสนา ได้แก่ ผู้นำทางศาสนาอิสลาม และผู้นำทางศาสนาพุทธ หรือผู้ที่ผ่านการปฏิบัติงานทางศาสนาอย่างจริงจังเป็นเวลานานในชุมชน โดยเลือกจากการชี้แนะของชาวบ้านในชุมชนว่าเป็นที่นับถือและมีประสบการณ์อย่างแท้จริงเกี่ยวกับข้อมูลในชุมชน

3) ประชาชนทั่วไปที่สามารถให้ความรู้และข้อมูลแก่คณะผู้วิจัยได้

### 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้าง แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ ผู้ให้สัมภาษณ์
- 2) บริบทการจัดการความรู้ในชุมชนประกอบด้วย คือ บริบททางด้านสังคม วัฒนธรรมชุมชน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองและสุขภาพอนามัย
- 3) ข้อเสนอแนะ

2. การศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอแม่ลาน จัดให้มีเวทีสาธารณะ เพื่อนำเสนอร่างรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในกลุ่มข้าราชการ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป เพื่อให้ร่วมกันพิจารณาความเหมาะสม และให้การรับรอง รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสม เพื่อที่จะใช้ดำเนินการในการพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ลานต่อไป คณะผู้วิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา วิเคราะห์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามขั้นตอน การจัดการความรู้ พร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโดยใช้ความรู้เป็นฐานต่อไป

## ผลการศึกษา

1. บริบทการจัดการความรู้ของชุมชนอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี คณะผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสุขภาพชุมชน โดยบริบทการจัดการความรู้แต่ละด้านมีสาระสำคัญต่อไปนี้

### 1.1 บริบทการจัดการความรู้ด้านสังคม

ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกันโดยส่วนใหญ่เป็นแบบครอบครัวหรือเครือญาติ มีการแต่งงานกับ คนในชุมชนเดียวกันจึง ส่งผลให้ระบบเครือญาติได้แผ่ขยายออกไป อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มอาชีพทำให้เกิด ความสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่จึงเป็นไปในลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยโดย 1) วิสัยทัศน์การจัดการ ความรู้ (Knowledge Vision) มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสันติสุขในชุมชน โดยไม่แบ่งแยกศาสนา และชาติพันธุ์ คนในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ตลอดจนดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายบนวิถีความพอเพียง 2) การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ (Knowledge Sharing) เป็นลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยตรง ซึ่งเป็นวิถีปกติของประชาชนที่สืบทอด มาจากอดีต กอปรกับคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน จึงไม่ใช่อุปสรรคในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ปัญหาสังคม หรือแนวทางการพัฒนาชุมชนเป็นต้น ส่วน การแลกเปลี่ยนที่เป็นทางการมักเกิดขึ้นในเวทีการประชุมของหมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งก็เปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนกันได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหากเกิดปัญหาหรืออุปสรรค ชุมชนมีกระบวนการ แก้ไขแบบมีส่วนร่วม หาแนวทางในการแก้ไขร่วมกัน มุ่งเน้นการพูดคุยไกลเกลี่ยเพื่อลดหรือ สลายความขัดแย้ง ในชุมชน 3) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Assets) ชุมชนยังไม่มีกระบวนการจัดเก็บความรู้ที่มีระบบเพื่อเป็น องค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นอย่างเป็นรูปธรรม ความรู้หรือทักษะทางด้านสังคมของแต่ละบุคคล จึงเป็นเรื่องเฉพาะตัว เป็นความรู้ที่ติดตัวบุคคล ซึ่งเป็นผลที่เกิดประสบการณ์ การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต ในสังคม รวมไปถึงเกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเป็นต้น

1.2 บริบทการจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมชุมชน อำเภอแม่ลาน เป็นชุมชนสองวิถี ซึ่งมีประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยมีผู้นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 60 และนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 40 ซึ่งทั้งสอง ศาสนาสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงไม่ปรากฏความขัดแย้งทาง ศาสนาในชุมชน มีการช่วยเหลือหรือร่วมกิจกรรมประเพณีของต่างศาสนาเท่าที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาของตน

ส่วนการเล่นในชุมชนมีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น การเล่นตีเกร์ฮูลู หนึ่งตะลุง มโนราห์ มะโย่ง การเล่นดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันเริ่มหาได้ยาก โดยที่ 1) วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะปรากฏผ่านการแสดงออกของแต่ละวัฒนธรรม ทำให้เกิดการรับรู้ แนวคิด กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางวัฒนธรรมต่างๆ การสืบทอดทางวัฒนธรรมจะกระทำผ่านเครือญาติ ลูกหลาน หรือบุคคลที่มีความสนใจ และ 3) การจัดเก็บความรู้ได้มีการจัดเก็บในระบบสารสนเทศแต่อย่างใด โดยส่วนใหญ่จะเป็นองค์ความรู้ที่ผูกยึดอยู่กับปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้ทรงภูมิรู้ในชุมชน ขณะเดียวกันวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนนั้นมักไม่ได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่ ทำให้วัฒนธรรมหลายๆ อย่างเริ่มสูญหายไปตามกาลเวลา

1.3 บริบทการจัดการความรู้ด้านการเมือง การปกครองชุมชนอำเภอแม่ลานในอดีต ผู้นำจะเป็นที่เคารพนับถือยำเกรงของคนในชุมชน โดยมักจะคัดเลือกผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถเป็นที่พึ่งพาได้จริงของคนในชุมชน ผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีความเสียสละ และทำงานเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยจิตวิญญาณ ระบบเครือญาติกันมีส่วนสำคัญต่อการได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งต่างๆ นอกจากนี้ชุมชน อำเภอแม่ลาน ยังมีผู้นำที่ไม่เป็นทางการหรือผู้นำธรรมชาติ โดยที่ผู้นำเหล่านี้เป็นผู้นำที่ไม่ได้ผ่านเลือกตั้งตามระบบของทางราชการ แต่เกิดจากความเคารพนับถือ หรือความเกรงใจของคนในชุมชน ซึ่งผู้นำเหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ดังนั้น 1) วิสัยทัศน์การจัดการความรู้มุ่งเน้นการสร้างสันติสุขและความสามัคคีในชุมชน การจัดสรรผลประโยชน์ยังคงอยู่ในกรอบของระบบอุปถัมภ์ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดขึ้นในเวทีการประชุมหรือการทำประชาคมในชุมชน เป็นพื้นที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแสวงหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ขณะที่ภาวะความเป็นผู้นำของคนในชุมชนนั้นเป็นบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละบุคคล ทำให้การแสดงออกทางการเมืองของคนในชุมชนมีความแตกต่างกัน เช่น การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตาม การเป็นผู้คิดริเริ่ม หรือการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติ เป็นต้น และ 3) การจัดเก็บความรู้กระบวนการจัดการชุมชนของอำเภอแม่ลาน ยังคงขึ้นอยู่กับผู้นำในระดับต่างๆ ทั้งแนวคิด วิธีการ กระบวนการทำงาน จึงยังไม่ปรากฏว่าชุมชนได้วางระบบการบริหารจัดการชุมชนที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไปของคนในชุมชน

1.4 บริบทการจัดการความรู้ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนแม่ลานเป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำการเกษตร เช่น ทำสวนยางพารา ทำสวนปลูกพืชสวนครัว ทำนาเกษตรผสมผสาน อีกทั้งยังประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ส่วนเวลาที่เหลือหลังจากประกอบอาชีพหลักจะรวมกลุ่มอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ เช่น กลุ่มทำข้าวหลาม กลุ่มทำกรงนก กลุ่มทำสร้อยหิน เป็นต้น 1) วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ด้านเศรษฐกิจ มีเป้าหมายเพื่อความกินดีอยู่ดีของตนเองและครอบครัว 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการถ่ายทอดโดยตรงจากผู้มีประสบการณ์ ผ่านไปยังสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ หรือสมาชิกในชุมชนที่มีความคุ้นเคย ส่วนที่เป็นกลุ่มอาชีพนั้น ผู้นำกลุ่มจะมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาความรู้ หรือฝึกทักษะจนมีความชำนาญ แล้วนำมาถ่ายทอดสู่สมาชิก นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาด และ 3) การจัดเก็บความรู้ พบว่า องค์ความรู้ในการประกอบอาชีพต่างๆ ยังเป็นความรู้ที่ติดอยู่กับตัวบุคคล เป็นความสามารถหรือความชำนาญเฉพาะ ชุมชนยังไม่มีกระบวนการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นระบบ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างกว้างขวาง

1.5 บริบทการจัดการความรู้ด้านสุขภาพ พบว่า ในพื้นที่อำเภอแม่ลาน ไม่ปรากฏว่ามีโรคระบาดร้ายแรง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นโรคภัยไข้เจ็บทั่วไป ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุก็ได้รับการช่วยเหลือดูแลจากภาครัฐอย่าง



ทั่วถึง ตลอดจนมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เข้ามามีส่วนในการดูแลสุขภาพของสมาชิกในชุมชนโดยจัดโครงการต่างๆ เช่น การเดินแอโรบิค ตรวจสุขภาพทั่วไป และยังให้ความรู้แก่สมาชิก ในครอบครัว ส่วนผู้พิการก็จะมีหน่วยงานรัฐและกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เข้ามาดูแลเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ในชุมชนยังมีภูมิปัญญาชาวบ้านในการรักษา เช่น หมอกระดูก หมอนวดแผนโบราณ หมอตำแย แต่ไม่ได้รับความนิยมนอกจากประชาชนในพื้นที่มากนัก เมื่อเทียบกับแพทย์แผนปัจจุบัน 1) วิสัยทัศน์การจัดการความรู้เพื่อให้เกิดความแข็งแรงของร่างกาย ห่างไกลโรค และเข้าถึงระบบบริการสุขภาพได้อย่างทันทั่วทั้งที่ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการพูดคุยกันตามวิถีชีวิตปกติของชุมชนระหว่างคนที่คุ้นเคยกัน และคนใกล้ชิดกันเท่านั้น เพื่อหาแนวทางในการป้องกันหรือรักษาการเจ็บป่วยของตน หรือสมาชิกในครอบครัว ส่วนองค์ความรู้ด้านแพทย์ทางเลือกนั้น มีผู้ให้ความสนใจที่จะรับการถ่ายทอดน้อย ซึ่งอาจทำให้องค์ความรู้ในด้านนี้สูญหายไปมากที่สุด และ 3) การจัดเก็บความรู้ ยังคงเป็นความรู้ที่ติดอยู่ในตัวบุคคล อันเกิดจากประสบการณ์ หรือการได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษอีกทอดหนึ่ง ซึ่งยังไม่มีการจัดทำเป็นเอกสาร ตำรา หรือ สารสนเทศอื่นใด การแสวงหาความรู้ในด้านนี้จึงมักเกิดจากการบอกต่อ หรือบอกเล่าผ่านประสบการณ์จริงภายในตัวบุคคล และเมื่อได้นำความรู้ไปปฏิบัติแล้วเกิดประโยชน์ ก็จะกลายเป็นความรู้ที่ติดตัวบุคคลคนนั้นต่อไป

กล่าวโดยสรุป ชุมชนอำเภอแม่ลานมีองค์ความรู้ในมิติต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก และมีการใช้องค์ความรู้ นั้นเพื่อการสร้างสันติสุข และการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่หากพิจารณาในแง่ของบริบทการจัดการความรู้ของชุมชนแล้วพบว่า การจัดการความรู้ยังไม่ครบกระบวนการ โดยเฉพาะความรู้ส่วนใหญ่ยังเป็นความรู้ที่แฝงเร้นอยู่ในตัวบุคคล ยังไม่มีการจัดกระบวนการจัดเก็บความรู้ เพื่อให้องค์ความรู้ทั้งหลายสามารถอำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

2. รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสม เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทการจัดการความรู้ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสุขภาพชุมชน จากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างข้อเสนอรูปแบบการจัดการ ความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชน แล้วจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (public forum) ร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป เพื่อหาข้อสรุปรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นรูปแบบ ที่สามารถปฏิบัติได้จริงบนภารกิจของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี ดังนี้

### 2.1 การจัดการความรู้ด้านสังคม

2.1.1 วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ ชุมชนอำเภอแม่ลานมีระบบการจัดการความรู้ด้านสังคมที่หลากหลาย ทั้งระบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การมีระบบการศึกษาที่หลากหลายทั้งทางด้านศาสนาและสายสามัญ มีแหล่งเรียนรู้ทางด้านสังคม ศาสนา อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย ประชาชนในพื้นที่ต่างปรารถนาสันติภาพ และความสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ทางสังคมของชุมชนอำเภอแม่ลาน คือ “การจัดการความรู้เพื่อการจัดการความสัมพันธ์ของชุมชนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม”

2.1.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชุมชนจะต้องมีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดอนาคต หรือแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง จัดหลักสูตรการเรียนรู้โดยวิทยาลัยชุมชนปัตตานี เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น หลักสูตรสันติศึกษากับการพัฒนา การจัดการความขัดแย้งชุมชน การพัฒนาชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นต้น โดยเป็นการจัดการเรียนรู้บนการดำเนินวิถีชีวิตปกติของชุมชน ตลอดจนจัดการศึกษาดูงานเพื่อให้เห็นตัวแบบในการจัดการชุมชนที่เหมาะสมพร้อมกันไปด้วย



2.1.3 การจัดเก็บความรู้ องค์ความรู้ทางสังคมของชุมชนอำเภอแม่ลาน ต้องมีการถอดบทเรียนผ่านกระบวนการวิจัย การพัฒนาแหล่งข้อมูลสารสนเทศชุมชนทั้งในรูปเอกสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงชุมชนได้ทุกกลุ่ม และควรมีการพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถเทียบโอนหน่วยกิตไปสู่การศึกษาในระบบได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน

## 2.2 การจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมชุมชน

2.2.1 วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ อำเภอแม่ลาน เป็นชุมชนสองวิถี ประกอบด้วย ชุมชนวิถีพุทธ และชุมชนวิถีมุสลิม โดยแต่ละศาสนาต่างมีประเพณี พิธีกรรมที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงตามความเชื่อและบทบัญญัติของแต่ละศาสนา นอกจากนี้ยังมีวิถีวัฒนธรรมชุมชนนอกเหนือศาสนาที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษผ่านจารีต ประเพณี กิจกรรม การละเล่น หรือการแสดง ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงตัวตนของชนอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี โดยที่ต่างประสงค์ที่จะอนุรักษ์และสืบทอดไปสู่คนรุ่นหลังต่อไป ดังนั้น “วิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมจึง เป็นไปเพื่อการสืบสานไปสู่คนรุ่นหลัง ตลอดจนเพื่อการเผยแพร่สู่สังคมอื่นพร้อมกันไปด้วย”

2.2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอแม่ลาน สามารถจัดแบ่ง ออกได้ 3 แนวทางคือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีสาธารณะต่าง ๆ เช่น การพบปะพูดคุยในชีวิตประจำวัน การแสดงออกตามแบบของพิธีกรรม หรือประเพณีในโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นทางการที่ถูกจัดขึ้นทั้งจากภาครัฐและภาคประชาชนเอง 2) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้โดยการสนับสนุนของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ เช่น หลักสูตรการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างแนวคิดในการดำรงรักษา ฟื้นฟู เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมชุมชนให้มากยิ่งขึ้น และ 3) การศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการวัฒนธรรมชุมชนอำเภอแม่ลานต่อไป

2.2.3 การจัดเก็บความรู้ องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอแม่ลาน ต้องมีการถอดบทเรียนผ่านกระบวนการวิจัย การพัฒนาเพื่อยกระดับเป็นสารสนเทศชุมชนทั้งในรูปเอกสาร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่ม และวิทยาลัยชุมชนควรมีการพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถเทียบโอนหน่วยกิตไปสู่การศึกษาในระบบได้ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อปรัชญาการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน

## 2.3 การจัดการความรู้ด้านการเมือง

2.3.1 วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ การบริหารปกครองชุมชนนั้นต้องการผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชน ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำสูง มีความน่าเชื่อถือ เช่น ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม มีความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความรู้ ความเข้าใจสภาพชุมชน สามารถวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการชุมชนได้ พร้อมกันนี้ประชาชนทั่วไปจะต้องมีสำนึกความเป็นพลเมือง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานที่ของผู้นำระดับต่างๆ เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งของตนเองและส่วนรวม ดังนั้นวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอแม่ลาน คือ “การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน”

2.3.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการเมืองของชุมชนอำเภอแม่ลาน สามารถจัดแบ่งออกได้ 3 แนวทาง คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีสาธารณะต่าง ๆ เช่น การพบปะพูดคุยในชีวิตประจำวัน การแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาคม การประชุมหมู่บ้าน หรือการอบรมสัมมนา การออกมามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนตลอดขั้นตอนของการพัฒนา 2) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้โดยการสนับสนุนของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมอย่างเป็นระบบ และสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ เช่น หลักสูตรภาวะผู้นำในการพัฒนาสังคม หลักสูตรการบริหาร การพัฒนาหลักสูตรธรรมภิบาลในการพัฒนาชุมชน หรือหลักสูตรการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เป็นต้น และ 3) การศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนของผู้นำชุมชนระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการชุมชนอำเภอแม่ลานต่อไป

2.3.3 การจัดเก็บความรู้ องค์ความรู้ทางการเมืองของชุมชนอำเภอแม่ลาน ต้องมีการถอดบทเรียนผ่านกระบวนการวิจัย การพัฒนาเพื่อยกระดับเป็นสารสนเทศชุมชนทั้งในรูปเอกสาร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่ม และวิทยาลัยชุมชนควรมีการพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถเทียบโอนหน่วยกิตไปสู่ การศึกษาในระบบได้ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อปรัชญาการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน

## 2.4 การจัดการความรู้ด้านเศรษฐกิจ

2.4.1 วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ชุมชนแม่ลาน เป็นชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวนยาง ซึ่งเป็นพืชเชิงเดี่ยวเป็นหลัก แต่ปัจจุบันเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ราคายางพาราถูก ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่มีแผนการเพื่อรองรับสถานการณ์ความผันผวนของราคายางพารา ไม่ได้ปลูกพืชอย่างหลากหลาย การสร้างภาระหนี้สินมากเกินไป การไม่มีอาชีพเสริม หรือการไม่สามารถหาช่องทางในการขยายตลาดเพื่อรองรับการผลิตของชุมชน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนั้นวิสัยทัศน์การจัดการความรู้ทางเศรษฐกิจ คือ “การจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างรายได้และสร้างภูมิคุ้มกันให้ชีวิต”

2.4.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเศรษฐกิจของชุมชนอำเภอแม่ลาน สามารถจัดแบ่งออกได้ 3 แนวทาง คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีสาธารณะต่างๆ เช่น การพบปะพูดคุยในชีวิตประจำวัน การรวมกลุ่มอาชีพ การอบรมสัมมนาทางอาชีพ การฝึกอาชีพ เป็นต้น 2) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้โดยการสนับสนุนของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมอย่างเป็นระบบ และสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ เช่น หลักสูตรการจัดการวิสาหกิจชุมชน หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง การบัญชีเบื้องต้น หรือการตลาดเบื้องต้น เป็นต้น และ 3) การศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการชุมชนอำเภอแม่ลานต่อไป

2.4.3 การจัดเก็บความรู้ องค์ความรู้ทางเศรษฐกิจของชุมชนอำเภอแม่ลาน ต้องมีการถอดบทเรียนผ่านกระบวนการวิจัย การพัฒนาเพื่อยกระดับเป็นสารสนเทศชุมชนทั้งในรูปเอกสาร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่ม และวิทยาลัยชุมชนควรมีการพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถเทียบโอนหน่วยกิตไปสู่การศึกษาในระบบได้ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อปรัชญาการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน

## 2.5 การจัดการความรู้ด้านสุขภาพ



2.5.1 วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ ชุมชนอำเภอแม่ลานเป็นชุมชนที่ไม่อยู่ห่างไกลจากสถานพยาบาลของรัฐมากนัก ทั้งโรงพยาบาลอำเภอ โรงพยาบาลจังหวัดปัตตานี หรือแม้แต่โรงพยาบาลศูนย์ยะลา แต่ชุมชนยังเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันปัญหาทางสุขภาพ ดังนั้นการดูแลสุขภาพ โภชนาการ การใช้พืชสมุนไพร ตลอดจนการรักษาแบบแพทย์ทางเลือกต่างๆ ยังเป็นที่สนใจของประชาชนอยู่มาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรวัยแรงงานจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพทั้งตัวผู้สูงอายุเองและผู้ดูแล ดังนั้น วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ทางด้านสุขภาพของชุมชนอำเภอแม่ลานคือ “การจัดการความรู้เพื่อการป้องกันและดูแลสุขภาพ”

2.5.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสุขภาพชุมชนของชุมชนอำเภอแม่ลานสามารถจัดแบ่งออกได้ 3 แนวทาง คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีสาธารณะต่าง ๆ เช่น การพบปะพูดคุยในชีวิตประจำวัน การอบรมสัมมนาทางสุขภาพต่าง ๆ 2) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้โดยการสนับสนุนของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการดูแลสุขภาพอย่างเป็นระบบ และสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ เช่น หลักสูตรการจัดการระบบสุขภาพชุมชน หลักสูตรนวดแผนไทย หลักสูตรสมุนไพรและการใช้ประโยชน์การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น 3) การศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการสุขภาพชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสวงหา แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการสุขภาพชุมชนอำเภอแม่ลานต่อไป

2.5.3 การจัดเก็บความรู้ องค์ความรู้ด้านสุขภาพชุมชนของชุมชนอำเภอแม่ลาน ต้องมีการถอดบทเรียนผ่าน กระบวนการวิจัย การพัฒนาเพื่อยกระดับเป็นสารสนเทศชุมชนทั้งในรูปเอกสาร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่ม และวิทยาลัยชุมชนควรมีการพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถเทียบโอนหน่วยกิตไปสู่การศึกษาในระบบได้ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อปรัชญาการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนและแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน

| มิติ         | วิสัยทัศน์<br>การจัดการความรู้<br>(KV)                      | การแลกเปลี่ยน<br>เรียนรู้ (KS)                       | การจัดเก็บความรู้<br>(KA)           | หลักสูตรวิทยาลัย<br>ชุมชนปัตตานี                                                                        |
|--------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ด้านสังคม    | การจัดการความรู้<br>เพื่อจัดการความ<br>สัมพันธ์             | - เวทีสาธารณะ<br>- การจัดการเรียนรู้<br>- ศึกษาดูงาน | - สารสนเทศ<br>- หลักสูตรการเรียนรู้ | - การจัดการความ<br>ขัดแย้งชุมชน<br>- สันติศึกษากับ<br>การพัฒนาชุมชน<br>- การพัฒนาใน<br>สังคมพหุวัฒนธรรม |
| ด้านวัฒนธรรม | การจัดการความรู้<br>เพื่อสืบสานวัฒน-<br>ธรรมชุมชน           | - เวทีสาธารณะ<br>- การจัดการเรียนรู้<br>- ศึกษาดูงาน | - สารสนเทศ<br>- หลักสูตรการเรียนรู้ | - การจัดการทาง<br>วัฒนธรรมเพื่อ<br>การพัฒนาชุมชน                                                        |
| ด้านการเมือง | การจัดการความรู้<br>เพื่อพัฒนาศักยภาพ<br>ผู้นำชุมชนและการมี | - เวทีสาธารณะ<br>- การจัดการเรียนรู้                 | - สารสนเทศ<br>- หลักสูตรการเรียนรู้ | - ภาวะผู้นำในการ<br>พัฒนาชุมชน<br>- ธรรมาภิบาลใน                                                        |

| มิติ         | วิสัยทัศน์<br>การจัดการความรู้<br>(KV)                                       | การแลกเปลี่ยน<br>เรียนรู้ (KS)                       | การจัดเก็บความรู้<br>(KA)           | หลักสูตรวิทยาลัย<br>ชุมชนปัตตานี                                                  |
|--------------|------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
|              | ส่วนร่วมของ<br>ประชาชน                                                       | - ศึกษาดูงาน                                         |                                     | การพัฒนาชุมชน<br>- การมีส่วนร่วม<br>ของประชาชน                                    |
| ด้านเศรษฐกิจ | การจัดการความรู้<br>เพื่อเสริมสร้างรายได้<br>และสร้างภูมิคุ้มกัน<br>ของชีวิต | - เวทีสาธารณะ<br>- การจัดการ<br>- ศึกษาดูงาน         | - สารสนเทศ<br>- หลักสูตรการเรียนรู้ | - เศรษฐกิจพอ-<br>เพียง<br>- การจัดการวิสา-<br>หกิจชุมชน<br>- การบัญชี,<br>การตลาด |
| ด้านสุขภาพ   | การจัดการความรู้<br>เพื่อการ ป้องกันและ<br>ดูแลสุขภาพ                        | - เวทีสาธารณะ<br>- การจัดการเรียนรู้<br>- ศึกษาดูงาน | - สารสนเทศ<br>- หลักสูตรการเรียนรู้ | - สมุนไพร<br>- นวดแผนไทย<br>- การจัดการสุข<br>ภาวะชุมชน                           |

### อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี คณะผู้วิจัยจำแนกประเด็นสำหรับการอภิปรายผลออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) บริบทชุมชนกับการจัดการความรู้ 2) รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง และ 3) ภารกิจของวิทยาลัยชุมชนกับการจัดการความรู้ เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

1. บริบทการจัดการความรู้ชุมชน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี โดยทั่วไปแฝงอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต ปกติของประชาชน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และระบบสุขภาพ ทั้งนี้ชุมชนอำเภอแม่ลาน ยังมีความเป็นสังคมชนบทที่สมาชิกในชุมชนล้วนแต่เป็นเครือญาติ และมีความสนิทสนมกันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจึงเป็นลักษณะของการสื่อสารทางตรงบนความไว้วางใจกันเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ วสันต์ ไทรแก้ว (2550) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ในชุมชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลายประเภท ซึ่งเกิดจากความจำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวัน หรือวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ การถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการถ่ายทอดความรู้ภายในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) แบบตัวต่อตัว (Socialization) มีความรู้บางประเภทเท่านั้นที่มีการจดบันทึก จากความรู้ภายในตัวบุคคลเป็นหลักฐานการถ่ายทอด (Externalization) และจะถ่ายทอดระหว่างกันในหมู่เครือญาติเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพสังคมสองวิถีที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงทั้งภาษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะผลอันเนื่องมาจาก สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้เกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ยิ่งส่งผลให้การ

แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันมีข้อจำกัดเพิ่มมากขึ้น กระบวนการจัดการความรู้นับตั้งแต่วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดเก็บความรู้ มีการดำเนินการครบทุกขั้นตอน หากแต่ยังอยู่ในรูปแบบของวิถีชีวิตปกติของคนในชุมชน แต่กระบวนการจัดเก็บความรู้ยังไม่เป็นระบบ โดยทั่วไปมักจัดเก็บอยู่ในตัวบุคคล ขาดการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ไปสู่บุคคลอื่น หรือสืบทอดไปสู่ลูกหลาน หรือการมีระบบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่แผ่ขยายมากขึ้นในชุมชน สอดคล้องกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้าง และสืบทอดความรู้ของชุมชนในสมัยก่อนว่าความรู้ถูกสร้างหรือคิดขึ้นโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อตอบปัญหาบางอย่างที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่น และกระบวนการนั้นตัวความรู้จะได้มาจากชุมชนอื่นก็ได้จากการอพยพย้ายถิ่นหรือการที่ชุมชนไปสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ไม่ว่าโดยทางเศรษฐกิจ ทางการเมืองหรืออะไรก็ตามของคนในชุมชน ความรู้ถูกสืบทอดในครอบครัวหรือสืบทอดกันเองในชุมชน ขณะที่ นริชา มหาพรหม (2553) มีข้อค้นพบไปในทิศทางเดียวกันคือจุดกำเนิดของการจัดการความรู้เกิดจากการเรียนรู้และการปรับตัวต่อมาเมื่อมีการเผยแพร่เข้ามาของระบบทุนนิยม ชุมชนจึงได้ตระหนักถึงภัยที่คุกคามกับผลเสียที่เกิดจากระบบทุนนิยมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้และจัดการความรู้เพื่อตั้งรับกับระบบทุนนิยมขึ้นมา โดยมีระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ด้วยวิธีการรวมกลุ่ม ระดมความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิด อันนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาของชุมชนในที่สุด

2. รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ที่คณะผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นนั้น มุ่งเน้นไปที่การเสริมจุดอ่อนและสร้างจุดแข็งในกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี พบว่าปัญหาหลักของการจัดการความรู้ของชุมชนอำเภอแม่ลาน คือ ไม่มีระบบการจัดเก็บความรู้ และการยกระดับความรู้ให้สามารถสร้างมูลค่า หรือคุณค่าในสังคมในวงกว้าง ซึ่งข้อเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ ที่เหมาะสมจึงมุ่งเน้นการจัดการในประเด็นดังกล่าว ภายใต้การเข้าไปสนับสนุนส่งเสริมของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี และหน่วยงานรัฐอื่นๆ ทั้งนี้ต้องมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่เป็นตัวแสดงหลัก และต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมปกติของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน การจัดการความรู้ที่มีระบบครบวงจรย่อมจะอำนวยความสะดวกให้ชุมชนค้นพบตัวเอง และสามารถจัดการปัญหาของชุมชนของตนได้เป็นตัวชีวิตที่สำคัญในการเป็นชุมชนเข้มแข็ง คือ ความสามารถในการปรับตัวในการสร้างระบบความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเท่าทันเปลี่ยนแปลงภายนอกและสภาพนิเวศที่ตนเองอยู่ได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ชุมชนสามารถควบคุมได้

3. การกิจของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีกับการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง แก่นหัวใจของวิทยาลัยชุมชนมีแนวคิดพื้นฐานอยู่ที่เป็นวิทยาลัยของชุมชนโดยชุมชนและเพื่อชุมชน ดังนั้นหลักการสำคัญของวิทยาลัยชุมชน คือหลักการเข้าถึงการศึกษาที่เปิดกว้างแก่คนทุกกลุ่ม มีหลักสูตรหลากหลายประเภทเพื่อตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน และต้องเสียค่าใช้จ่ายน้อย ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนเพื่อความสอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยที่วิทยาลัยชุมชนจึงเป็นแหล่งพัฒนา ความรู้ ความคิด ความสามารถ และจิตสำนึกชุมชน พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ พัฒนาภูมิปัญญาชุมชนที่ผสานกับโลกภายนอก พัฒนาความร่วมมือในชุมชน พัฒนาท้องถิ่นของตนเองความร่วมมือในชุมชนเป็นการร่วมมือทั้งภาคการศึกษา ธุรกิจ ศาสนา ท้องถิ่น และเอ็นจีโอ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547: 31) ผลของการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญที่จะกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนความต้องการและการจัดการร่วมของชุมชน ทั้งนี้เพราะประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมิมีข้อจำกัดในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา



มาก ส่วนหนึ่งที่สำคัญคือระบบการศึกษาที่ยึดโยงกับส่วนกลางมากเกินไปทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งปฏิเสธระบบการศึกษา ซึ่งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (2549) ได้มีข้อค้นพบว่าความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐนั้นเป็นความขัดแย้งในระดับพื้นฐาน เพราะเกิดจากเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปทุกสังคมมีเป้าหมายที่จะให้ระบบ การศึกษาถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนให้แก่ลูกหลานรุ่นต่อๆ ไปอยู่แล้ว ซึ่งอิบราฮีม ณรงครักษาเขต (2548: 132) ได้ค้นพบว่าประชาชนต้องการโอกาสในการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ หากวิทยาลัยชุมชนปัตตานีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม จะอาศัยความแตกต่างหลากหลายที่มีอยู่ในสังคมแล้วสร้างระบบการจัดการความรู้ชุมชนที่เหมาะสมบนพื้นฐานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน จนสามารถยกระดับหรือเทียบโอนไปสู่การศึกษาในระบบก็จะเป็นการเปิดช่องทางการศึกษาที่เกิดขึ้นโดยชุมชนเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

### ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ชุมชนอำเภอแม่ลานยังมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นผ่านระบบเครือญาติ และความช่วยเหลือเอื้ออาทรระหว่างกันในชุมชน วิธีการดำเนินชีวิตยังผูกโยงอยู่กับความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติ ดังนั้นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้จะต้องไม่แปลกแยกออกไปจากวิถีปกติของคนในชุมชน หากแต่จะต้องช่วยส่งเสริมให้เกิดความโดดเด่น และให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกันของคนในชุมชน

2. วิทยาลัยชุมชนปัตตานีซึ่งเป็นผู้ใช้ผลการวิจัยนี้โดยตรง ควรออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่ยึดโยงกับวิถีชีวิตปกติของคนในชุมชน โดยต้องเป็นหลักสูตรที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการประกอบอาชีพ และหลักสูตรที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ระหว่างวิทยาลัยชุมชนปัตตานีกับชุมชนอำเภอแม่ลาน เพื่อทดลองใช้รูปแบบที่ค้นพบว่าสามารถปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด และเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ที่มีความสมบูรณ์และสามารถตอบสนองต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. (2545). ชุมชนเข้มแข็ง : สูตรสำเร็จหรือกระบวนการ กรุงเทพฯ. สถาบันชุมชนพัฒนา.
- นริชา มหาพรหม. (2553). การจัดการความรู้กองทุนชุมชนและธุรกิจชุมชนของหมู่บ้านจำรุง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์. หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). กระบวนการสร้างความรู้ของชุมชนในมุมมองคัดทอสายใยแห่งความรู้. กรุงเทพฯ. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ. สถาบันเพื่อผลผลิตแห่งชาติ.
- พินลัทธิพร นาคสมบุรณ์. (2551). การปฏิรูปองค์ความรู้ขององค์กร. กรุงเทพฯ. สถาบันชุมชนท้องถิ่น.
- วสันต์ ไทรแก้ว. (2550). การจัดการความรู้ในชุมชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการศึกษาอิสระ. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2547). วิทยาลัยชุมชน การศึกษาทางเลือกและขับเคลื่อนสติปัญญาชุมชน. มติชนรายวัน. 19 ตุลาคม: 31.
- เวทีนี สดะเวทิน. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2548). ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. เอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ในส่วนภูมิภาค ประจำปี 2548 (ภาคใต้) หน้า 117-144. สงขลา: มาสเตอร์พีช แอนด์โครเชท์ จำกัด.

## บทความวิจัย

## การพัฒนาโมเดลเชิงนโยบายเพื่อยกระดับสมรรถนะสภาท้องถิ่นด้านงบประมาณและการประชุมสภาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ไชยะ เจ๊ะแฮล<sup>1</sup><sup>1</sup>รักษาการผู้ช่วยเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

Email: chiyaceahael@gmail.com

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงนโยบายสำหรับยกระดับขีดความสามารถของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นด้านการบริหารงบประมาณและการประชุมสภา สู่การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฐานสมรรถนะ ภายใต้บริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีลักษณะพหุวัฒนธรรม ความเปราะบางทางสังคม และความท้าทายด้านความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับภาครัฐ การวิจัยใช้แนวทางการวิจัยและพัฒนาจากงานประจำ โดยบูรณาการแนวคิดธรรมาภิบาล ทฤษฎีตัวแทน ความยุติธรรมเชิงกระบวนการ การบริหารฐานสมรรถนะ การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และระบบพี่เลี้ยง เป็นกรอบในการวิเคราะห์และพัฒนาโมเดล กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยประธานสภา รองประธานสภา สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรท้องถิ่น และหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญของสภาท้องถิ่นเกิดจากช่องว่างด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายระเบียบการประชุมสภา การบริหารงานคลัง การพิจารณางบประมาณ การแปรรูปที่ดิน และการควบคุมกระบวนการประชุมให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงระดับสถาบัน ได้แก่ การดำเนินกระบวนการประชุมไม่ถูกต้อง การพิจารณางบประมาณผิดขั้นตอน การสื่อสารข้อมูลไม่ชัดเจน ความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างฝ่ายบริหาร สมาชิกสภา และประชาชน รวมทั้งการขาดกลไกการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร โมเดลเชิงนโยบายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การประเมินช่องว่างสมรรถนะ การออกแบบหลักสูตรและเครื่องมือพัฒนา การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การทดลองใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง การจัดระบบ PLC และ Mentorship และการประเมินผลเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ผลการวิจัยเสนอว่า การพัฒนาสมรรถนะของสภาท้องถิ่นไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการอบรมระยะสั้น แต่ควรออกแบบเป็นระบบพัฒนาสมรรถนะต่อเนื่องที่เชื่อมโยงการอบรม การฝึกปฏิบัติ การให้คำปรึกษา การเรียนรู้ร่วมกัน และการติดตามผลในพื้นที่จริง เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาล ลดข้อผิดพลาดด้านงบประมาณและกฎหมาย และเพิ่มความไว้วางใจของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

**คำสำคัญ:** องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ฐานสมรรถนะ, สภาท้องถิ่น, การบริหารงบประมาณ, การประชุมสภา, จังหวัดชายแดนภาคใต้



## RESEARCH

## Developing a Policy Model to Enhance Local Council Capacity in Budget Management and Council Meeting Procedures in Thailand's Southern Border Provinces

Chiya Ceahael<sup>1</sup>

<sup>1</sup>Acting Assistant to the Secretary-General for the Southern Border Provinces Administrative Center

Email: chiyaaceahael@gmail.com

### Abstract

This research aimed to examine the problems and competency gaps of local council chairpersons and members in budget management and council meeting procedures, develop an action learning process, and synthesize a policy model for enhancing local councils toward competency-based local government organizations in Thailand's southern border provinces. The study employed a research and development approach based on work-based practice, problem reflection, collaborative learning, and the synthesis of policy recommendations. The target groups included local council chairpersons, vice chairpersons, local council members, local government personnel, and relevant supervisory agencies.

The findings revealed that local council chairpersons and members still faced competency gaps in laws, council meeting regulations, budget management, budget amendment procedures, and the oversight of local executives. These gaps created institutional risks, including incorrect meeting procedures, inappropriate budget consideration processes, unclear communication, and information asymmetry among local executives, council members, and citizens. Therefore, capacity development should not be limited to short-term training. Instead, it should be designed as a continuous learning system that integrates action learning, professional learning communities, and mentorship. Such a process enables local actors to learn from real problems, engage in reflection, and jointly develop practical solutions.

The proposed policy model consists of five key components: competency gap assessment, contextualized curriculum and development tools, action-based training, PLC and mentorship systems, and monitoring and evaluation. The model can serve as a guideline for strengthening local council capacity, reducing institutional risks, promoting good governance, and enhancing public trust in local government organizations within multicultural contexts.

**Keywords:** local council, budget management, council meeting, competency-based local government organization, southern border provinces.



## บทนำ

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะด้าน ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน ความแตกต่างดังกล่าวส่งผลให้การบริหารงานภาครัฐในพื้นที่นี้ไม่อาจพิจารณาเพียงมิติด้านประสิทธิภาพทางราชการเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงความไว้วางใจ ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความชอบธรรมของสถาบันรัฐในระดับพื้นที่ควบคู่กันไป (Pherali, 2023) ในบริบทดังกล่าว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกที่ใกล้ชิดประชาชน สามารถเชื่อมโยงความต้องการของชุมชนกับการตัดสินใจเชิงนโยบาย และช่วยลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชนได้

สภาท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากมีหน้าที่พิจารณางบประมาณ ตรวจสอบฝ่ายบริหาร และสะท้อนปัญหาของประชาชนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ หากกระบวนการประชุมสภา และการพิจารณางบประมาณดำเนินไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรม ย่อมช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาล ความไว้วางใจ และความชอบธรรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (UNDP, 1997; World Bank, 1992) โดยเฉพาะในพื้นที่พหุวัฒนธรรม กระบวนการตัดสินใจที่เปิดรับเสียงของประชาชนอย่างมีคุณภาพ ยังช่วยลดความรู้สึกถูกกีดกันและเสริมสร้างความยุติธรรมเชิงกระบวนการได้ (van der Graaf et al., 2021) อย่างไรก็ตาม ประชานและสมาชิกสภาท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยยังเผชิญข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ การประชุมสภา การบริหารงานคลัง การพิจารณางบประมาณ และการแปรญัตติ ข้อจำกัดดังกล่าวอาจนำไปสู่ความผิดพลาดเชิงกระบวนการ เช่น การประชุมไม่ถูกต้องตามระเบียบ การพิจารณางบประมาณผิดขั้นตอน การสื่อสารข้อมูลไม่ชัดเจน และความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างฝ่ายบริหาร สมาชิกสภา และประชาชน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความเสี่ยงระดับสถาบันที่อาจลดทอนความน่าเชื่อถือขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และทำให้กลไกตรวจสอบภายในอ่อนแอลง

ที่ผ่านมา การพัฒนาศักยภาพของประชานและสมาชิกสภาท้องถิ่นมักอยู่ในรูปแบบการอบรมระยะสั้น ที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบ แม้จะช่วยเพิ่มความรู้พื้นฐานได้ แต่ยังไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานจริง เนื่องจากขาดระบบติดตามผล การให้คำปรึกษา และการเรียนรู้ร่วมกันจากสถานการณ์จริง (Mahdi, 2020) ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะของสภาท้องถิ่นจึงควรเปลี่ยนจากการอบรมแบบครั้งคราวไปสู่ระบบการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยใช้การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และระบบพี่เลี้ยงเป็นกลไกสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลแบบร่วมมือที่เน้นการแก้ไขปัญหาสาธารณะผ่านความร่วมมือของหลายภาคส่วน (Ansell & Gash, 2008)

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาโมเดลเชิงนโยบายเพื่อยกระดับขีดความสามารถของประชานและสมาชิกสภาท้องถิ่นด้านการบริหารงบประมาณและการประชุมสภา สู่การเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นฐานสมรรถนะ โดยเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การสร้างกลไกการเรียนรู้ร่วมกัน และการใช้ระบบพี่เลี้ยงเพื่อให้สภาท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรม ลดความเสี่ยงระดับสถาบัน และเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างยั่งยืน

## วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาปัญหาและช่องว่างสมรรถนะของประชานและสมาชิกสภาท้องถิ่นด้านการบริหารงบประมาณ และการประชุมสภาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้



2. พัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับสมรรถนะของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่น
3. สังเคราะห์โมเดลเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นสู่การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฐานสมรรถนะ
4. จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพสภาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้ปัญหาจากการปฏิบัติงานจริงเป็นฐานในการวิเคราะห์และออกแบบโมเดลเชิงนโยบาย มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นด้านการบริหารงบประมาณและการประชุมสภา ภายใต้บริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

**1. กลุ่มเป้าหมาย** กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ประธานสภา รองประธานสภา สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรท้องถิ่น และผู้แทนจากหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการประชุมสภา การบริหารงบประมาณ การตรวจสอบฝ่ายบริหาร และการพัฒนากลไกธรรมาภิบาลในระดับพื้นที่

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่น
2. แบบบันทึกการสะท้อนปัญหาจากการปฏิบัติงานจริง
3. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. แบบประเมินกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
5. แบบสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย

เครื่องมือทั้งหมดมุ่งเก็บข้อมูลทั้งด้านปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการในการพัฒนา แนวทางการเรียนรู้ และผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ

### 3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะสำคัญ ได้แก่

**ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างสมรรถนะ** ผู้วิจัยศึกษาปัญหาจากการปฏิบัติงานจริงของสภาท้องถิ่น โดยเน้นประเด็นด้านกฎหมาย ระเบียบการประชุมสภา การบริหารงบประมาณ การพิจารณางบประมาณ และการสื่อสารข้อมูลระหว่างฝ่ายบริหาร สมาชิกสภา และประชาชน

**ระยะที่ 2 การออกแบบกระบวนการพัฒนา** ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะมาออกแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ โดยเน้นการเรียนรู้จากกรณีจริง การสะท้อนคิด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการออกแบบแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

**ระยะที่ 3 การดำเนินกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ** กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสะท้อนปัญหา การวิเคราะห์สถานการณ์ การเรียนรู้จากกรณีศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ PLC และการให้คำปรึกษาผ่านระบบพี่เลี้ยง เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง

**ระยะที่ 4 การสังเคราะห์โมเดลและข้อเสนอเชิงนโยบาย** ผู้วิจัยนำข้อมูลจากกระบวนการพัฒนา มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นโมเดลเชิงนโยบาย พร้อมจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำโมเดลไปใช้ขยายผล

**4. การวิเคราะห์ข้อมูล** การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเคราะห์เชิงประเด็น โดยพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาการปฏิบัติงานจริง ช่องว่างสมรรถนะ ความเสี่ยงระดับสถาบัน กระบวนการ



เรียนรู้เชิงปฏิบัติการ และแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบาย ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแหล่งข้อมูลและข้อค้นพบ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาโมเดลเชิงนโยบายได้

## ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ปัญหาและช่องว่างสมรรถนะของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่น 2) ความเสี่ยงระดับสถาบันที่เกิดจากกระบวนการประชุมสภาและการบริหารงบประมาณ 3) กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะ และ 4) โมเดลเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของสภาท้องถิ่นสู่การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฐานสมรรถนะ

### 1. ปัญหาและช่องว่างสมรรถนะของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า ประธานสภา รองประธานสภา และสมาชิกสภาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีช่องว่างสมรรถนะในหลายด้าน โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับการประชุมสภา การบริหารงานคลัง การพิจารณางบประมาณ และการแปรรูปที่ดิน ช่องว่างดังกล่าวส่งผลให้การบริหารงานของสภาท้องถิ่นในบางกรณีไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมั่นใจ ถูกต้อง และเป็นระบบ

ประเด็นที่พบชัดเจนคือ สมาชิกสภาท้องถิ่นบางส่วนยังเข้าใจบทบาทของตนเองในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติระดับพื้นที่ไม่ชัดเจน โดยเฉพาะบทบาทด้านการตรวจสอบฝ่ายบริหาร การพิจารณาข้อบัญญัติงบประมาณ และการใช้กระบวนการประชุมสภาเพื่อสะท้อนปัญหาของประชาชน ความไม่ชัดเจนดังกล่าวทำให้การประชุมสภาในบางพื้นที่ยังเป็นเพียงกระบวนการรับทราบหรืออนุมัติตามข้อเสนอของฝ่ายบริหาร มากกว่าจะเป็นพื้นที่ของการตรวจสอบ ถกเถียง และตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีคุณภาพ

นอกจากนี้ ยังพบว่าข้อจำกัดด้านความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประชุมสภา เช่น การเสนอญัตติ การอภิปราย การแปรญัตติ การลงมติ และการจัดทำรายงานการประชุม ส่งผลให้ประธานสภาและสมาชิกสภาบางส่วนไม่สามารถใช้กลไกสภาได้อย่างเต็มศักยภาพ ขณะที่ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่าผู้เกี่ยวข้องบางส่วนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณางบประมาณ ความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาท้องถิ่นกับข้อบัญญัติงบประมาณ และหลักการจัดสรรทรัพยากรที่ตอบสนองต่อปัญหาของประชาชนอย่างเป็นธรรม

กล่าวโดยสรุป ช่องว่างสมรรถนะของสภาท้องถิ่นมิได้เป็นเพียงข้อจำกัดระดับบุคคล แต่สะท้อนข้อจำกัดเชิงระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังขาดกลไกการเรียนรู้ การติดตาม และการสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

### 2. ความเสี่ยงระดับสถาบันจากกระบวนการประชุมสภาและการบริหารงบประมาณ

ผลการวิจัยพบว่า ช่องว่างสมรรถนะของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นได้นำไปสู่ความเสี่ยงระดับสถาบันหลายประการ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการดำเนินกระบวนการประชุมไม่ถูกต้อง ความเสี่ยงจากการพิจารณางบประมาณผิดขั้นตอน ความเสี่ยงจากการสื่อสารข้อมูลไม่ชัดเจน ความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างฝ่ายบริหาร สมาชิกสภา และประชาชน รวมทั้งความเสี่ยงจากการขาดกลไกการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร

ความเสี่ยงประการแรก คือ ความเสี่ยงจากการดำเนินกระบวนการประชุมไม่ถูกต้องตามระเบียบ เช่น การกำหนดวาระประชุมไม่ชัดเจน การควบคุมการอภิปรายไม่เป็นไปตามข้อบังคับ การลงมติไม่ครบถ้วน หรือการจัดทำบันทึกการประชุมไม่สะท้อนสาระสำคัญของการพิจารณา ปัญหาเหล่านี้อาจทำให้มติของสภาท้องถิ่นขาดความน่าเชื่อถือ และอาจนำไปสู่ข้อโต้แย้งหรือข้อทักท้วงจากหน่วยงานกำกับดูแล

ความเสี่ยงประการที่สอง คือ ความเสี่ยงจากการพิจารณางบประมาณผิดขั้นตอน โดยเฉพาะในกรณีที่สมาชิกสภาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณ การแปรรูปคดี และความเชื่อมโยงระหว่างงบประมาณกับแผนพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลให้สภาท้องถิ่นไม่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบและกลั่นกรองงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเสี่ยงประการที่สาม คือ ความเสี่ยงจากการสื่อสารข้อมูลไม่ชัดเจนระหว่างฝ่ายบริหาร สมาชิกสภา และประชาชน การที่ข้อมูลด้านงบประมาณ แผนงาน หรือโครงการพัฒนาไม่ถูกสื่อสารอย่างครบถ้วนและเข้าใจง่าย อาจทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ลดความโปร่งใส และทำให้ประชาชนไม่สามารถติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

ความเสี่ยงประการสุดท้าย คือ การขาดกลไกการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร แม้ประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นจะเคยเข้ารับการอบรมด้านกฎหมายหรือระเบียบมาก่อน แต่การอบรมส่วนใหญ่ยังเป็นการถ่ายทอดความรู้ระยะสั้น ขาดระบบติดตามผล การให้คำปรึกษา และพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง จึงไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและวิถีปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน

### 3. กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะสภาท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นควรใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเป็นกลไกสำคัญ แทนการอบรมแบบบรรยายหรือการถ่ายทอดความรู้เพียงครั้งคราว เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้จากปัญหาจริง สะท้อนประสบการณ์ของตนเอง วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และออกแบบแนวทางแก้ไขที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของตนเอง

กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

**ขั้นที่ 1 การสะท้อนปัญหาและประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริง** ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนปัญหาที่พบจากการประชุมสภา การพิจารณางบประมาณ และการทำงานร่วมกับฝ่ายบริหารหรือประชาชน ขั้นตอนนี้ช่วยให้เห็นว่าปัญหาหลายประการไม่ได้เกิดจากการขาดความรู้เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความไม่ชัดเจนของบทบาท กระบวนการทำงาน และการสื่อสารภายในองค์กร

**ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์และสาเหตุของปัญหา** ผู้เข้าร่วมร่วมกันวิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยใด เช่น ความเข้าใจระเบียบไม่ตรงกัน การขาดข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ความไม่สมดุลของอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายสภา หรือการขาดระบบสนับสนุนจากหน่วยงานกำกับดูแล

**ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาและสถานการณ์จริง** การใช้กรณีศึกษาช่วยให้ผู้เข้าร่วมมองเห็นผลกระทบของความผิดพลาดเชิงกระบวนการได้ชัดเจนขึ้น เช่น กรณีการประชุมไม่ถูกต้องตามระเบียบ การพิจารณางบประมาณผิดขั้นตอน หรือการสื่อสารข้อมูลที่ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ขั้นตอนนี้ทำให้การเรียนรู้กฎหมายและระเบียบไม่ใช่เพียงการท่องจำ แต่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง

**ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่าน PLC** การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยให้ประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่น บุคลากรท้องถิ่น และหน่วยงานกำกับดูแลได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถอดบทเรียน และร่วมกันพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม การเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยลดความโดดเดี่ยวของผู้ปฏิบัติงาน และทำให้เกิดเครือข่ายการช่วยเหลือระหว่างพื้นที่

**ขั้นที่ 5 การออกแบบแนวทางปฏิบัติร่วมกัน** ผู้เข้าร่วมได้นำความรู้และบทเรียนที่ได้รับมาร่วมกันออกแบบแนวทางปฏิบัติ เช่น แนวทางการเตรียมการประชุมสภา แนวทางตรวจสอบวาระงบประมาณ แนวทางการสื่อสารข้อมูลกับประชาชน และแนวทางการใช้ระบบพี่เลี้ยงเพื่อให้คำปรึกษาระหว่างการปฏิบัติงานจริง

**ขั้นที่ 6 การสะท้อนผลและติดตามการเปลี่ยนแปลง** การติดตามผลหลังการเรียนรู้ช่วยให้เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านวิธีคิด ความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ และความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ด้านกฎหมายกับการทำงานจริง ขั้นตอนนี้มีความสำคัญต่อการทำให้การพัฒนาสมรรถนะไม่สิ้นสุดเพียงในห้องอบรม แต่ต่อเนื่องไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและวัฒนธรรมองค์กร

#### **4. โมเดลเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาขีดความสามารถสภาท้องถิ่นสู่การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฐานสมรรถนะ**

จากผลการวิเคราะห์ปัญหา ช่องว่างสมรรถนะ ความเสี่ยงระดับสถาบัน และกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฐานสมรรถนะ โดยโมเดลดังกล่าวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ

**องค์ประกอบที่ 1 การประเมินช่องว่างสมรรถนะ** เป็นจุดเริ่มต้นของโมเดล โดยเน้นการประเมินความรู้ ทักษะ และทัศนคติของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นในด้านกฎหมาย ระเบียบการประชุมสภา การบริหารงบประมาณ การตรวจสอบฝ่ายบริหาร และการสื่อสารกับประชาชน ผลการประเมินใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับปัญหาจริงของแต่ละพื้นที่

**องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบหลักสูตรและเครื่องมือพัฒนาเชิงบริบท** การพัฒนาสมรรถนะควรออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยไม่เน้นเฉพาะเนื้อหาตามกฎหมาย แต่ต้องเชื่อมโยงกับประเด็นธรรมาภิบาล ความยุติธรรมเชิงกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการบริหารจัดการพื้นที่พหุวัฒนธรรม

**องค์ประกอบที่ 3 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจากสถานการณ์จริง** การอบรมควรเน้นกรณีศึกษาสถานการณ์จำลอง การวิเคราะห์ปัญหาจริง และการออกแบบแนวทางแก้ไขร่วมกัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินประชุมสภา การพิจารณางบประมาณ และการตรวจสอบฝ่ายบริหารได้อย่างเป็นรูปธรรม

**องค์ประกอบที่ 4 การสร้างระบบ PLC และ Mentorship** โมเดลนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและระบบพี่เลี้ยง เพื่อให้ประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นมีพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับคำปรึกษา และสะท้อนปัญหาจากการทำงานจริงอย่างต่อเนื่อง ระบบดังกล่าวช่วยลดข้อจำกัดของการอบรมระยะสั้น และสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างพื้นที่อย่างยั่งยืน

**องค์ประกอบที่ 5 การติดตาม ประเมินผล และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย** การพัฒนาสมรรถนะควรมีระบบติดตามผลที่ชัดเจน ทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับพื้นที่ โดยประเมินการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความมั่นใจ พฤติกรรมการปฏิบัติงาน ความถูกต้องของกระบวนการประชุม และความโปร่งใสของการพิจารณางบประมาณ ข้อมูลจากการประเมินควรถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาระบบสนับสนุน และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โมเดลเชิงนโยบายที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นระบบพัฒนาสมรรถนะต่อเนื่องที่เชื่อมโยงการประเมิน การอบรม การปฏิบัติจริง การเรียนรู้ร่วมกัน การให้คำปรึกษา และการติดตามผลเข้าด้วยกัน โมเดลนี้ช่วยเปลี่ยนการพัฒนาสภาท้องถิ่นจากการอบรมแบบครั้งคราวไปสู่การสร้างระบบการเรียนรู้ขององค์กร ซึ่งสามารถลดความเสี่ยงระดับสถาบัน เสริมสร้างธรรมาภิบาล และยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดระบบพัฒนาสมรรถนะสภาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ไม่จำกัดเพียงการอบรมระยะสั้น
2. ควรจัดทำหลักสูตรมาตรฐานด้านการประชุมสภา การบริหารงบประมาณ การแปรรูปที่ดิน และธรรมาภิบาลท้องถิ่น
3. ควรพัฒนาระบบพี่เลี้ยงและเครือข่าย PLC เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้จากปัญหาจริงของสภาท้องถิ่น
4. ควรส่งเสริมให้สภาท้องถิ่นเปิดเผยข้อมูลงบประมาณและผลการประชุมต่อประชาชนอย่างเข้าใจง่าย

### 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรประเมินช่องว่างสมรรถนะของประธานและสมาชิกสภาอย่างสม่ำเสมอ
2. ประธานสภาควรเตรียมวาระ เอกสาร และข้อมูลประกอบการประชุมให้ครบถ้วนก่อนการประชุม
3. สมาชิกสภาควรพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์งบประมาณ ตั้งคำถาม และตรวจสอบฝ่ายบริหาร
4. ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร เพื่อถอดบทเรียนและปรับปรุงการทำงานของสภาอย่างต่อเนื่อง

### 3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำโมเดลนี้ไปทดลองใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายประเภท
2. ควรศึกษาผลระยะยาวของโมเดลต่อคุณภาพการประชุมสภา การพิจารณางบประมาณ และความไว้วางใจของประชาชน
3. ควรพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะของประธานและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทไทย

## เอกสารอ้างอิง

- Alkhayat, N., & Inalhan, G. (2024). Breaking barriers, building bridges: Towards inclusive and resilient cities through social diversity and participation. *Proceedings of the International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism-ICCAUA*.  
<https://doi.org/10.38027/iccaua2024en0137>
- Blanco, I., Salazar, Y., & Bianchi, I. (2020). Urban governance and political change under a radical left government: The case of Barcelona. *Journal of Urban Affairs*, 42, 18–38.  
<https://doi.org/10.1080/07352166.2018.1559648>
- Bua, A., & Bussu, S. (2020). Between governance-driven democratisation and democracy-driven governance: Explaining changes in participatory governance in the case of Barcelona. *European Journal of Political Research*. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12421>
- Dubé, C., Mnguni, L., & Tschudin, A. (2021). Peacebuilding through public participation mechanisms in local government: The case study of Mbizana Local Municipality, South Africa. *Journal of Illicit Economies and Development*, 2, 242–255.  
<https://doi.org/10.31389/jied.68>
- Elias, A., Mansouri, F., & Sweid, R. (2020). Public attitudes towards multiculturalism and interculturalism in Australia. *Journal of International Migration and Integration*, 22, 1063–1084. <https://doi.org/10.1007/s12134-020-00784-z>
- Fan, Q. (2025). The promotion of social sustainability by micro-level social inclusion in a multicultural context: Literature review and interview evidence. *Frontiers in Sociology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2025.1557463>
- Forbes-Mewett, H., Hegarty, K., & Wickes, R. (2021). Regional migration and the local multicultural imaginary: The uneasy governance of cultural difference in regional Australia. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48, 3142–3159.  
<https://doi.org/10.1080/1369183X.2021.1915120>
- Mansouri, F., & Elias, A. (2025). Pluralist diversity governance: Deepening the multiculturalism-interculturalism nexus. *Comparative Migration Studies*, 13.  
<https://doi.org/10.1186/s40878-025-00446-y>
- Özden, M. (2023). Active participation or legal obligation? A qualitative study of the effectiveness of participatory methods designed for local participation. *Quality & Quantity*, 1–22.  
<https://doi.org/10.1007/s11135-023-01658-z>
- Powell, K., Barnes, A., De Cuevas, R., Bamba, C., Halliday, E., Lewis, S., McGill, R., Orton, L., Ponsford, R., Salway, S., Townsend, A., Whitehead, M., & Popay, J. (2020). Power, control, communities and health inequalities III: Participatory spaces—An English



case. *Health Promotion International*, 36, 1264–1274.

<https://doi.org/10.1093/heapro/daaa059>

Raco, M., & Taşan-Kok, T. (2019). Governing urban diversity: Multi-scalar representations, local contexts, dissonant narratives. *European Urban and Regional Studies*, 26, 230–238. <https://doi.org/10.1177/0969776419854947>

Saeys, A., Van Puymbroeck, N., Albeda, Y., Oosterlynck, S., & Verschraegen, G. (2019). From multicultural to diversity policies: Tracing the demise of group representation and recognition in a local urban context. *European Urban and Regional Studies*, 26, 239–253. <https://doi.org/10.1177/0969776419854503>

Siddiki, S., Kim, J., & Leach, W. (2017). Diversity, trust, and social learning in collaborative governance. *Public Administration Review*, 77, 863–874. <https://doi.org/10.1111/puar.12800>

Supriatna, E., Ekowati, D., Aziz, A., & Mokodenseho, S. (2023). Analyzing the relationship between cultural diversity, social capital, and community resilience in Jakarta, Indonesia. *The Eastasouth Journal of Social Science and Humanities*. <https://doi.org/10.58812/esssh.v1i01.145>

Thompson, M. (2020). What's so new about New Municipalism? *Progress in Human Geography*, 45, 317–342. <https://doi.org/10.1177/0309132520909480>

Uddin, S., Mori, Y., & Adhikari, P. (2019). Participatory budgeting in a local government in a vertical society: A Japanese story. *International Review of Administrative Sciences*, 85, 490–505. <https://doi.org/10.1177/0020852317721335>

Zapata-Barrero, R., & Mansouri, F. (2021). A multi-scale approach to interculturalism: From globalised politics to localised policy and practice. *Journal of International Migration and Integration*, 23, 775–795. <https://doi.org/10.1007/s12134-021-00846-w>